

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SEVGİ DEĞERİNE YÖNELİK ALGILARI
(Yüksek Lisans Tezi)**

Aynur KILIÇ

**Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN
Danışman**

**RİZE
2019**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalında Aynur KILIÇ tarafından hazırlanan “İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sevgi Değerine Yönelik Algıları” başlıklı bu çalışma, 11/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/~~oy çokluğuyla~~ başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Aşkın BAYDAR

Üye : Doç. Dr. Selami YANGIN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

18 / 07 / 2019

Doç. Dr. Ahmet YANIK

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezdeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 11/07/2019

Aynur KILIÇ

ÖN SÖZ

Ülkemizde değerler konusunda pek çok araştırma yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında, çeşitli değerlerin ele alındığı ancak doğrudan ilkokul düzeyinde sevgi değerine yönelik çalışmaların kısıtlı olduğu görülmüştür. Bu çalışmada ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın yürütülmesi sırasında pek çok kişinin yardımları ve katkıları olmuştur. Başta çalışmanın her aşamasını sabırla inceleyen, düzeltmeler yapan, yol gösteren, bana her konuda destek olan; öğrencisi olmaktan gurur duyduğum ve mutlu olduğum değerli hocam, tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN'a sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her döneminde büyük emekleri olan, haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme ve beni her konuda destekleyen arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca ders aldığım almadığım, bende emeği olan bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Aynur KILIÇ

Rize 2019

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	2
ETİK BEYAN	3
ÖN SÖZ	4
İÇİNDEKİLER	5
ÖZET	8
ABSTRACT	9
KISALTMALAR	10
TABLolar LİSTESİ	11
ŞEKİLLER LİSTESİ	13
GİRİŞ	14

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE	20
1.1 Değerler	20
1.1.1. Değer Kavramı	20
1.1.2. Değerlerin Özellikleri	21
1.1.3. Değerlerin İşlevleri	23
1.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması	24
1.2. Değer Eğitimi	26
1.2.1. Değer Eğitiminin Amacı ve Önemi	28
1.2.2. 2018 Öğretim Programlarında Değer Eğitimi Anlayışı	29
1.2.3. Değer Eğitimi Yaklaşımları	31
1.2.3.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi/ Telkin Edilmesi Yaklaşımı (Endoktrinasyon/ Değer Aktarma/ Değer Aşılama)	32

1.2.3.2. Değerlerin Açıklanması/ Belirginleştirme Yaklaşımı (Değer Ayrımı)	33
1.2.3.3. Değer Analizi Yaklaşımı (Değer Çözümlemesi).....	35
1.2.3.4. Ahlaki Muhakeme/ Ahlaki İkilem (Sorgulama/ Bilişsel Ahlaki Gelişim/ İkilem Tartışması)	36
1.2.3.5. Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı (Örtük Program).....	37
1.3. Sevgi Kavramı	38
1.3.1. Sevgi Değeri.....	40
1.3.2. Sevgi Değerinin Önemi.....	41
1.3.3. Sevgi Eğitimi.....	41
1.4. Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar	45
1.4.1. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar.....	46
1.4.1.1. İlkokul Değer ve Değer Eğitimi İle İlgili Çalışmalar	46
1.4.1.2. Sevgi Kavramı ve Sevgi Değeri İle İlgili Çalışmalar	54
1.4.2. Konu İle İlgili Yapılan Uluslararası Araştırmalar	58
1.4.3. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi	59

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM	60
2.1. Araştırmanın Modeli	60
2.2. Çalışma Grubu	61
2.3. Veri toplama araçları.....	63
2.3.1. Öğrenci Görüş Formu.....	64
2.3.1.1. Kişisel Bilgi Formu	65
2.3.1.2. Sevgi Eğilim Ölçeği	65
2.3.1.3. Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)	66
2.3.1.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	66
2.4. Veri Toplama Süreci	67
2.5. Verilerin Analizi	71

2.5.1. Nicel Verilerin Analizi	71
2.5.2. Nitel Verilerin Analizi	72
2.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR.....	75
3.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	75
3.1.1. Kişisel Bilgi Formuna Ait Bulgular	75
3.1.2. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	78
3.1.3. Birinci Alt Probleme İlişkin Yorumlar	81
3.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	84
3.2.1. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular	84
3.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Yorumlar	100
3.2.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular	103
3.2.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Yorumlar	119
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	122
KAYNAKLAR	128
EKLER	145
ÖZ GEÇMİŞ	177

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

Hazırlayan: Aynur KILIÇ

Yıl: 2019

ÖZET

İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SEVGİ DEĞERİNE YÖNELİK ALGILARI

Bu araştırmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, çok yöntemli nitel çalışma olarak desenlenmiş, betimsel özel durum çalışmasıdır. Çalışma grubu, 478 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak; “*Kişisel Bilgi Formu*”, “*Sevgi Eğilim Ölçeği*”, “*Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması*” ve “*Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu*” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kız öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri ile erkek öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Öğrenci resimleri incelendiğinde ise; öğrencilerin sevgi değeri ile ilgili 19 farklı alt boyutta resim yaptığı belirlenmiştir. Bu durumda öğrencilerin sevgi değerine yönelik algılarının çeşitlilik gösterdiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değer Eğitimi, İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencileri, Sevgi Değeri

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Basic Education

Thesis Type: Master Thesis

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

Author: Aynur KILIÇ

Year: 2019

ABSTRACT

PERCEPTIONS OF PRIMARY SCHOOL FOURTH GRADE STUDENTS INTENDED FOR THE VALUE OF LOVE

In this study, it was aimed to determine the perceptions of fourth grade primary school students towards the value of love. This is a descriptive case study designed as a multi-method qualitative study. The study group consisted of 478 fourth grade students. As data collection tool; “Personal Information Form”, “Love Tendency Scale”, “Application Study Intended For The Value Of Love”, and “Semi-Structured Interview Form” was used. As a result of the research; a significant difference was found in favor of female students between the moral behavior levels of female students towards the value of love and the moral behavior levels of male students towards the value of love. When the students pictures are examined; It was determined that the students painted 19 different sub-dimensions about the value of love. In this case, it can be said that the students' perception intended for love value is show diversity.

Key Words: Value Education, Primary School Fourth Grade Students, Love Value

KISALTMALAR

akt	:	Aktaran
df	:	Serbestlik derecesi
ed	:	Editör
EÖ	:	Erkek öğrenci
f	:	Frekans
F	:	F değeri
KÖ	:	Kız öğrenci
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
N	:	Veri Sayısı
P	:	Anlamlılık değeri
Sd	:	Serbestlik derecesi
Ss	:	Standart sapma
t	:	t değeri
TDK	:	Türk Dil Kurumu
vb	:	ve benzeri
vd	:	ve diğerleri
$\bar{x}$	:	Ortalama

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Rokeach’a Göre Değerlerin Sınıflandırılması.....	24
Tablo 2.	Spranger’e Göre Değerlerin Sınıflandırılması.....	25
Tablo 3.	Schwartz’ın Değer Sınıflandırması.....	25
Tablo 4.	Farklı Araştırmacılara Ait Değer Sınıflandırmaları.....	26
Tablo 5.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgileri.....	62
Tablo 6.	Çalışmanın Yürütüldüğü Okul Bilgileri.....	62
Tablo 7.	Görüşme Yapılan Öğrencilere Ait Bilgiler.....	63
Tablo 8.	Veri Toplama Araçlarının Kullanım Amaçları.....	64
Tablo 9.	Verilerin Dağılımının Normallüğünün Sınanması.....	71
Tablo 10.	Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	76
Tablo 11.	Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sevgi Eğilim Ölçeği Bağımsız t-Testi Sonuçları	78
Tablo 12.	Öğrencilerin Yaş, Sınıf, Ailedeki Kişi Sayısı, Annenin Eğitim Düzeyi, Annenin Mesleği, Annenin Yaşı, Babanın Eğitim Düzeyi, Babanın Mesleği, Babanın Yaşı Ve Oturulan Eve Göre Sevgi Eğilim Ölçeği Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	79
Tablo 13.	Öğrencilerin Resimlerindeki Sevgi Değeri Alt Boyutlarına Yönelik Frekans Dağılımı.....	84
Tablo 14.	Öğrencilerin Resimlerinde En Çok Kullandıkları Renklere Yönelik Frekans Dağılımı.....	87
Tablo 15.	Öğrencilerin Resmettiği Bilişsel Tepkilere Yönelik Frekans Dağılımı.....	88
Tablo 16.	Öğrencilerin Resmettiği Duyuşsal Tepkilere Yönelik Frekans Dağılımı.....	90

Tablo 17.	Öğrencilerin Resmettiği Davranışsal Tepkilere Yönelik Frekans Dağılımı.....	91
Tablo 18.	Öğrencilerin Resimlerinde En Çok Kullandıkları Figürlere Yönelik Frekans Dağılımı.....	94
Tablo 19.	Öğrencilerin Resimlerinde En Çok Kullandıkları Nesnelere Yönelik Frekans Dağılımı.....	97
Tablo 20.	Öğrencilerin Verilen Fotoğraflardaki Duygu Eşleştirmesi ve Ortak Duygu Tespitine Yönelik Frekans Dağılımı.....	104
Tablo 21.	Öğrencilerin Sevgi Değeri Denilince Akıllarına Gelenler Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı.....	105
Tablo 22.	Öğrencilerin Neye/Kime Sevgi Duyulacağı Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı.....	107
Tablo 23.	Öğrencilerin En Son Sevgiyi Nerede/Ne Zaman Hissettikleri Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı.....	108
Tablo 24.	Öğrencilerin Sevgi Dolu Bir İnsanın Özelliklerinin Nasıl Olduğu Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı.....	110
Tablo 25.	Öğrencilerin Sevgi Dolu Bir İnsan Olmazsak Neler Olabileceği Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı.....	112
Tablo 26.	Öğrencilerin Sevgi Değerine Yönelik Etkinlikleri Hangi Derslerde Yaptıkları Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı.....	114
Tablo 27.	Öğrencilerin Sevgi Değerinin Nerede Öğretilmesi Gerektiği Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı.....	116

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Araştırma modeli.....	60
Şekil 2.	Araştırmanın yürütülmesinde izlenen süreç.....	70

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Kültürel birikimin hızlı olması, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, küreselleşen dünyada farklı toplumların birbirleriyle etkileşime girmesi şüphesiz ki toplum ve aile yapısında var olan değerleri etkilemektedir. Bu değişim ahlaki, sosyal, kültürel boyutta yaşamın her alanında özellikle de eğitim kurumlarında kendini göstermektedir (Sağlam ve Genç, 2014). Temel amacı iyi davranışlar kazandırmak, iyi vatandaş yetiştirmek, toplumsal yaşama uyum sağlamak ve kültür aktarımı yapmak olan okullarda değer eğitimi verilmektedir (Akbaş, 2008; Şimşek, 2013; Yiğittir ve Öcal, 2010). Değer eğitimi, saygı, sevgi, sorumluluk, dürüstlük ve adalet gibi evrensel bazı değerlerin doğruluğunu vurgular ve öğrencilerin bunları anlamalarını, bunlara önem vermelerini ve yaşamlarını bu değerlere göre yaşamaları konusunda kendilerine yardımcı olur (Yaman Atalay, 2013: 1). Değer eğitimi, doğru ve etkili bir şekilde yapıldığı zaman bireyin gelişimine önemli katkıları olmaktadır. Yanlış ve sistemsiz yapıldığında ise bireylerde sorun kaynağı olabilmektedir. Günümüzde yanlış bir takım inançların, davranışların çoğunun küçük yaşlarda alınan yanlış bilgi ve eğitimden kaynaklanmakta olduğu bilinmektedir. Birçok yanlış fikir ile işlenen suçlar değer eğitiminin doğru ve etkin olarak yapılamamasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple değer eğitiminin, özellikle de eğitim kurumlarında öğrencilere çeşitli programlar aracılığıyla doğru bir şekilde verilmesi gerekmektedir (Yel ve Aladağ, 2009: 118). Bu bağlamda özellikle ilkokullarda değer eğitimi ele alınmaya

başlanmıştır. Nitekim Akdağ'ın (2009) da belirttiği gibi ilkokul basamağı, eğitim biliminin gereklerine uygun, ilkeli ve duyarlı olunması gereken önemli bir dönemdir. Kişiliğin büyük oranda şekillendiği ilkokul kademesinde, değer eğitiminin sağlıklı bir şekilde verilmesi, çocuğun ileriki yaşamı için dengeli bir kişilik oluşturmaya bakımından önemlidir (Yel ve Aladağ, 2009: 118). Bir toplum, geleceğini ancak her yönüyle iyi yetiştirmiş, değerlere sahip, donanımlı bireyler tarafından inşa eder. Bu bireylerin yetişme süreci, önce ailede daha sonraki dönemlerde okulda devam eder. İlkokul çağından başlayıp belirli değerleri bireylere kazandırmak eğitim sisteminin en önemli görevleri arasında görülmektedir (Özden, 2010: 11).

Öğrencilere kazandırılması gereken en önemli değerlerden biri sevgi değeridir. Sevgi bütünleyici ve birleştirici bir değerdir. Bütün olumlu değerler sevginin açılımıdır. Sevginin eğitimde bilinçli olarak işe koşulması değer eğitimi için gereklidir. Bütünleyici ve şemsiye değer olma özelliği taşıyan bu değeri etkili biçimde öğrencilere kazanım olarak sunmak, eğitimin temel işlevleri arasında olmalıdır (Yaman Atalay, 2013: 5). Sevgi değeri, hem 2018 yılında ilkokul öğretim programlarına eklenen kök değerler içerisinde hem de 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na ait değerler arasında yer bulmasına rağmen kazanımlarla birebir eşleştirilmesinde güçlük yaşanmaktadır. Araştırmanın ihtiyaç analizi basamağında 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar ile programda yer alan değerlerin eşleştirme çalışmasında (Ek 11) hem araştırmacı hem de görüşlerine başvurulmuş sınıf öğretmen ve öğretmen adaylarının da (toplam 9 öğretmen) sevgi değeri ile ilişkili çok az sayıda kazanım belirlemiş olması da bu çalışmanın en önemli çıkış noktalarından biridir.

Bu noktadan hareketle yapılan çalışmada ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algılarının nasıl olduğu üzerinde durulmaktadır. Öğrencilerin sevgi algıları, onların gelecekte nasıl birer birey olacaklarını belirlerken, onların mesleki, ahlaki ve toplumsal ilişkilerini de şekillendirecektir (Şahin, Ökmen ve Kılıç, 2018).

Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler dersi, değer eğitiminin verildiği derslerden biridir. Bu dersin tarihsel içeriğe sahip olması, farklı kültürleri, yaşam hikayelerini anlatması ve çok disiplinli bir yapıya sahip olması değer eğitimi bakımından önemlidir (Kan, 2010). İlkokullarda sosyal hayatla ilgili birçok değerın öğrencilere kazandırılması büyük ölçüde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Bireyler içinde yaşadıkları toplumun değerlerini benimseyerek bunları davranışlarında ve seçimlerinde ölçüt olarak kullanırlar. Sosyal olguların insanlar tarafından kolayca algılanması ve sosyal mutluluğun yaşanabilmesi için küçük yaşlardan başlayarak değerler öğretilmelidir. Toplumun kendini kontrol etme sistemini bireylerin algılaması onların daha sonraki yaşantılarına faydalı olacaktır (Tepecik, 2008: 11). İnsanlar arası çatışmaların azaltılmasında değer eğitimi ve bu eğitim yoluyla verilecek evrensel değerler büyük öneme sahiptir. Bu evrensel değerlerin başında “sevgi değeri” gelmektedir. Çünkü sevgi insanı-insana, insanı-doğaya, insanı hayvana yaklaştıran ve arada bağ kurabilen önemli bir değerdir. Değer eğitimi ile sevgi değeri kazanırıldığı bireyler, insanlığa, doğaya ve tüm canlılara karşı; duyarlı, hoşgörölü, saygılı, sorumluluğunu bilen bireyler haline gelirler. Böylelikle toplum içerisinde mutlu bir ortam oluşturularak insanlar arasındaki çatışmalar en aza indirilebilir (Önlen, 2017: 29-30). Ancak sevginin insan yapısındaki yeri ve önemi oldukça az araştırılmış bir konudur. Ne kadar hayati bir öneme sahip olursa olsun, konu sevgi olunca araştırmaların bilimselliğini ve ciddiyetini kaybedeceği gibi bir kaygı hakim olmaktadır. Halbuki insanın varlığına anlam veren ve yaradılışın merkezinde yer alan sevgi her türlü hedefin merkezinde olmalıdır (Ergen, 2013; Özen ve Gülaçtı, 2010).

Bu çalışma ile ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algılarının belirlenmesinin öğrencilerin değerlere ve özellikle sevgi değerine karşı olan tutumlarının olumlu yönde etkilenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber bu çalışma ile çalışmanın yürütüldüğü ilkokullardaki başta uygulamanın yapıldığı öğrencilere, çalışmayı izleyen sınıf öğretmeni ve okul

idarecilerine sevgi değeri konusunda farklı bakış açısı kazandırmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca literatürde değerler ile ilgili yapılan çalışmalar da incelendiğinde çeşitli değerlerin ele alındığı ancak doğrudan ilkokul düzeyinde sevgi değerine yönelik çalışmaların kısıtlı olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın alandaki boşluğu doldurmasına, öğrencilerin zihninde yer alan sevgi algısının tanımlanmasına ve çerçevesinin belirlenmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında araştırmanın çeşitli veri toplama araçları kullanılarak hem nitel hem nicel boyutlarıyla ayrıntılı şekilde ele alınmış olmasının bu araştırmaya değer eğitimi alanında yapılmış özgün bir çalışma olma özelliği katacağı düşünülmektedir. Böylece bu çalışmanın genelde Sosyal Bilgiler eğitimi, özelde ise değer eğitimi alanında önemli bir eksikliği doldurarak bu alanda çalışacak olan diğer araştırmacılara ve değer eğitiminin esas uygulayıcısı olan öğretmenlere yol gösterici olacağına inanılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algıları nasıldır?” şeklindedir. Bu ana problem doğrultusunda belirlenen alt problemler aşağıda verilmiştir.

Alt Problemler

Bu çalışmada aşağıda yer alan araştırma problemlerine yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. Cinsiyet, yaş, ailedeki kişi sayısı, anne eğitim düzeyi, anne mesleği, anne yaşı, baba eğitim düzeyi, baba mesleği, baba yaşı ve oturulan ev değişkenleri ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinde farklılığa neden olmakta mıdır?

2. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değeri ile ilgili yaptıkları resimlerde yer alan konu, renk, bilişsel, duyuşsal, davranışsal tepkiler, figür ve nesneler nelerdir?

3. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik görüşleri nelerdir?

Sayıtlar

- Araştırmaya katılan ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin çalışmanın amacını anlayarak soruları cevapladıkları ve resim yaptıkları varsayılmıştır.
- Veri toplamak için kullanılan ölçek maddelerinin, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerini açıklayacak düzeyde olduğu kabul edilmiştir.
- Öğrencilerin görüşme sorularına hiçbir etki altında kalmadan ve tarafsız bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma,

- 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz ve bahar dönemi ile sınırlıdır.
- Rize il merkezinde bulunan 12'si devlet, 2'si özel toplamda 14 ilkokul ile sınırlıdır.
- Belirlenen 14 ilkokulda öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- Genel amaç ve bu amaç doğrultusunda oluşturulan alt problemler ile sınırlıdır.
- Demografik özellikler açısından cinsiyet, yaş, sınıf, ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, mesleği ve yaşı, babanın eğitim düzeyi, mesleği, yaşı ile oturulan evle sınırlıdır.
- Veri toplamak için kullanılan “Kişisel Bilgi Formu”, “Sevgi Eğilim Ölçeği”, “Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ile sınırlıdır.

- Nicel verilerin analizi sırasında kullanılan bağımsız t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile nitel verilerin analizi sırasında kullanılan içerik analizi ve görsel analiz tekniği ile sınırlıdır.
- Görsel analiz tekniği, araştırmacının Çocuk Resimleri Analizi dersinden edindiği tekniklerle sınırlıdır.

Tanımlar

Bu araştırmada geçen kavramların tanımlarına aşağıda yer verilmiştir.

Algı: Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak (TDK, 2019). Bu çalışmada öğrenci algıları ile öğrencilerin yaşam deneyimleri üzerine düşüncelerini sağlayarak sevgi değerine verdikleri anlamı ve deneyimlerine ilişkin yansıtma yapmaları hedeflenmiştir. Bu hedefe “Kişisel Bilgi Formu”, “Sevgi Eğilim Ölçeği”, “Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ile ulaşılmaya çalışılmıştır.

Değer: Değer, yaşamda davranışlara yön veren; iyi, doğru, güzel gibi istenen nitelikleri simgeleyen ilke, standart ve düşünceler olarak tanımlanabilir (Çengelci, 2010: 2-3). Bu tanımdan yola çıkarak değer, davranışlara kaynaklık eden ahlaki ilke, inançlar, doğru ve yanlış açıklayan standartlardır denilebilir.

Değer Eğitimi: Okullardaki ahlaki ortam ve programlar yoluyla eğitimdeki değerlerin nakledilmesinin, transferinin yapılmasıdır (Veugeliers, 2000). Bu tanımdan yola çıkarak değer eğitimi, değerlerin eğitim kurumlarında planlı ve programlı olarak öğrencilere aktarılmasıdır şeklinde tanımlanabilir.

Sevgi: Sevgi ilgi demektir, hoşgörü demektir. Sevgi karşının hakkına saygı göstermek ve korumak demektir. Sevgi tahammül göstermek demektir. Sevgi, kişinin kendisini aşması, doğaya, çevreye, tüm canlılara karşı duyarlı ve sorumlu olması demektir. Sevgi onarır, korur, geliştirir, sevgisizlik ise yıpratır, yok eder (Özmen, 1999). Bu tanımdan yola çıkarak sevgi, bir kimse veya bir şeye duyulan ilgi ve bağlılık olarak tanımlanabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümü, değerler, değer eğitimi, sevgi kavramı ve sevgi değeri konularına yönelik kuramsal çerçeve ile yurt içi ve yurt dışında bu konular ile ilgili yapılan çalışmalar başlıkları halinde ele alınmıştır.

1.1 Değerler

Son birkaç yüzyılda değerler sosyal bilimlerin temel sorunlarından biri olmuş ve sosyal bilimler alanında çeşitli bilim dalları bu konuyu bir araştırma konusu olarak ele almıştır. Sosyologlar, sosyal psikologlar, antropologlar ve psikologlar bu alanda araştırma yapan bilim adamları arasındadır. Ayrıca son yıllarda kültürler arası psikologlar da değer kavramını ele alan bilim adamları arasında yer almıştır. Değerlerin yapısı ve diğer değişkenlerle olan ilişkileri bugüne kadar araştırılmış olmasına rağmen değerlerin tam olarak neyi içerdiğine ilişkin henüz bir netlik kazandığı söylenemez (Bacanlı, 2002; Mehmedoğlu, 2006).

1.1.1. Değer Kavramı

Değer kavramının çok değişik disiplinlere girmiş olması, bu kavramın herkes tarafından kabul edilebilir tanımını yapmayı oldukça güçleştirmektedir. Her bilim dalı bu kavramla ilgili kendisini ilgilendiren boyutunu seçmiş ve incelemiş, kendini ilgilendirmeyen kısmını da göz ardı etmiştir. Bu nedenle değer kavramı ile ilgili genel kabul görebilecek bir tanım üzerinde fikir birliği sağlanmış değildir (Güngör, 1993: 18).

Değer ile ilgili alan yazındaki tanımlar incelendiğinde; TDK sözlüklerinde bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet olarak belirtilen değer, toplumun geneli tarafından benimsenen ahlaki duygu, düşünce ve yargılardan oluşmaktadır. Değer, bireylerin duygu ve düşüncelere verdikleri olumlu tepkiler, benimsedikleri kurallar ve yargılardır (Eser, 2013). Erdem (2003) ise değeri, belirli bir durumu diğer bir duruma tercih etme eğilimi olarak tanımlamaktadır.

Değerler yapılması gereken şeylere ilişkin inançlar ve tutumların bütünüdür. Değerler kişi için önemli olanın ne olduğunu içerir (Santrock, 2014: 244). Değerler neyi seçmenin ya da neyi yaşamının daha iyi olduğunu bize gösteren temel taşlar olarak da ifade edilebilir (Uygur, 2016: 16).

Aladağ (2009: 10), değerın insanların davranışlarını yönlendiren, insan hayatını şekillendiren önemli bir kavram olduğunu ve bu nedenle çoğu sosyal bilimci tarafından ilgi gördüğünü vurgulamaktadır. Aydın (2010), değeri insanların çevresinde olup bitene verdiği tepki, arzu edilen ve istenilen şey, insan davranışlarını yönlendiren, hayatın amacıyla ilgili inançlar ve yol gösteren ölçüler olarak belirtmiştir. Hökelekli (2010) ise değeri, davranışlara rehberlik eden inanç, kurallar ve davranışların ahlaki ya da doğru olup olmadığını belirlemeye çalışan standartlar olarak açıklamıştır. Ulusoy ve Dilmaç (2015: 16) değeri, insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünü olarak açıklamıştır. Değer tanımlarından yola çıkarak kısaca değer, davranışlara kaynaklık eden ahlaki ilke, inançlar, doğru ve yanlış açıklayan standartlardır denilebilir.

1.1.2. Değerlerin Özellikleri

Araştırmacıların değer kavramına ait genel kabul görebilecek bir tanım üzerinde fikir birliği sağlayamama durumları ile değerlerin sahip oldukları özellikleri belirleme konusunda da karşılaşılmaktadır. Değerlerin tam olarak ne anlam ifade ettiğini anlamak için özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir.

Toplumsal hayatı düzenleyen değerler, farklı özellikleri bünyesinde barındırırlar. Değerlerin özellikleri şu şekilde ifade edilebilir (Gökçe, 1994):

- Belirli bir amaç doğrultusunda ve bilinçli biçimde yapılan davranışların ölçütü değerlerdir.
- Değerler, kültürü şekillendirirken bir yandan da kültürü yönlendirir. Değerler, kültürlerin temelini oluşturur.
- Değerler, insanların sosyalleşmelerinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü değerler; kişiler tarafından öğrenilir, kabullenilir, şahsiyetinin bir parçasını oluşturur.
- Değerlerin sözel bir yönü de vardır. Değerler bir yandan zihinsel olguları içerirken bir yandan da duygusal olguları ifade eder.

Bilsky ve Schwartz (1994) ise değerlerin özelliklerini şöyle belirtmişlerdir:

- Değerler inançlardır. Tamamen duygulardan uzak, nesnel fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla bütünleşirler.
- Değerler, bireyin amaçlarıyla (eşitlik gibi) ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış şekilleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler.
- Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler.
- Değerler, içinde bulunulan duruma göre davranış, insan ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendirme konusunda işlev görürler.
- Değerler, taşıdıkları önem düzeyine göre kendi aralarında sıralanırlar.
- Değerler değişime açık yapılardır.

Bu sıralama toplumların değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur. Kültürler ve bireylerin sergiledikleri değer öncelikleri sistemleriyle betimlenebilirler.

Değerler değişen toplumsal yapıyla birlikte değişkenlik gösterirler ve bu yüzden durağan değildirler. Değerler bir sonraki kuşağa sosyal rollerle öğrenilerek aktarırlar bu yüzden kalımsal değildirler. Değerler aile ortamında, yazılı veya görsel materyallerden taklit ya da model alma yoluyla öğrenilirler (Şen, 2007: 9).

2005 yılında hazırlanan İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda ise değerlerin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır (MEB, 2005):

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler, bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
5. Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değerler normları da içerir.

Değerler, bireyin kendi tutum ve davranışlarını belirlemede; başkalarının tutum ve davranışlarını değerlendirmede bir ölçüt işlevi görür. Kısaca değerler, insanların her alandaki tutum ve davranışlarının biçimlenmesinde ve gücünün belirlenmesinde etkin rol oynayan özelliklerdir (Yeşil, 2008).

1.1.3. Değerlerin İşlevleri

Değerler sistemi; insanlardan neyin istendiğini, insanlara neyin ödüllendirilip neyin yasaklandığını belirler. Böylelikle bir takım sosyal sonuçlara yol açarlar (Gündüz, 2005: 46). Bu sonuçlar, sosyal değerlerin aşağıdaki genel işlevlerini belirler (Fichter, 2004: 176):

1. Değerler, bireylerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır.
2. Değerler, bireylerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesneleri üzerinde yoğunlaştırılmasına yardımcı olur.
3. Değerler, toplumlardaki ideal düşünme ve davranma yollarına işaret ederler.
4. Değerler, bireylerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde yol göstericidirler.
5. Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Bireyleri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir.
6. Değerler, dayanışma aracı olarak da işlevde bulunur.

1.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması

Literatür incelendiğinde değerlerle ilgili birçok değer türlerinin olduğu ve farklı sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir. Değerlerin daha iyi anlamlandırılması için sınıflandırmalar faydalı olabilmektedir.

Değerlerle ilgili yapılan çok sayıdaki sınıflandırma arasında en fazla kabul gören ve en kapsamlı olanı Rokeach'ın 1973 yılında yaptığı sınıflandırmadır. Rokeach yapmış olduğu değer sınıflandırmasında değerleri “gaye (amaç/asli) değerler” ve “vasıta (araç) değerler” olarak iki gruba ayırmıştır. Bu sınıflandırmada amaç/asli değerler; güvenlik, mutluluk, erdem, başarı, bilgelik, eşitlik, iç huzur, kendine saygı gibi ana unsurları içerirken; araç değerler ise asli değerlere yani arzulanan sonuçlara ulaşmada kullanılan bağımsız olma, cesaret, dürüstlük, sorumluluk, gerçeklik, tutku vb. değerleri içerir (akt: Ekşi ve Katılmış, 2014: 11). Rokeach'ın değer sınıflandırması Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Rokeach’a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Gaye Değerler	Aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir hayat, iç huzur, mutluluk, kendine saygı, gerçek dostluk, özgürlük, rahat bir hayat, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk
Vasıta Değerler	Bağımsız olma, affedici, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkar, kendini kontrol edebilen, nazik, kendine hakim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk bilinci olan, temiz, yardımsever, oluşturmacı

Spranger ise değerleri altı temel gruba ayırmıştır. Bunlar: estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değer gruplarıdır. Bu değer grupları daha sonraki yıllarda Allport ve arkadaşları tarafından bir ölçeğe dönüştürülmüştür. Spranger’e göre değer gruplarına ait açıklamalara Tablo 2’de yer verilmiştir (akt: Akbaş, 2004: 56).

Tablo 2

Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevmeye, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi fazları feda eder.

Bir diğer değer sınıflandırmasını da Schwartz yapmıştır. Schwartz, Rokeach'ın belirlediği değerler üzerinde bazı değişiklikler yaparak Rokeach'ın belirlediği gaye ve vasıta değerlerini 10 temel değer tipinde gruplamış ve tüm gruplarda 56 tane değer belirlemiştir. Schwartz Değer Envanteri'nde yer alan değer tipleri ve değer tiplerinde yer alan değerlere Tablo 3'de yer verilmiştir (Schwartz, 1992).

Tablo 3

Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Değer Tipleri	Değer Tiplerinde Yer Alan Değerler
Öz yönelim	Kendine saygılı olma, kendi amaçlarını seçmek, yaratıcılık, meraklı olmak, özgürlük, bağımsız olmak
Uyarılma	Heyecanlı bir yaşam, değişken bir hayat, cesur olmak
Başarı	Sözü geçen biri olmak, hırslı olmak, başarılı olmak, yetkin/muktedir olmak, zeki olmak
Güvenlik	Ulusal güvenlik, bağlılık duygusu, iyiliğe karşılık vermek, toplumsal düzen, aile güvenliği, sağlıklı olmak, temiz olmak
Evrenselcilik	Sosyal adalet, barış içinde bir dünya, erdemli olmak, güzel bir dünya, çevreyi korumak, açık fikirli olmak eşitlik, doğayla bütünlük, iç huzur
Uyum	İtaatli olmak, ana babaya ve yaşlılara değer vermek, kibar olmak, kendini denetleyebilmek
Hazcılık	Yaşamdan zevk alma, zevk, isteklerine düşkün olmak
Güç	Sosyal güç, zengin olmak(refah), otorite sahibi olmak, sosyal saygınlık, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek
Gelenek	Bana düşen hayatı kabullenmek, ılımlı olmak, dindar olmak, alçakgönüllü olmak, geleneklere saygı, mahremiyet/özel haklara saygı
Yardımseverlik	Manevi (tinsel) bir yaşam, bağışlayıcı olmak, dürüst olmak, yardımsever olmak, sadık olmak, sorumlu olmak, anlamlı bir yaşam, gerçek dostluk, olgun sevgi

Diğer araştırmacılara ait değer sınıflandırmaları Tablo 4’te birlikte verilmiştir.

Tablo 4

Farklı Araştırmacılara Ait Değer Sınıflandırmaları

Araştırmacılar	Değer Sınıflandırmaları
Allport, Vernon ve Lindzey (1960)	Estetik, Bilimsel, Ekonomik, Siyasi, Sosyal, Dinî Değerler
Ülken (1965)	İçkin değerler (teknik, sanat, fikir), Aşkın değerler (ahlak, din), Normatif değerler (dil, hukuk, iktisat)
Güngör (1993)	Estetik, teorik, iktisadi, siyasi, sosyal, dini değerler
Evin ve Kafadar (2004)	Ulusal, evrensel değerler
Akbaş (2004)	Geleneksel, demokratik, çalışma ve iş, bilimsel, temel değerler
Ulusoy ve Tay (2011)	Ailede, okulda, çevrede değerler

Yapılan sınıflandırmalar incelendiğinde değer tanımı olduğu gibi sınıflandırmasında da çok sayıda farklı görüşlerin bulunduğu görülmektedir. Kişiden kişiye değişen bu değer sınıflandırmalarının yanı sıra özellikle son yıllarda ülkeler nezdinde ve eğitimciler tarafından toplumlarda bulunması gereken temel değerlere odaklanılmıştır (Yiğittir, 2009: 27). “*Hangi değerler öğretilmelidir?*”, “*Değerler nasıl öğretilmelidir?*” sorularına yanıt aranarak bireylere kazandırılmak istenilen değerlerin eğitim kurumlarında bireylere öğretilmesi beklenmektedir (Batmaca, 2016: 24). Bu sorular değer eğitimi alanı içerisinde yanıt bulabilmektedir. Değer eğitimi ile genel bilgiler aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

1.2. Değer Eğitimi

Değişen ve gelişen dünyada öz benliğini kaybetmeden değişime ve gelişmelere ayak uyduran bireyler yetiştirmenin zorlukları eğitimciler tarafından bilinmektedir. Bir yanda, yeni teknolojik buluşlar ve bu buluşların toplum tarafından kullanılmasıyla toplumun yapısındaki sosyolojik ve kültürel değişiklikler diğer yanda ise devletin sağlamlığı açısından gerekli olan milli birlik ve beraberlik duygusunu genç nesillere aşılama sorumluluğu bulunmaktadır. Bu sorumluluk, değerlerin genç nesillere aktarılması ile yerine getirilebilir (Elbir ve Bağcı, 2013).

Bir toplum değerlerinden uzaklaşmışsa o toplumun ayakta durması zorlaşacaktır. Günümüz toplumunda da şiddet, hırsızlık, dolandırıcılık, sigara ve alkol kullanımı, madde bağımlılığı, kurallara uymama, saygısızlık, bencillik, argo kelimelerin kullanılması vb. gibi birtakım değerlerden yoksun olumsuz davranışların giderek yaygınlaşmasına engel olmak amacıyla; gençlere sevgi, saygı, sorumluluk, hoşgörü, duyarlılık, çalışkanlık gibi değerlerin kazandırılmasında değer eğitimi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında değer eğitimi kavramı daha fazla önem kazanmaktadır (Aladağ, 2009: 17).

Literatürde “değer eğitimi”, “ahlâk eğitimi” ve “karakter eğitimi” ifadelerinin çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanıldıkları görülmüştür. Oysa bu kavramlar birbirinden farklı olmakla birlikte, iç içe geçmiş durumdadırlar. Geçmişteki eğitim programlarında “ahlâk eğitimi” ve “karakter eğitimi” şeklinde karşımıza çıkan değer kazandırma işleminin günümüzdeki yaygın ismi “değer eğitimi” dir (Keskin, 2008: 22).

Değer tanımlarında olduğu gibi “değer eğitimi” ile ilgili de ele alınan disiplinlere göre kişiden kişiye değişen tanımlar mevcuttur. Örneğin değer eğitimi; kısaca, değer kazandırma etkinliğidir. Daha ayrıntılı olarak ele alındığında değer eğitimi, kimilerine göre değerlerin açık ve şuurlu bir şekilde öğretilme teşebbüsüdür. Kimilerine göre ise, doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onlara birey ve toplumun üyesi olarak belli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimleri aşılamaaktır (Hökelekli ve Gündüz, 2007: 385).

Değerlerin kazandırılması noktasında eğitim sistemine ve bu sürecin en önemli paydaşı olan okullara önemli görevler düşmektedir. Eğitim sisteminin temel taşı olan ilköğretim kademesinde, bireylere toplum içinde diğer üyelerle uyum içinde yaşamaları ve yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürmeleri için gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır (Fidan ve Erden, 2001: 235). Bu açıdan bakıldığında, insanın büyük oranda şekillendiği ilköğretim kademesinde, değer eğitiminin sağlıklı bir şekilde verilmesi, çocuğun ileriki

yaşamı için dengeli bir kişilik oluşturmada bakımından önemlidir (Aladağ, 2009: 17).

Değer eğitimi, doğru ve etkili bir şekilde yapıldığı zaman bireyin gelişimine önemli katkıları olmaktadır. Yanlış ve sistemsiz yapıldığında ise bireylerde sorun kaynağı olabilmektedir. Günümüzde yanlış birtakım inançların, davranışların çoğunun küçük yaşlarda alınan yanlış bilgi ve eğitimden kaynaklanmakta olduğu bilinmektedir. Birçok yanlış fikir, işlenen suçlar, değer eğitiminin doğru ve etkin olarak yapılamamasından meydana gelmektedir. Bu sebeple değer eğitiminin, özellikle de okullarda eğitim sürecinde öğrencilere çeşitli programlar aracılığıyla doğru bir şekilde verilmesi gerekir (Yel ve Aladağ, 2009: 118).

1.2.1. Değer Eğitiminin Amacı ve Önemi

Toplumsal yaşam içinde değerlerin önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır. Değerlerin önemli bir özelliği, doğuştan kalıtsal olarak bireyle birlikte gelmeyip yaşamın içinde kazanılmasıdır. Birey kişiliğini, bakış açısını, davranışlarının yönünü belirleyecek değerleri yaşarken kazanır. Bu yüzden bireyin belirli değerlerin farkına varması, yeni değerler üretmesi, benimsemesi ve kişiliğine mal ederek davranışları ile sergilemesi başlı başına bir eğitim sorunudur. Buna kısaca değer eğitimi denilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007).

Son yıllarda hızla yok olmaya doğru giden değerlerimizi korumak, çocuklarımıza daha yaşanabilir bir dünya bırakmak anne babaların ve eğitimcilerin temel görevidir. Çocuklara karakter eğitimi vermek, onlara akademik dersleri öğretmek kadar önemlidir. Değerlerin okulda öğretilmesi, sağlıklı bir toplum oluşturmak açısından gerekli bir eğitim çalışmasıdır (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010: 11).

Eğitim “bireyi topluma yararlı, olumlu ve kişilik sahibi bireyler haline getirme süreci” olarak tanımlandığında okulların değer eğitimi fonksiyonu öne çıkarılmış olur. Birey aile veya yaşadığı sosyal çevre içerisinde hatalı değer

yargıları edinir. Bu hatalı değer yargıları eğitim kurumlarının vereceği sistematik bir değer eğitimi ile düzeltilir ve birey toplum için yararlı bir birey haline getirilir. Böylelikle toplumsal değerler vasıtasıyla bireylerin topluma adaptasyonu ve bu bireylerin topluma faydalı hale getirilmesi sağlanmış olur (Küçükahmet, 2002: 8).

Değer eğitiminin amacı çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak; insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak; bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamaktır (Aydın ve Gürler, 2014).

Toplumda yaşanan ve yaşanabilecek sorunların ortadan kaldırılması için o toplumdaki bireylerin, sahip olmaları gereken değerleri kazanmaları gerekmektedir. Bu bağlamda bireylere verilecek olan değer eğitimi; bireylerin mutluluğu, toplumsal huzur, güven, toplumlar arası olumlu ilişkiler, barış ve genel olarak insanlık için daha iyi bir geleceğin oluşturulmasına katkı sağlayabilecektir (Gültekin, 2007: 38). Bu nedenle değer eğitiminin doğru ve etkili bir şekilde yapılmasının gerekliliği, dikkat edilmesi gereken bir husus olarak ortaya çıkmaktadır.

1.2.2. 2018 Öğretim Programlarında Değer Eğitimi Anlayışı

Öğretim programları, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin amaç, içerik, kapsam ve süre bakımından ele alındığı bir yapıdır. Varış'a (1996) göre öğretim programı, *“eğitim programı içinde ağırlık taşıyan, genellikle belli bilgi kategorilerinden oluşan ve beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir program”* olarak tanımlanmaktadır.

2018 yılında güncellenen öğretim programları temel eğitim ve ortaöğretimde kademeli geçiş yerine bütün basamaklarda uygulamaya koyulmuştur. Bu güncellemeden en fazla etkilenen program ögesi değer eğitimi başlığı olmuştur. 2018 öğretim programlarında giriş bölümündeki başlıklarda standartlaştırılmaya gidildiği ve neredeyse her başlıkta değerlere vurgu yapıldığı

görülmüştür. 2017 yılına yapılan güncellemenin ardından 2018 yılında tekrar yapılan bir güncelleme ile öğretim programları nihai şekline kavuşmuştur.

2017 öğretim programları, 2005 öğretim programları temel alınarak güncellenmiştir. Bu doğrultuda birtakım değişiklikler olsa da 2005, 2017 ve 2018 öğretim programlarında değer eğitimi anlayışı birbirini destekler niteliktedir. Yapılan değişiklikler aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir (Beldağ, 2019: 143):

- Temel eğitim ve ortaöğretim düzeyinde bütün öğretim programlarında değer eğitimi vurgusu yer almıştır.
- Temel eğitim ve ortaöğretim programlarının giriş bölümlerinde değer/ değer eğitimi vurgusu neredeyse bütün başlıklarda yer alarak standart bir yapı tercih edilmiştir.
- Temel eğitim ve ortaöğretimde yer alan derslerin neredeyse tamamında kök değerler başlığı altında değer ifadeleri belirlenerek bu ifadeler yer almış ve bir standartlaşmaya gidilmiştir.
- 2005 öğretim programlarında yer alan birtakım değer ifadelerine 2018’de yer verilmemiş, bu durum “ilişkili olduğu alt değerlerle ve öteki kök değerlerle” ifadesi ile açıklanmaya çalışılmıştır.
- 2018 öğretim programlarında değer eğitimi anlayışında örtük program vurgusu daha da güçlendirilmiştir.
- 2018 öğretim programlarında doğrudan verilecek değer ifadesi çıkartılarak değer eğitiminin bir ders veya ünite bağlamında verilmesinden ziyade okuldaki ders içi ve ders dışı tüm etkinliklere yayılması gerektiği ifade edilerek değerlerin yaşamsallık boyutuna vurgu yapılmıştır.
- 2018 öğretim programlarında değerle eğitim yaklaşım/yöntemlerine ve uygulama örneklerine yer verilmemiş, her ne kadar programda yer almasa da değer eğitiminde bütüncül bir anlayış benimsendiği görülmüştür.

1.2.3. Değer Eğitimi Yaklaşımları

Toplumda sağlıklı nesiller yetiştirilebilmesi, verilen eğitim sürecinin değerler sistemiyle ilişkilendirilmesiyle mümkün olabilir (Wilkins, 2000; Nicholls, 2000). Sağlıklı nesiller ve buna bağlı olarak da sağlıklı bir toplum yetiştirilmek isteniyorsa değer eğitiminin gerçekleştirilmesi gerekir (Halstead, 1996). Öğretim programlarında yapılan güncellemelerle birlikte değerlerin, birçok öğretim programında ayrı bir başlık olarak yer alması, değer eğitiminin nasıl yapılması gerekliliğini de gündeme getirmektedir (Yarar Kaptan, 2019: 146). Bu nedenle, değer eğitiminin okullarda etkili hale getirebilmek için çok sayıda çalışma yapılmakta ve farklı yaklaşımlar ileri sürülmektedir. Bu yaklaşımlardan bir kısmı değerlerin doğrudan öğretimine, bir kısmı da akıl yürütme, sorgulama ve yansıtıcı düşünme süreçlerine ağırlık vererek değerlerin düşünme ve karar verme süreci olarak kazanımına yöneliktir (Doğanay, 2011: 236).

İlgili alan yazında değerlerin kazandırılmasında eğitimcilerin kullanımına sunulan birçok yaklaşım, yöntem ve teknik olduğu görülmektedir. (Ekşi ve Katılmış, 2011). Superka ve diğerleri (1976: 4-5), değer eğitiminde beş temel yaklaşım olduğunu belirtmiştir. Bunlar telkin, ahlâkî gelişim, analiz, değerleri belirginleştirme ve eylem öğrenmedir. Sunal ve Haas (2002: 179) ise değer eğitimi yaklaşımlarını; değer belirginleştirme, değer analizi ve karakter eğitimi olarak üç başlıkta toplamıştır. Doğanay (2011: 236-248) tarafından değer eğitimi yaklaşımları; değerlerin doğrudan öğretimi, sınıf içi etkinlikleri temel alan yaklaşımlar (değerleri belirginleştirme, değer analizi, ikilem tartışması) ve bütüncül yaklaşımlar (Kohlberg'in adil topluluk okulları ile karakter eğitimi yaklaşımı) olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşımların yanı sıra değer eğitimi ile ilgili yaklaşım, yöntem ve teknikler Yarar Kaptan (2019: 147-163) tarafından *Genel Değer Eğitimi Yaklaşımları, Diğer Değer Eğitimi Yaklaşımları ve Değer Öğretimi Hareketleri* başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Genel Değer Eğitimi Yaklaşımları

- Değerlerin Doğrudan Öğretimi/ Telkin Edilmesi Yaklaşımı (Endoktrinasyon/ Değer Aktarma/ Değer Aşılama)

- Değerlerin Açıklanması/ Belirginleştirme Yaklaşımı (Değer Ayrımı)
- Değer Analizi Yaklaşımı (Değer Çözümlemesi)
- Ahlaki Muhakeme/ Ahlaki İkilem (Sorgulama/ Bilişsel Ahlaki Gelişim/ İkilem Tartışması)

- Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı (Örtük Program)

Diğer Değer Eğitimi Yaklaşımları

- Eylem/Davranış (Yaparak/Yaşayarak) Öğrenme/ Hareket Öğrenimi Yaklaşımı

- Bütüncül Yaklaşım: Adil Topluluk Okulları
- Gözlem Yoluyla Öğrenme Yaklaşımı
- Konstanz Yöntemiyle İkilem tartışmaları Yaklaşımı

Değer Öğretimi Hareketleri

- Karakter Eğitimi
- Vatandaşlık Eğitimi
- Ahlak Eğitimi

Genel değer eğitimi yaklaşımlarına yönelik açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

1.2.3.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi/ Telkin Edilmesi Yaklaşımı (Endoktrinasyon/ Değer Aktarma/ Değer Aşılama)

Doğrudan öğretim yaklaşımı, çokça kullanılan ve yüksek düzeyde öğretmen merkezli bir yaklaşımdır. Bu öğretim yaklaşımı, anlatım, gösteriler, alıştırma-tekrar yapma, didaktik soru sorma gibi yöntemleri içermektedir. Tümdengelimci bir yapıya sahip olan doğrudan öğretim stratejileri, bilginin verilmesinde etkilidir. Öğrencilere öğretim sürecinde ilk olarak kural veya genellemeler sunulur, daha sonra verilen örneklerle bu kural ve genellemelerin desteklenmesi sağlanır (Taşpınar ve Atıcı, 2002).

Bu yaklaşımda öğrencilere kazandırılması düşünülen hedeflere ulaşmak için yapılacak olan etkinliklerin hepsi önceden planlanmış bir şekilde öğrencilere sunulmaktadır. Yapılan etkinlikler doğrultusunda öğrencilerin sergiledikleri performanslar izlenerek duruma göre dönütler verilmekte, buna göre yönlendirmeler yapılmaktadır (Senemoğlu, 2015: 487).

Bu yaklaşımda amaç değerlerin öğrencilere telkin edilmesi, bir başka ifade ile aşılmasıdır. Bu yaklaşım ile öğrenciler toplum tarafından seçilen belirli değerleri almaktadırlar. Telkin yaklaşımının işlem basamakları (Ekşi ve Katılmış, 2011);

- Telkin edilecek değer belirlenir.
- Değerler kendi aralarında seviyelendirilir, önem ve öncelik sırasına konur.
- Değerin davranışlardaki yansımalarının neler olacağı belirlenir. Uygun metotlar ve araçlarla değerlerin ve davranışlardaki yansımalarının çocuk tarafından anlaşılması sağlanmaya çalışılır.
- Ulaşılan sonuçların (düşünce, tutum, davranış vb.) hedeflere uygun olup olmadığı değerlendirilir.

Ergenlik öncesi çocuklarda daha etkili olabilen bu yaklaşım ile öğrenciler, toplum tarafından seçilen belirli değerleri kazanabilmektedirler (Bacanlı, 2005). Bu yaklaşımın okullarda öğretmenlerin öğrencilerle kısıtlı sürelerde birlikte olmalarından ve zaman yetersizliğinden dolayı çok başarılı olmadığı ifade edilmektedir. Ancak bu sorunun ilham verici hikâyeler okuma, öğretmenler tarafından anlatılan ahlaki durumları dinleme, törenlere katılma ve halka hizmet organizasyonlarında bulunma gibi etkinliklerle çözülebileceği ifade edilmektedir (Akbaş, 2008).

1.2.3.2. Değerlerin Açıklanması/ Belirginleştirme Yaklaşımı (Değer Ayrımı)

Bu yaklaşım, Sidney Simon ve arkadaşları tarafından telkine dayalı değer öğretiminin etkisini yitirdiği varsayımından hareketle geliştirilmiştir. 1960'ların sonu ve 1970'li yıllarda özellikle ABD'de etkili olmuştur (Akbaş, 2008). Değer

açıklama yaklaşımının temeli; bireylerin kendi yaşamlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirlediklerine dayanmaktadır. Doğrudan yaklaşımların tersine bu yaklaşımda bireyin neye değer verip vermeyeceğine, başkalarının telkini ile değil, alternatifler ve olası doğurgularını inceledikten sonra, özgürce kendisinin karar vermesi esastır (Doğanay, 2007: 268-269).

Değer açıklama yaklaşımında öğrencilere değer empoze edilmeden, zorlama yapılmadan üç ana basamakta değer kazandırılır (Simon, Leland & Kirschenbaum, 1972; akt. Akbaş, 2008).

- **Seçme:** Bu basamakta ilk olarak öğrencilerin değerleri özgürce seçmeleri için fırsat verilir. Mevcut seçeneklerden hareketle alternatifler oluşturulur ve her alternatifin olası sonuçları düşünülerek değerlendirme yapılır. Değerlendirme sonunda seçim yapılır.

- **Ödüllendirme:** Bu basamakta öğrencinin, seçtiği değerden tatmin olması ve seçtiği değeri açıkça çevresine iletebilmesi gerekir.

- **Hareket:** Bu basamakta bireyin seçtiği değere uygun davranması beklenir. Bu hareket yaşamının tümünde tutarlı bir şekilde devam edebilmelidir.

Basamakların uygulanması ile öğrencilerin değerlerini açıklığa kavuşturması ve kendi yaşantıları yoluyla değerleri içselleştirmeleri sağlanmaya çalışılır.

Değer açıklama etkinlikleri uygulanırken şunların yapılmamasına dikkat edilmelidir (Öztürk, 2006: 272):

1. Öğrencilerin belirttiği değerler kesinlikle eleştirilmemeli,
2. Öğrencilere yanıt vermeleri için baskı yapılmamalı,
3. Tartışmalar uzun olmamalı,
4. Grup için uygun sorular bireysel olarak sorulmamalı,
5. Öğrencilerin sahip olduğu duyuşsal özelliklerin hepsi değer belirginleştirme için kullanılmamalı.

1.2.3.3. Değer Analizi Yaklaşımı (Değer Çözümlemesi)

Bu yaklaşımın temel amacı, öğrencilere karşılaştıkları değerlerle ilgili sorunlar hakkında karar verebilmek için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır (Doğanay, 2011: 272).

Sosyal bilimciler tarafından geliştirilen değer analizi yaklaşımı, değer eğitiminde dikkati, düşünceyi ve ayırt etmeyi gerektiren bir analizdir. Bu yaklaşımda öğrenciler örnek olaylarla ahlaki düşünme becerisini kazanırlar. Öğrencilerin değerlerle ilgili soruları anlamaları için analiz yeteneklerinin ve dikkat yeterliliklerinin geliştirilmesi gereklidir (MEB, 2009). Değer analiz yaklaşımının hedefleri aşağıdaki gibi ifade edilmiştir (Metcalf, 1971; Coombs, 1971; akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 74):

1. Öğrencilere, bir değer kavramını değerlendirmeyi öğretmek.
2. Öğrencilerin, söz konusu değer nesnesi hakkında en akılcı yargıya ulaşmalarına yardımcı olmak.
3. Öğrencilere, nasıl bazı değer kavramları hakkında genel bir değer yargısını paylaşan bir grubun üyesi olunabileceğini öğretmek.

Değer analizi yaklaşımı gerçek ya da yapay bir problemle karşılaşıldığı zaman uygulanan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım Dewey tarafından geliştirilmiş problem çözme ve düşünme şekline benzer. Öğrenciler bütün yeterlilikleri kazanana kadar, her bir aşamayı uygular. Değer analizinde de birçok basamak öğretmenin soracağı sorulara bağlıdır. Yeterli zaman ayrıldığında ve özetlemeye yer verildiğinde başarıyla uygulanabilir (Akbaş, 2009).

Welton ve Mallan (1999) değer analizi yaklaşımında kullanılan süreci sekiz aşamada aşağıdaki gibi sıralamıştır:

1. Değer sorununu belirleme
2. Karşılaşılan değer sorununu açıklama
3. Sorun hakkında bilgi ve kanıt toplama
4. Bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme,
5. Olası çözüm yollarını belirleme

6. Çözüm yollarının her birinin olası doğurgularını belirleme ve değerlendirme.

7. Seçenekler arasından birini seçme

8. Seçilen öneri doğrultusunda davranışta bulunma.

1.2.3.4. Ahlaki Muhakeme/ Ahlaki İkilem (Sorgulama/ Bilişsel Ahlaki Gelişim/ İkilem Tartışması)

Ahlaki muhakeme yaklaşımı, çocuklara ahlaki ikilemlerin olduğu belirli durumlar verilerek onların bu durumlar karşısında nasıl tepkide bulunacaklarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmaları kapsamaktadır (Senemoğlu, 2015: 68). Bu yaklaşımda öğretmenin rolü; ahlaki ikilemlerin bulunduğu kısa öyküler vererek öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardımcı olmaktır. Öğretmen bunu yaparken her öğrenciyi ahlaki ikilemle karşılaştırır ve kendine en uygun ve en yakın durumu anlatmasını ister. Bu yaklaşımın amacı; öğrencilerin zihnine seçilmiş değerleri yerleştirmek değil, yaptıkları hareketlere rehberlik etmek için ahlaki prensiplerini geliştirmede yardımcı olmaktır (Yazgan İnanç, Bilgin ve Kılıç Atıcı, 2017).

Ahlaki gelişim konusunda önemli çıkarımlarda bulunan Kohlberg değer eğitiminde ahlaki muhakeme yaklaşımının yaratıcısıdır. Kohlberg'e göre ahlaki değerler, başkalarının telkiniyle değil, kişinin bizzat kendisinin bilişsel gelişimine göre ilerleyen akıl yürütme süreçleri doğrultusunda teşekkül etmektedir (Ekşi ve Katılmış, 2011). Kohlberg, Piaget tarafından oluşturulan ahlaki gelişim basamaklarını yeniden tanımlamıştır. Çünkü ona göre çok derinlemesine yapılan kültür çalışmaları Piaget'in basamaklarını sınırlamaktadır. Kohlberg'in 3 düzey olarak sınıflandırdığı ahlaki gelişim basamakları şöyledir (Selçuk, 2005: 112):

1. Gelenek Öncesi Düzey: Gelenek öncesi düzeyde, bireyin cezadan kaçınması ve gösterdiği davranışlar için ödüllendirilme beklentisi ön plandadır. Bu düzeyde birey, genellikle kültürel etkiler sonucu olayların fiziksel sonuçlarını göz önüne alarak "iyi ve kötü" nitelendirmelerde bulunmaktadır.

1. *Dönem: Üstün güç ve cezaya karşı sorgulamadan uyum gösterme:* Birey cezadan ve maddi zarardan çekindiği için kurallara uymaktadır.

2. *Dönem: Karşılıklı çıkara dayalı ilişki:* Birey çıkarını düşünerek karşısındakinin çıkarını korumaktadır.

2. Geleneksel Düzey: Geleneksel düzey ya da kurallara uyma olarak da ifade edilebilir. Bu düzeyde bireyin beklentileri koruması önemlidir. Birey için aile kuralları, grup ya da ulus kuralları değerlidir.

3. *Dönem: Diğer kişilerle uyum içinde olma:* İyi davranış; mutlu olma ya da başkalarına yardımcı olmakla olur. Bireyin başkaları tarafından onaylanması önemlidir.

4. *Dönem: Otoriteye uyma:* Toplumsal düzenin korunması ve kurallara uyma vardır.

3. Gelenek Sonrası Düzey: Ahlaki gelişimin en üst noktasını oluşturmaktadır. Birey, ahlaki bakımından özerkliğini kazanmıştır.

5. *Dönem: Sosyal anlaşma ve buna uyma söz konusudur.* Eylemler, eleştirel bir şekilde incelenerek tüm toplum tarafından kabul edilmiş kurallara göre tanımlanmaktadır.

6. *Dönem: Evrensel, ahlaki ilkelerin hâkim olduğu dönemdir.* Bu ilkeler soyuttur ve etik kurallara göre şekillenmektedir. Bireyin vicdanı önemli bir faktördür.

Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Düzey ve Evreleri Tablo 8'de özetlenerek sunulmuştur:

1.2.3.5. Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı (Örtük Program)

Örtük program terimi ilk olarak 1968'de kullanılmakla birlikte örtük programın temelini oluşturan görüşler, 20. yüzyılda ortaya konularak geliştirilmiştir. Örtük programlar resmi olarak açıkça belirtilmeyen programlardır (Yüksel, 2004). Örtük program kavramının içeriği çok geniş bir kavramdır. Ders dışı etkinlikleri de içine almaktadır. Bu programın en büyük özelliği yazılı olmamasıdır. Bu nedenle kavramın sosyolojik niteliği daha fazladır. Kavramın bu

geniş içeriği şu yönleri içermektedir: Okul içinde görev yapan idareci ve öğretmenlerin davranışları, yaklaşımları, inançları, değer yargıları, okul atmosferinin niteliği, değerleri, okul içi ortamın öğrencilere sağladığı etkileşim örüntüsü ile kültürel tutum ve daha birçok etken bu kavramın içeriğini oluşturan yönlerini içerir (Tezcan, 2003).

rtk programını savunan bilim adamları öğrencilerin değerlerinin, ancak pek azını resmi programla öğrendiklerini ileri sürerler. Resmi program ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun, bu program öğrencilere kazandırılırken eğitim faaliyetlerinin yönetici, ğretmen ve öğrenciler ile toplumdaki görüş ve şekillere göre şekillendiği bir gerçektir. Bu açıdan da resmi programın uygulanması sürecinde örtük programın da devreye girmesi gerekir (Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 77-78)

1.3. Sevgi Kavramı

Sevgi nedir? Sevgi, sosyal bir varlık olarak, insan olmanın gerektirdiği doğal bir ihtiyaçtır. Maslow'un sıraladığı ihtiyaçlar hiyerarşisinde sevgi, temel olarak belirlenen fizyolojik ve güven gereksiniminden sonra gelmektedir. Bununla beraber, sevginin, temel gereksinimlerin de önüne geçerek ilk sırada yer alacak kadar güçlü bir gereksinim olduğunu gösteren sayısız örnek vardır (zmen, 1999).

Bireylerin olumlu duygularından olan sevgi, TDK sözlüklerinde insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu olarak tanımlanmaktadır. İlgili alan yazın incelendiğinde, sevgi kavramı bilim adamları, sanatçılar ve dşnrlar tarafından değişik biçimlerde tanımlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Fromm (1994: 14-31), sevgiyi insanlarda bulunması gereken olumlu bir g, öğrenilmesi ve uygulanması gereken bir sanat olarak ele almakta ve gerçek sevginin ilgi, sorumluluk, saygı ve bilmek ile sıkı sıkıya bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Fromm (1994: 14-31) sevgiyi, "Kendini tanımış, olumlu kişilik yapıları geliştiren, bilgi, yaratıcılık, üretkenlik, açılarından

belli bir olgunluğa erişmiş kimseler tarafından kendi bütünlüğünü ve bireyselliğini koruyarak gerçekleştirilen bir birliktir" şeklinde tanımlamaktadır.

Sevgi insanları birbirine yaklaştıran ve kaynaştıran, içsel olarak bağlayan doğal, ruhsal bir eğilimdir. Kişiyi öteki insanlardan ayıran duvarları yıkan, öteki insanlarla birleştiren etkin bir güçtür. Sevgi, kişinin bütünlüğünü, bireyselliğini yitirmeden diğer insanlar ve varlıklarla birleşmesidir (Hökelekli, 2011: 83). Sevgi; ilgi demektir, hoşgörü demektir. Sevgi, karşının hakkına saygı göstermek ve korumak demektir. Sevgi, tahammül göstermek demektir. Sevgi, kişinin kendisini aşması, doğaya, çevreye, tüm canlılara karşı duyarlı ve sorumlu olması demektir. Sevgi; onarır, korur, geliştirir, sevgisizlik ise yıpratır, yok eder (Özmen, 1999). Sevgi gönülde duyulan, insana huzur veren bir duygudur. Sorumlu çabayla eyleme dönüşen bir değerdir. İnsana güç veren bir enerjidir. Sevgi bir alışverıştır, vereni de alanı da zenginleştirir, mutlu eder (Yıldırım 2004: 37).

Sönmez (1987) ise çalışmasında sevgiyi şöyle izah etmiştir:

1. Sevgi duygu ve düşüncelerin paylaşılmasıdır.
2. Sevgi hoşgördür, fakat vurdumduymazlık, boş vermek değildir.
3. Sevgi, kişinin kendini tanımasına ve yeteneklerini geliştirmesine yardım etmektir.
4. Sevgi saydam olmalıdır.
5. Sevgi, insanın en önemli gereksinimlerinden biridir.
6. Sevgi merkeze hiçbir varlığı koymama, bencil olmama, her varlığın birbirleriyle ilişkisini belirleyip, bu ilişkileri tutarlıya doğru geliştirme, sorunların çözümünde kabaşık çalışmadır.
7. Sevgi, tutarlı bilgiye dayalı, çoğulcu demokratik özgür bir ortamda boy verip gelişir.
8. Sevgi, bilgi, beceri ve duygunun incelmesi, tutarlı olması ve zenginleşmesidir.

Sevgi tek başına bir duygu olmakla birlikte, sevgi nesneleri çok ve çeşitlidir. Sevgi, canlı-cansız tüm varlığı kapsar. Benlik sevgisi, anne-baba

sevgisi, eş sevgisi, çocuk sevgisi, arkadaş sevgisi, vatan sevgisi, tabiat sevgisi ve Allah sevgisi bunların başında gelir (Hökelekli, 2011: 85-86).

1.3.1. Sevgi Değeri

Araştırmada ele alınan sevgi değeri tüm değerlerin temelini oluşturmaktadır. Sevgi; fedakarlığı, özverili olmayı ve karşı tarafın iyiliğini istemeyi gerektirmektedir. Sevgi adaletin kaynağıdır, merhametle iç içedir ve tüm sanatların özünü oluşturur (Şahin, Ökmen ve Kılıç, 2018). Özden'e (2004) göre de canlı varlıkların varoluşunda sevgi en başta gelen etken olduğu gibi tüm güzelliklerin, sanatın, bilimin, kısacası tüm olumlu durumların kaynağında da sevgi bulunur. Sevgi sürdürülebilir, bütünleyici bir değerdir. Bu değer in içselleştirilmesi nitelikli bir yaşam için son derece önemlidir. Sürekli gelişim ve değişimi benimseyen, kendini gerçekleştirme çabasına giren, empati kuran, kendini tanıyan, yeteneklerini bilen, eleştiriye açık, hoşgörülü, üreten ve paylaşımcı bireyler sevgi değerine sahip bireylerdir (Akyol, 2010: 58).

Sevgi, sevinç, mutluluk gibi duyguları yaşama olanakları verilmemiş çocuklar; fiziksel, bilişsel ve toplumsal bakımdan sağlıklı gelişemez, hareket, dil ve zihinsel becerilerinde olası gecikmelerle karşılaşır. Günlük yaşamında sevgi ve ilgiden yoksun bırakılmış küçük çocuklar sosyal ilişkilerde sıkıntı çeker, başkalarından çekinme, saldırganlık, düşmanlık gibi uygun olmayan toplumsal eğilimler gösterebilirler (Ulusoy, 2005).

Dünyada yaşanan şiddet olayları, küreselleşmenin sınırları kaldırmasıyla farklı kültürlerle hoşgörü gösterme gerekliliği, tüketimin artması ve geçici hazlara olan ilgi, insanların mânevi değerlere olan ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Tüm değerlerin özü sevgi olduğuna göre sevgi değerinin eğitimde, siyasette, ekonomide işe koşulması gerekli bir çözüm unsuru olarak kabul edilebilir. “*Sevgi gelince tüm eksiklikler biter*” diyen Yunus Emre'nin sözü bu bağlamda en özetleyici ifadedir (Akyol, 2010: 61).

1.3.2. Sevgi Değerinin Önemi

Her geçen gün toplumda, ailede, evliliklerde ve dostluklarda iletişim, empati ve sevgi yönünde bozulmalar ortaya çıkmakta, ilişkilerde bazı noktalarda tıkanmalar yaşandığı görülmekte ve insanlar bu sorunlara nasıl çözüm bulacakları konusunda problem yaşamaktadırlar (Ladner, 2003). İnsanlar arası çatışmaların azaltılmasında değerler eğitimi ve bu eğitim yoluyla verilecek evrensel değerler büyük önem arz etmektedir. Bu evrensel değerlerin başında “Sevgi” değeri gelmektedir (Önlen, 2017: 29). Sevgi, kişinin kendisini aşması, doğaya, çevreye, tüm canlılara karşı duyarlı ve sorumlu olması demektir (Özmen, 1999: 195). Bu bağlamda düşünüldüğünde değerler eğitimi ile sevgi değerinin kazandırıldığı bireyler, insanlığa ve doğaya karşı duyarlı, sorumluluğunu bilen, hoşgörülü, saygılı bireyler haline gelirler ve böylelikle diğer insanlarla çatışmaya girmeden uzlaşmacı bir tavırla sorunlarını çözme eğilimine girerler. Böylelikle toplum içerisinde mutlu bir ortam oluşturularak insanlar arasında çatışma oranları en aza indirilebilir (Önlen, 2017: 29-30).

1.3.3. Sevgi Eğitimi

Değerler içinde sevgi bütünleyici ve birleştirici bir değerdir. Bütün olumlu değerler sevginin açılımıdır (Akyol, 2010: 4). İnsan olarak hepimizin gereksinim duyduğu sevginin yeterince yaşama geçirilebilmesi, dinamik, özgüvenli, duyarlı ve sağlıklı nesiller yetiştirilebilmesi için sevgi eğitiminin işe koşulması gerekir (Özmen, 1999).

Çocukta diğer duygular gibi sevgi duygusu da doğuştan vardır. Ancak bu duygunun geliştirilmesi sonradan ve dışarıdandır. Bunun için çocuklardaki bu duygunun büyükleri tarafından iyi yönlendirilerek geliştirilmesi gerekir. Bu geliştirme büyüklerin sevgi ortamında olmalıdır. Zamanla iki taraflı sevgi iletişimi oluşturulmalıdır. Oluşturulan sevgi ortamında çocuk, istenilen ölçüde eğitilebilir. Çünkü sevgi, eğitimin itici gücüdür (Kayadibi, 2002).

“Eğitim ve Sevgi” sözcükleri bir araya getirilmesi gereken en uygun iki sözcüktür. Modern eğitim olarak çağımıza damgasını vuran bütün eğitime ilişkin

kuramlarda üstü kapalı olsa da sevgi hep ön plândadır (Özden 2003). Sönmez (1987) “Eğitim Ortamında Sevgi” adlı çalışmada ipucu, dönüt, düzeltme, pekiştireç ve sevginin işe koşulduğu eğitim durumundaki öğrenci erişisini üç yıl boyunca, ipucu, dönüt, düzeltme, pekiştireç ve biçimlendirme-yetiştirmeye yönelik değerlendirme ile yalnız ipucu, dönüt, düzeltme ve pekiştirecin kullanıldığı grupların erişilerinden anlamlı derecede yüksek bulmuştur. Böylece sevgi değerinin eğitimdeki önemi bilimsel olarak ortaya çıkarılmıştır.

Çocuk, kendisini eğiten ve öğreten insanların onu sevdiğini bilmelidir; aksi halde kendisinin dışlanıp itildiğini düşünebilir. Özellikle gelişme döneminde sevgi ihtiyacı karşılanmayan çocukta, istenmeyen bir takım sosyal ve duygusal problemler görülebilir. Bu sebeple onun dayağa değil, sevgiye ihtiyacı vardır. Bu da sevginin çocuk eğitiminde esas olduğunu gösterir (Bilgin, 1988). Aydın’a göre (2006: 147) eğitim ortamında sevginin varlığı, öğrenenin ve öğretenin kendini güven içerisinde hissetmesini sağlayacağından bireylerin öğrenmelerinde olumlu etki yapacaktır. Çocuğa gösterilecek sevginin eğitim değeri niceliğinden çok niteliğindedir.

Okullarda sevgi ortamının oluşmasında en önemli engeller şöyle sıralanabilir (Solak, 2009: 27-28);

1. Okullardaki ve sınıflardaki öğrenci sayılarının normalin çok üstünde olması.
2. Bazı yöneticilerin ve öğretmenlerin kendilerini geliştirmemesi, toplumdaki ve aile yapılarındaki olumlu değişimi anlayamaması.
3. Bazı yöneticilerin ve öğretmenlerin eski anlayışlarında, modası geçmiş yöntemlerde ısrar ediyor olması.
4. Toplumumuzda bir türlü okul veli yaklaşmasının sağlanamaması.
5. Başarı odaklı, sınavlara endeksli bir eğitim sisteminin yürürlükte bulunması.
6. Ders programlarının ve uygulamaların bilgi yüklemeye yönelik olması.
7. Bazı ailelerden gelen çocukların şiddet kültürüyle yetişmiş olması, bunların sınıf atmosferinin ve çocukların arasındaki iletişimi olumsuz etkilemesi.

8. Sosyal, kültürel, sportif ve sanatsal etkinliklerin okullarda tüm öğrencileri kapsayacak şekilde yapılamaması.

9. Medyadan ve sokak kültüründen olumsuz etkilenen çocukların kendilerini arkadaşları arasında güvensiz hissetmeleri.

10. Eğitimde şiddet ve çocuk suçluluğu olgusunun herkesi tehdit edecek boyutlara ulaşma eğilimi göstermesi.

11. Ailelere ve eğitimcilere yönelik, “Sevgi Eğitimi” konulu çalışmalara henüz yeterince yer verilmemesi.

12. Eğitimde teftiş sisteminin halen büyük ölçüde otoriteye, güç gösterisine hatta şiddete dayandırılıyor olması.

13. Genellikle yöneticilerin yıllarca aynı okulda görev yapıyor olması ve tükenmişlik davranışları sergilemesi.

14. Öğretmenlerden önemli bir kısmının tükenmişlik davranışları sergilemesi, mutsuz olması, özelliklerini işine yansıtması.

15. Kültürümüzdeki var olan sevgi ve dostluk olgularının eğitim sistemimizde öğrenciye yeterli ve etkili bir şekilde yansıtılamaması.

16. Toplumumuzda şiddet, saldırganlık ve suçluluk duyguları açısından, “Eğiticinin Eğitimi ve Anne Baba Eğitimi” çalışmalarının yapılmıyor olması.

17. Genelde üst düzey devlet yönetimi politikalarında ve özelde okul, sınıf yönetimi anlayışlarında günü kurtarma anlayışlarının öne çıkması. Sorunların önceden kestirilememesi ve önleyici planlar geliştirilmesi yoluna gidilmemesi.

18. Bir türlü toplumumuzda istenen düzeyde demokrasi kültürünün oluşturulamaması her çeşit kurumda, dolayısıyla okullarımızda keyfi otorite kullanılmaya devam edilmesi.

Günümüzde ise bu engellerin bir kısmında iyileşmeler olduğunu görebilmekteyiz. Gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte yöneticiler ve öğretmenler her anlamda daha donanımlı hale gelmekte ve ailenin eğitimdeki önemi göz önünde bulundurularak aile ile işbirliği daha çok ön plana çıkarılmaktadır. Yenilenen öğretim programlarına baktığımızda başarı odaklı,

sınavlara endeksli ve bilgi yüklemeye dayalı bir eğitim sisteminden çok süreç odaklı anlayışın hakim olduğunu görmekteyiz.

Bilinmesi gereken şey, her maddenin bir yerde sevgiyle bağlantısı olduğudur. Gerçek öğrenme gerçek sevgi ortamlarında olur (Solak, 2009: 28).

Eğitim ortamlarında sevginin uygulanması ise şu şekilde olmalıdır (Türkoğlu, Dincel ve Cansoy, 2012):

1. Başka insanlara iyilik yapmanın sevgiyi artırdığı unutulmamalıdır. Sınıf içinde veya dışında yapılacak faaliyetler ile öğrencilerin birbirine iyilik yapması sağlanmalıdır.

2. Öğrencilerin çalışmaları ve gayret etmeleri için teşvikler sağlanmalıdır.

3. Öğrenciler bir takım olumlu ve olumsuz duyguları paylaşabilmeyi öğrenmelidirler.

4. Öğrencilerin kendilerini tanımlarına ve ifade etmelerine imkân verilmelidir. Böylece öğrenci hem güven kazanır hem de değerli olduğunu hisseder.

5. Sınıf içinde öğretmen asla bir öğrencisini karşısına almamalıdır. Eğer bir öğrencinin sınıf ortamını bozacak davranışlar sergilediğini görürse, onunla daha farklı bakış açıları kullanarak ilgilenmelidir.

6. İnsanların zaman zaman hata yapabileceği ama asıl olanın hatayı görüp bundan vazgeçmenin bir erdem olduğu hatırlatılmalıdır.

7. Öğrenciler öğretmenin anlattığı bir konuyu anlamadığı zaman, öğretmen bu konuyu farklı yöntemler ile anlatmayı denemelidir.

8. Öğretmen sınıf içinde çok tutarlı olmalıdır. Tutarsız davranışlar öğretmenin öğrenci nezdindeki sevgisini azaltacaktır.

9. Ceza bir öğretmenin kullanacağı en son şey olmalıdır. En iyi öğretmen sorunları büyümeden çözen öğretmendir. Öğrenciye mümkün olduğunca hoşgörölü davranılmalıdır. Öğretmen sınıf içindeki davranışları ile öğrencileri kuşatabilmelidir.

10. Bir öğrenci yanlış yaptığında doğrudan uyarmak yerine dolaylı uyarılarda bulunulmalıdır. Bu şekilde yanlış yapan öğrenci uyarılarak daha yapıcı sonuçlar elde edilebilecektir.

Sevgi faktörü ailede de çok önemlidir. Çünkü ilk ve en önemli eğitim yuvası ailedir. Çocuklarına sevgi ile yaklaşan aileler onları eğitmede ve yönlendirmede daha başarılıdırlar. İçinde sevgi olan ailede çocuk neşeli, sağlıklı ve okulunda da başarılıdır. İçinde şiddet, öfke ve sevgisizlik olan ailede çocuklar kırılgan, bezgin ve üzgündür. Kendilerine kaçacak ve sığınacak yer ararlar. Oysa aile çocuklar için sevgi ve şefkat yuvası olmalıdır. Öğretilmesi gerekenleri sevgi ortamında öğretmeli ve severek rehberlik yapmalıdır (Kayadibi, 2002).

Sevme sevilme çocuğun en büyük ihtiyacıdır. Anne babasının ve çevresindeki insanların ona sevgiyle yaklaşması sağlıklı bir çocuk gelişimi için şarttır. Sevgi çocuğun kendine güvenini sağlar. Sevildiğini bilen çocuk güvenli hareket eder. Davranışları, konuşması, kendinden emin hareketleri, başarılı oluşu ve kurduğu arkadaşlıklarda bu durum gözle görülür şekilde belirgindir. Çocuk sevmeyi başkalarınca bu duruma maruz kaldığında öğrenir ve içselleştirir. Bu sayede insanları sevmeyi öğrenir, ilişkileri güçlenir (Ertuğrul, 2000: 89). Sevgi, sevgi üretir. Aile yaşamında, okulunda, çevresinde sevgi gören bireyler sosyal yaşamlarında da sevgiye önem vererek, sevgi ortamları yaratmaya çalışacaklardır (Özmen, 1999).

Dolayısıyla sevgiyi tanıyan, anlayan, yaşayan ve yaşatan nesiller yetişmesinde anne-babalara düşen, öncelikle sevgiyi kendi yaşantılarında temele koymak ve çocuklarını hep bu temel üzerinde tutmaktır. Sevilen sever, seven mutlu olur ve mutlu eder. O zaman bu dünyada doğru insan öncelikle kendi sevgi değerini kuran, sevgiyi bilen, sevgiyi yaşayan insandır ve sevgiyi yaşatmaya hazır olan insandır (Solak, 2009: 10).

1.4. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde konuyla ilgili veri tabanları ve basılı kaynaklarda yer alan ilkokul sosyal bilgiler, değer, değer eğitimi ve çalışmanın ana konusunu oluşturan

sevgi kavramı ve sevgi değeri ile ilgili çalışmalar taranmıştır. Bu taramalar sonucu yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalardan elde edilen veriler özetlenerek kronolojik sıra ile sunulmuştur.

Gerek yurt içi, gerekse yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde değerlerle ilgili çok çeşitli kurum ve kademelerde araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak çalışmanın ana konusunu oluşturan sevgi değeri ile ilgili ilkökul düzeyinde çok az araştırmaya rastlanılmıştır.

1.4.1. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar

1.4.1.1. İlkokul Değer ve Değer Eğitimi İle İlgili Çalışmalar

Akengin, Sağlam ve Dilek (2002) yaptıkları çalışmada, 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi hakkındaki düşüncelerini, öğrencilerin dersin amaçlarını ne kadar bildiklerini ve bunda okul ve öğretmen gibi unsurların ne derecede etkili olduğunu ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, ilköğretim okulları 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı olumlu düşüncelere sahip oldukları, ancak öğrencilerin büyük bir kısmının dersi sevmesine karşılık Sosyal Bilgiler dersinin günlük hayatla ilgisinin aynı oranda kurulamadığı dikkat çekmiştir.

Akbaş (2006) yaptığı çalışmada, ilköğretim programlarının değer eğitimi boyutunu inceleyerek, karşılaştırmalar yapmış ve programlardaki değer boyutlarının ders kitaplarına ve öğretmen kılavuz kitaplarına etkisini değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda, değerlerin temalarla ve konularla ilişkili olduğu, ancak bazı değerlerin öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmediği, her tema için bir değer belirlenmediği, bir değer üzerinde ne kadar durulacağının belli olmadığı ortaya konulmuştur.

İşcan Demirhan (2007) yaptığı çalışmada, ilköğretim düzeyinde, “evrensellik” ve “iyilikseverlik” değerlerini kazandırmaya yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının; öğrencilerin değerlerle ilgili bilişsel davranışlarına, duyuşsal özelliklerine ve değerleri gösterme düzeylerine etkisini saptamaya çalışmıştır. Araştırma sonucunda, programa katılan öğrencilerin değerlere ilişkin

puanları ile çalışmada söz konusu olan derslere ait yılsonu notları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ilişki ortaya çıkmıştır.

Aladağ (2009) yaptığı çalışmada, ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde uygulanacak olan değer öğretim programının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma ve gösterme düzeyine etkisini belirlemiştir. Araştırma sonucunda, deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerin uygulama sonrası sorumluluk değerine ilişkin, Sorumluluk Ölçeği, Bilişsel Düzey Ölçeği ve Duyuşsal Düzey Ölçeğinden elde edilen puanlarda deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Deveci ve Ay (2009) yaptıkları çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin günlük yaşamlarında değerlerin yer alma durumunu belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, ilköğretim öğrencilerinin günlüklerinden elde edilen verilerin çözümlenmesinde ortaya çıkan değerler; Sorumluluk, Çalışkanlık, İnsan ilişkileri, Özdenetim, Ulusal Değerler, Onurlu Olma, Temizlik, Tutarlılık, Merhamet, Hoşgörü, Paylaşma, Dürüstlük, Nezâket olarak yer almaktadır. İlköğretim öğrencilerinin araştırma süresince yazdıkları günlükler incelendiğinde en çok sorumluluk değeri ile ilgili ifadeler olduğu görülmüştür.

İşcan Demirhan ve Senemoğlu (2009) yaptıkları çalışmada, ilköğretim 4. sınıf evrensellik ve iyilikseverlik değerlerini kazandırmaya yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının; öğrencilerin değerlerle ilgili bilişsel davranışlarına, duyuşsal özelliklerine ve değerleri gösterme düzeylerine etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, bazı derslerle bütünleştirilerek değerler eğitimi programının uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin değerlere ilişkin bilişsel davranışları kazanma düzeyleri, kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı bir biçimde yüksek bulunmuştur.

Yiğittir (2009) yaptığı çalışmada, ilköğretim 4. ve 5. sınıftaki öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kapsamında hedeflenen değerleri ne düzeyde kazandıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, programdaki değerlerin kazanılma düzeyi ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde;

değerler eğitimine Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde yer verilmesinin olumlu karşıladıkları, bunun yanında ders kitaplarında değer eğitime yeterince yer verilmediğini düşündükleri ve değer eğitimi sonrası öğrencilerde olumlu davranış değişiklikleri gözledikleri tespit edilmiştir.

Aktaş (2010) yaptığı çalışmada, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda verilen değerleri edinim düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin değerleri edinim düzeyinde anne mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmazken, cinsiyet, anne- baba öğrenim durumu, baba mesleği, aylık gelir düzeyi ve televizyonda en çok izlenen program türü değişkenlerine göre öğrencilerin değerleri edinim düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Aktepe (2010) yaptığı çalışmada, etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin uygulandığı deney grubu ile uygulanmadığı kontrol grubunun tutumları arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla ön test-son test kontrol gruplu deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretimin yapıldığı deney grubundaki öğrencilerin tutum puanlarının yükseldiği görülmüştür. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi ve deney sonrası yardımseverlik değeri tutum puanları cinsiyete göre ve ailelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Baysal ve Saman (2010) yaptıkları çalışmada, 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki duyarlılık/sorumluluk, dayanışma/işbirliği, hoşgörü, çalışkanlık, insana ve çevreye saygı değerlerine öğrencilerin beşinci sınıfın sonunda sahip olma durumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin beşinci sınıfın sonunda programda kazandırılması beklenen ve duyuşsal alanda yer alan değerlerden; duyarlılık/sorumluluk, dayanışma/işbirliği, hoşgörü, çalışkanlık, insana ve çevreye saygı değerlerini doğru tanımladıkları ve bu değerlere çoğunlukla sahip oldukları görülmüştür.

Coşkun (2011) yaptığı çalışmada, Sosyal Bilgiler dersi kapsamında değer eğitimi ile ilgili mevcut durumu tespit etmek ve öğrencilerin değerler hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, 5. sınıf

öğrencilerinin, doğal çevreye duyarlılık, tarihsel mirasa duyarlılık ve vatanseverlik değeri ilgili olarak daha güçlü ve tutarlı ifadeler kullandıkları görülmüştür. Sorumluluk sahibi olma değeri ile ilgili olarak ise öğrencilerin bu değeri tam olarak içselleştiremedikleri, bu değer gerektirdiklerini çoğu zaman bildikleri ancak uygulamaya geçiremedikleri tespit edilmiştir.

Sarmusak (2011) yaptığı çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin değer yargılarını empatik eğilimlerinin ve algıladıkları öğretmen tutumlarının ne düzeyde açıkladığını bir model çerçevesinde incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretim öğrencilerin ahlakî değer yargılarının (adalet, hoşgörü, saygı, dayanışma, misafirperverlik, dürüstlük, sevgi), öğrencilerin empatik eğilimleri ve algıladıkları öğretmen tutumları (demokratik tutum, otoriter tutum, serbest tutum) ile neden-sonuç ilişkisi içinde doğrudan açıklandığı belirlenmiştir.

Topkaya (2011) yaptığı çalışmada, MEB ve özel yayınevleri tarafından basılan 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ile programın belirlediği değerlere ne şekilde yer verildiğini ortaya koymak, ayrıca değer ve değerler eğitimi hakkında sosyal bilgiler branş öğretmenleri ile 4–5. sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, MEB’e bağlı yayınevlerinde hazırlanan sosyal bilgiler ders kitapları ile özel yayınevleri tarafından basılan sosyal bilgiler ders kitapları karşılaştırıldığında, özel yayınevleri tarafından bastırılan ders kitaplarında programın belirlediği değerlere daha etkili bir şekilde yer verildiği görülmüştür.

Kılıç’ın (2012) yaptığı çalışmada, deseninde düzenlediği çalışmasında ilköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler programındaki değerlerin kazanımla ilişkisi ve öğrenci çalışma kitaplarında yer alma düzeylerini belirlenmeyi amaçlamıştır.. Araştırma sonucunda, kazanımların bir kısmıyla değerlerin ilişkisinin kurulamadığı, öğrenci çalışma kitabında programda yer alan bütün değerlere yer verildiği, ancak etkinliklerden bazılarının ilgili değerlerin kazandırılmasında yeterli olmadığı, bazı değerlerin sınırlı verildiği tespit edilmiştir.

Gedik (2012) yaptığı çalışmada, değerlerin hikayelerde nasıl ve ne oranda yer aldığını incelemiştir. Araştırma sonucunda, sorumluluk, yardımseverlik,

dürüstlük değerlerine ilişkin bulgulara daha çok rastlanırken, doğal çevreye duyarlılık, çalışkanlık, adil olma değerlerine ilişkin bulguların daha az yer aldığı görülmüştür. Ayrıca bilimsellik, kültürel mirasa duyarlılık, hak ve özgürlüklere saygı, farklılıklara saygı, vatanseverlik, estetik, barış değerlerine ilişkin bulgularda çok az sayıda tespit edilmiştir. Yazarı yerli olan eserlerde hak ve özgürlüklere saygı ile barış değerlerine ilişkin, yabancı yazarlı eserlerde ise kültürel mirasa duyarlılık, farklılıklara saygı ve vatanseverlik değerlerine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmadığı görülmüştür.

Tay, Durmaz ve Şanal (2013) yaptıkları çalışmada, Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4, 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin değer ve değerler eğitimi ilişkin görüşlerini betimlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, sevgi, saygı, aile, dostluk, para ve çalışkanlık en çok kullanılan değerler olurken, estetik, güvenilirlik, kültürel miras ve inanç en az kullanılan değerler olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin değer ifadesinden anladıklarını 23 farklı değer resmini çizerek anlatmışlardır. Öğrencilerinin değerleri betimlemede, resim ve yazı ile betimleri arasında benzerlik ve farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Yiğit ve Tarman (2013) yaptıkları çalışmada, değer eğitimi yaklaşımlarını ve değerler eğitiminin sosyal bilgiler eğitimi kapsamındaki yeri ve önemini ele almışlardır. Araştırma sonucunda, ilköğretim 4. ve 5. sınıf programında değerlerden bahsedilirken beş temel özelliğine değinildiği, programda verilmesi planlanan değerlerin; Adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik olduğu, değerlerin öğrencilere aktarılmasında genel anlamda değer açıklamak, ahlaki muhakeme ve değer analizi yaklaşımları kullanıldığı görülmüştür.

Kantar (2014) yaptığı çalışmada, 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kazandırılması hedeflenen değerlerin, MEB'in ilköğretim için tavsiye ettiği 100 Temel Eser içerisinde tespit edilmesi, bu eserlerin değerleri kazandırıp kazandırmayacağı ve eserlerin Sosyal Bilgiler dersinde değerlerin

öğretiminde nasıl kullanılacağını ortaya konmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, incelenen 100 Temel Eser serisinde en çok yer alan değer yardımseverlik olduğu görülmüştür. En az yer alan değerler ise vatanseverlik, hoşgörü ve bağımsızlık değerleri olduğu tespit edilmiştir.

Sağlam (2014) yaptığı çalışmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerleri kazanım düzeylerini tespit etmek ve öğretmen görüşlerine göre kazanım sürecinde karşılaşılan güçlüklerin neler olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucuna göre dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerleri kazanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öğretmen görüşlerine göre; dördüncü sınıf öğrencilerinin değerleri kazanımlarını arkadaş çevresi, ailenin eğitim düzeyi ve medyanın önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yarar Kaptan (2015) yaptığı çalışmada, bilgisayar destekli etkinliklerle öğretimin öğrencilerin tutumlarına etkisini tespit etmiş, öğrencilerin hoşgörü değerine ve değer eğitime ilişkin görüşlerini belirlemiştir. Araştırma sonucunda, hoşgörü değerinin bilgisayar destekli etkinliklerle öğretiminin yapıldığı deney grubundaki öğrencilerin tutum puanları yükselmiş ve deney grubu öğrencileri lehine anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Bilgisayar destekli etkinliklerle hoşgörü değerinin öğretiminin, değer öğretim sürecini somutlaştırmakla beraber öğrencilere eğlenceli ve kalıcı bir öğretim süreci yaşattığı görülmüştür.

Çiçekliyurt ve Demir (2015) yaptıkları çalışmada, dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde doğrudan verilecek değerleri ne ölçüde kazandıklarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, ilkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde doğrudan verilmesi hedeflenen değerlerin tümünün öğrenciler tarafından yeterli düzeyde kazanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanında öğrenci cinsiyeti, ailenin ekonomik durumu ve sınıf mevcudu değişkenlerine göre öğrenci puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Sosyal bilgiler ders başarıları değişkenine göre ise 8 doğrudan

verilecek değerin çoğunda ders başarısı yüksek olan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özel (2015) yaptığı çalışmada, ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki değerler ile ilgili algılarını incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun 4.sınıf Türkçe ders kitaplarından seçilen metinlerde geçen "görgü kurallarına uyma, kitap sevgisi, vatan ve bayrak sevgisi, tasarruflu ve tutumlu olma ve savurgan olmama, başkalarını küçümsememe ve paylaşmaya önem verme, sağlıklı olmaya önem verme, temizliğe önem verme, verilen emeğe saygı duyma ve işbirliği ile çalışmaya önem verme," değerlerini doğru olarak algıladıkları görülmüştür.

Gümüş (2016) yaptığı çalışmada, ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme ve Vatanseverlik değerlerinin karma yaklaşıma dayalı etkinliklerle öğretimi ve öğrencilerin değerlere ilişkin tutumlarına etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, belirlenen değerlerin karma yaklaşıma dayalı etkinliklerle öğretildiği deney grubu lehine anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Karma yaklaşıma dayalı etkinliklerle yürütülen değer öğretiminin öğrencileri etkilediği ve ilgili değerin öğrenimini kolaylaştırdığı belirlenmiştir. Deneysel işlem sonrası bulgulara göre deney grubu öğrencilerinin kültürel değerlere sahip çıkan, aile geçmişlerini öğrenmeye istekli bireyler oldukları tespit edilmiştir.

Çetin (2016) yaptığı çalışmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal değer algılarını farklı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin genel olarak en fazla önem verdikleri değerlerin dürüstlük, saygı, aile sevgisi ve sağlıklı olmaya önem verme değerleri olurken, en az önem verdikleri değerler ise duyarlılık, bilime verilen önem ve bir işi yaparken özenli davranma değerleridir. Sonuçlara göre toplumsal değer algılarının cinsiyet, anne eğitim düzeyi, günlük TV izleme süresi ve izlenen program türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği, kardeş sayısı, baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve yaşanan yer değişkenlerine göre ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Ersoy (2016) yaptığı çalışmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin hoşgörü algısını ve gelişimini anlamaya çalışmaktadır. Araştırma sonucunda öğrencilerin hoşgörüyü daha çok yardımlaşma, affetmek, sevgi ve iyi davranmak olarak algıladıkları çok az öğrencinin farklılıklara saygı olarak algıladığı görülmüştür. Öğretmenler öğrencilerin hoşgörü algısının gelişiminde gelişim özelliklerinin, sosyal çevrenin, öğretim programları ve ders kitaplarının ve okulun sosyal ve kültürel yapısının etkili olduğunu belirtmiştir.

Çiçek'in (2017) yaptığı çalışmada, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerlere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin neler olduğunu ve değerler eğitiminin ne derece kazandırıldığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin değer kazanımının sevgi ve hoşgörü değeri boyutunda en yüksek olduğu, toplumsal ilişkilerde ise zayıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin değerleri kazanmalarında kardeş sayısı, ailenin eğitim düzeyi ve medyanın büyük ölçüde etkilediği belirlenmiştir. Öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgulara göre öğrencilerin değerleri kazanımlarını öğretmenlerin yaşı, mesleki kıdemleri ve mezun oldukları bölümün etkilediği belirlenmiştir.

Berber (2019) yaptığı çalışmada, 4. Sınıf Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerinin değer öğretimi kapsamında seçilen dört temel değerle (hoşgörü, saygı, vatanseverlik, yardımseverlik) ilgili oluşturdukları metaforları inceleyerek öğrencilerin değerlere ilişkin görüşlerini belirleyebilmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin oluşturduğu metaforlar incelendiğinde değerleri belli kalıplar içinde ele aldıkları ve değerlere farklı yönleriyle bakmadıkları anlaşılmıştır. Okullarda yapılan gözlemlerde ise öğrencilerin bir kısmının belirlenen değerleri yansıtmada sorunlar yaşadıkları görülmüştür.

1.4.1.2. Sevgi Kavramı ve Sevgi Değeri İle İlgili Çalışmalar

Han Kubat (2008) yaptığı çalışmada, Türkiye’ de sosyal bilgiler eğitiminin amacı, sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularının içeriği, vatan ve millet sevgisinin işlenişi üzerinde durmuştur. Araştırma sonucunda, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularının içeriği, kitapta kapladıkları oran ve konuların sunumunda önemli farklılıklar olduğu görülmüştür. Araştırmanın en önemli sonucu olarak Sosyal Bilgiler ders kitaplarında tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularının oranında önemli düşüşler olduğu sonucu söylenebilir.

Uludağ (2008) yaptığı çalışmada, çocukluk dönemini konu edinen romanlarda sevgi ve korku duygularının nasıl ele alındığını, bu duyguların çocuğun kişilik gelişimi ve hayata hazırlanma sürecindeki olumlu veya olumsuz yönlendirmelerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, romanlarda işlenen sevgi ve korku motiflerinin çocukların kişilik gelişimini olumlu ve olumsuz yönde etkilediği, ayrıca sevgisizliğin ve korkunun sebep olduğu travma ve nevrozlar ortaya konulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre yıllarca çocuk romanı olarak okutulan eserlerin çoğunun çocuk romanı olmadığını tespit edilmiştir.

Akyol (2010) yaptığı çalışmada, iki farklı yayınevine ait, öğrenci ders ve öğrenci çalışma kitabını içeren, 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında yer alan sevgi temasının hedefler, kazanımlar ve etkinlikler bakımından değerler eğitime uygunluğunu incelemiştir. Araştırma sonucunda, incelenen kitaplarda dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinliklerin öğrencilerde analiz, sentez, Türkçeyi doğru kullanma becerilerini geliştirecek yeterlikte olduğu görülmüş ancak değerlerin içselleştirilmesini sağlamakta bunların tek başına yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Etkinlikler bakımından ikinci kitabın birinci kitaba göre daha nitelikli olduğu, ikinci kitapta dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinlikler ile değer kazanımına dönük etkinlikler arasındaki dağılım nispeten orantılı olduğu görülmüştür.

Çintaş Yıldız (2011) yaptığı çalışmada, Burdurlu'nun araştırma ve antoloji kitaplarının dışındaki farklı türlerden olmak üzere toplamda 16 kitabından sevgi değerini örnekleyen bölümler olarak incelemiştir. Yaptığı incelemeler sonucunda Burdurlu'nun eserlerinde sevgi değerine; anne-baba sevgisi, vatan sevgisi, kardeş sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, toprak sevgisi, çocuk sevgisi ve yaşam sevgisi olarak yer verdiği görülmüştür. İbrahim Zeki Burdurlu, eserlerinde sevginin güzelliğini ön plana çıkarmış ve sevgi dolu insanların yaşamlarına yer vermiştir. Bunun yanında sevgisiz insanların çektikleri sıkıntıları da gözler önüne serdiği görülmüştür.

Tahiroğlu (2011) yaptığı çalışmada, ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme” değerlerinin öğretimi ve öğrencilerin bu değerlere ilişkin tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, etkinliklerin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin belirlenen değerlere ilişkin tutum puanlarının yükseldiği görülmüştür. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test sonuçlarına göre ölçeğin temizlik boyutunda kız öğrencilerde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Değerler eğitimi etkinliklerinin, öğrencilerin doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme değerlerine yönelik kazanım düzeylerini ve davranışlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Ergen (2013) yaptığı çalışmada, Eleştirel-Bilinçli Sevgi Eğitimi tasarısının bir kaç yeni ve farklı yaklaşımı hakkında bir fikir vermeyi amaçlamıştır. Sevgi'nin Eğitim de zorunlu ve zaruri olan yerini alabilmesi için, sevgiyi yeni bir izahla eğitimin temeline yerleştiren bu tasarı, önce Eleştirel-Bilinçli Sevgi kavramını geliştirme yoluyla sevginin ne olabileceğini yeniden tartışmaya sunmaktadır. İnsanın, sevgisiz var olamayacağı anlayışını temel alan bu eğitim tasarısı; insanı, varlığının, dolayısıyla algısının, dolayısıyla da sevginin boyutları hakkında bilinçlendirmektedir. Ayrıca bu tasarı başta eğitim olmak üzere, tüm insani etkinlik ve çabaların, Eleştirel-Bilinçli Sevgi içerisinde ve bu sevgi için olması gerektiğini savunmaktadır.

Yaman Atalay (2013) yaptığı çalışmada, ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki sevgi ve duygular temalarının değerler eğitime uygunluğunu incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, incelenen kitaplarda, sevgi ve duygular temalarındaki hedef ve kazanımlarının, dil ve zihin becerilerini karşıladığı fakat sevgi ve duygu değerini karşılamadığı tespit edilmiştir. Sevgi ve duygular temalarında dil becerileri ve metni analiz etmeye dönük kazanımlar yer alırken doğrudan sevgi ve duygu değeri ile ilgili kazanımın bulunmadığı görülmüştür. Etkinlikler bakımından ikinci kitabın, birinci kitaba göre daha nitelikli olduğu tespit edilmiştir.

Sağlam (2015) yaptığı çalışmada, Türk edebiyatı metinleri aracılığıyla altıncı sınıf öğrencilerine Türkçe dersinde sevgi temasının öğretilirliğini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, uygulanan başarı testi ön test-son test aritmetik ortalamasının anlamlı düzeyde farklılaştığı, öğrencilerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda klasik Türk edebiyatına yönelik olumlu görüş bildirdikleri, klasik Türk edebiyatı metinleriyle hazırlanan etkinliklerin öğrenciler tarafından gerçekleştirildiği görülmüştür. Öğrencilerin etkinlikleri kendilerinden beklenen düzeyde yaptıkları, başarı testi sonuçlarının anlamlı bir şekilde olumlu yönde farklılaştığı, yapılan görüşme ve araştırmacının gözlemine göre içeriğe ilişkin öğrencilerin olumlu görüş bildirildiği tespit edilmiştir.

Tozduman Yaralı ve diğerlerinin (2016) yaptıkları çalışmada, 7-10 yaşındaki ilköğretim öğrencilerinin sevgi kavramını nasıl algıladıklarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, yedi ve on yaş çocuklarının resimlerinde en sevdikleri kişi olarak arkadaşlarını çizmeyi tercih ettikleri görülmüştür. Bunun yanında yedi yaş grubundaki çocukların on yaş grubundaki çocuklardan daha fazla sevdikleri kişi olarak aile bireylerini çizdikleri görülmüştür.. Çocukların sevgi kavramının anlamına ilişkin açıklamaları incelendiğinde, çocukların sevgiyi daha çok prososyal davranışlar ve olumlu duygular ile açıkladıkları tespit edilmiştir.

Önlen (2017) yaptığı çalışmada, programda yer alan “Sevgi, Saygı ve Hoşgörü” değerlerinin ulusal yazılı basın haberlerinde yer alma durumlarını

incelemiştir. Araştırma sonucunda, “Sevgi, Saygı ve Hoşgörü” değerlerine karşılık gelen haberlerin okurların en çok dikkatini çektiği ve gazetenin en çok okunan bölümlerinin yanı sıra haberlerin nispeten daha az okunduğu düşünülen, iç sayfalardan okuyuculara sunulduğu görülmüştür. Araştırmada incelenen 1.558 haber metninin 273’ünün araştırma kapsamındaki değerlerden herhangi birine karşılık gelmediği tespit edilmiş, değerlere karşılık gelmeyen haberlerin toplam haber sayısına oranı %18 gibi yüksek bir oran olarak araştırma sonuçlarında yer almıştır.

Ramazan ve Öveç (2017) yaptıkları çalışmada, 66-72 aylık çocukların sevgi, korku, mutluluk ve üzüntü kavramlarına ilişkin tanımlamalarını ve resimlerinde bu duyguları anlatan renkleri incelenmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, çocukların sevgi, korku, mutluluk ve üzüntü duygularını tanımlayamasalar bile bu duyguları ortaya çıkaran bir durumu tanımlayabildikleri görülmüştür. Ayrıca çocukların resimleri incelendiğinde, olumsuz duygularda özellikle siyah rengin tercih edildiği belirlenmiştir. Bunun yanında birden fazla renk kullanan çocukların resmedilen duyguya göre kullandıkları renklerin farklılaşmadığı görülmüştür.

Yel (2018) yaptığı çalışmada, bayrak ve sancak sevgisi kazandırmada Sosyal Bilgiler dersinin önemini tespit etmek, bu konuda öğretmen görüşlerini almayı amaçlamışlardır. Ayrıca, esnafların görüşlerini dikkate alarak halkın bayrak ve sancağa olan bakış açısını incelemek de araştırmanın amaçları arasındadır. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile esnafların, bayrak ve sancağa bakış açısı hakkında fikir edinilmiştir. Öğretmen ve esnafların tamamının bayrak ve sancak sevgisine sahip oldukları görülmüştür. Bunun yanında bayrak ve sancak sevgisinin aktarılmasında sosyal bilgiler dersinin oldukça büyük bir paya sahip olduğu, sosyal bilgiler dersinin bu değerlerin aktarılmasında daha da etkin rol alması gerekliliği anlaşılmıştır.

1.4.2. Konu İle İlgili Yapılan Uluslararası Araştırmalar

Fromm (1994) yazdığı kitabında ele almak istediği asıl şey sevginin, belli bir olgunluğa erişmeden, rastgele herkesin tadabileceği bir duygu olmadığıdır. Kitabın amacı okuyucuya, bütün kişiliğini yaratıcı yönde geliştirmedikçe sevme çabalarının boşa çıkacağını, komşusunu sevme yetisi, gerçek alçakgönüllülük, gözüpeklik, inanç ve disiplin olmadan sevgide doygunluğa eremeyeceğini göstermektir.

Veugeliers (2000) yaptığı çalışmada, öğretmen ve öğrenciler arasında değer algılarının farklılıklarını tespit etmek amacıyla değerler, değerler eğitimi, eleştirel düşünce ve ahlak gelişimi arasındaki ilişkiyi irdelemiştir. Araştırma sonucunda, kazandırılmak istenen değerlerin üzerinde öğretmenin kişisel özellikleri yanı sıra, okul kültürü ve öğretmenlerin teşvikinin de etkili olduğu ve anlatılmak istenen değerlerin zamana göre, anlatıma göre kişiye göre değişebileceği ifade edilmiştir. Ancak okullarda öğretilen değerlerin, öğretmenlerin kendi bakış açısından öteye giderek farklı perspektiflerle ifade edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Halstead ve Taylor (2000) yaptıkları çalışmada, değerlerin öğretimiyle ilgili yapılmış çalışmalar ve okullarda değerlerin gelişimini incelemiştir. Araştırma sonucunda, okulların değerler öğretiminin gerçekleşmesine yönelik planlı çalışmaların gerekliliğini, öğrenme yaklaşımlarının öğretmenler tarafından etkin bir şekilde kullanılması gerektiğini ve bu yönden öğretmenlerin destek ve eğitim ihtiyacının karşılanması gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Thompson (2002) yaptığı çalışmada, karakter eğitiminin öğrencilerin davranışlarını nasıl etkilediğini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrenci davranışlarını gözlemlemiş, öğretmenlerle, öğrencilerle ve ailelerle mülakatlar yapmış, geçmişe yönelik davranış kayıtlarını incelemiştir. Araştırmada sonuç olarak karakter eğitim programları etkili bir şekilde uygulandığı zaman öğrenci davranışları üzerine pozitif bir etki gösterdiği belirtilmiştir.

Lovat (2007) yaptığı çalışmada, değerler eğitimi programı hazırlanırken öğretmenin mutlaka işin içinde tutulması gerektiğini belirtirken, değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında öğretmenin artan rolüne dikkat çekmiştir. Bu

doğrultuda öğretmenlerin kişiliği, bilgisi, memnuniyeti, ilişkileri, değerleri, pedagojik kalitesi kısaca öğretmenlik mesleği yeniden ele alınarak bu konu üzerinde araştırmaların yapılması ve değerlendirilmesi önerilmiştir.

Snook (2007) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin sürekli baskı altında olduklarını, sürekli eleştirildiklerini, bir yarışın içine sokulmak istendiklerini belirtmiş, oysaki öğretmenlerin takdir edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu durumun öğretmenleri bağımsız olarak bir etkinlik yapmaktan alıkoyduğunu, öğrencilerine yeni öğretim tekniklerini uygulamalarını engellediğini belirtmiştir. Bunun yanında değerler eğitiminde okuldan daha önemli daha elverişli bir yerin olmadığını, öğretmenlerin değerler eğitiminin merkezinde rol oynadıklarında mesleki olarak hak ettikleri değeri alacaklarına inandığını, değer eğitimi programlarının hazırlanmasına ve uygulamalarına katılmış olacaklarını belirtmiştir.

1.4.3. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi

Değerlerin eğitim kurumları açısından önemli hale gelmesi, araştırmacıların da bu konu üzerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. İlkokul düzeyinde değerler ve değerler eğitimi ile ilgili ulusal ve uluslararası yapılan araştırmalar incelendiğinde genel olarak öğrencilerin değer algılarının cinsiyet, yaş, etnik özellik, ailelerin otoriterliği gibi farklı değişkenler açısından incelendiği tespit edilmiştir. Ayrıca ulusal ve uluslararası literatürde araştırmacıların büyük çoğunluğu değerleri sosyal boyutta ele alarak başka araştırmacıların geliştirdiği ölçekleri kullanmış ya da bu ölçeklerden yararlanarak yeni bir ölçek geliştirmişlerdir.

Gerek yurt içi gerekse yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde değerlerle ilgili çok çeşitli kurum ve kademelerde araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak özellikle yurt dışında yapılan araştırmalarda, değerle ilgili pek çok araştırmaya yer verildiği görülmüş bunun yanı sıra ilkököl düzeyinde sevgi değerine yönelik bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

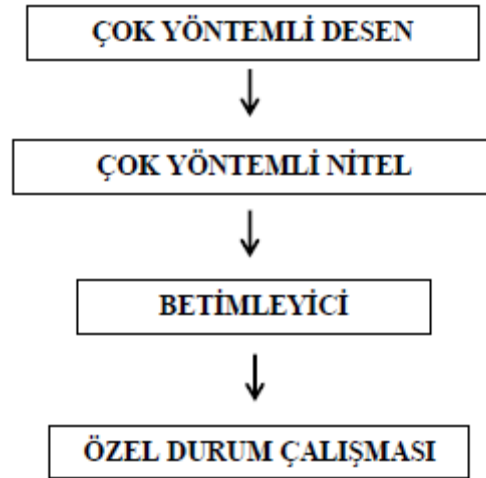
İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi ile araştırmanın geçerliği ve güvenirliğine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, çok yöntemli nitel çalışma olarak desenlenmiş, betimsel özel durum çalışmasıdır. Bu çalışmada tercih edilen araştırma modelinin genelden özele doğru şematik yapısı Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Araştırma modeli (Yarar Kaptan, 2015: 97)

Çok yöntemli çalışmalar tek bir araştırma paradigması içerisinde aynı paradigma ile tutarlı veri toplama ve analiz yöntemlerinin uygulandığı çalışmalardır. Çok yöntemli nicel çalışmalar ve çok yöntemli nitel çalışmalar olmak üzere iki türlü olan bu desenler, genellikle bir bilgi kaynağının diğerini tamamlaması için ya da farklı veri kaynaklarının kullanılarak karşılıklı sına (trianqulation) amacıyla kullanılırlar (Yarar Kaptan, 2015: 98). Bu çalışma; özelde betimsel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan ve daha çok nitel araştırma yaklaşımlarının özelliklerini taşıyan bir özel durum araştırması olarak görölerek geliştirilmiş, tasarlanmış ve uygulanarak elde edilen verilerin analiz sonuçları yorumlanmıştır. Özel durum çalışmalarının en belirgin özelliği bir ya da daha fazla durumun detaylı ve kapsamlı bir şekilde ele alınarak incelenmesidir. Başka bir ifadeyle bir durumu ilgilendiren faktörler (ortam, insanlar, olaylar) bütüncül bir bakış açısıyla incelenir ve ilgili durumu etkileme şekilleri ile ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 77). Bir durum çalışmasında, araştırılacak durumun neden o durum olarak belirlendiğinin açıklanması gerekmektedir. Durum çalışmaları güncel bir olgunun gerçek yaşam bağlamında araştırılmasında ve olgu ile bağlam arasında belirgin çizgilerin çizilemediği durumlarda olgu ile bağlam arasındaki örüntüleri ayrıntılı bir biçimde derinlemesine belirleyebilmek için kullanılır (Yin, 2003: 13). Bu çalışmada da, süreç içindeki ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algıları ile ilgili derinlemesine bilgi edinmek amaçlandığından, özel durum çalışması yaklaşımının benimsenmesi uygun görölmüştür.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2018-2019 eğitim öğretim dönemi Rize il merkezindeki 12'si devlet, 2'si özel toplamda 14 ilkokulda öğrenim gören 487 dördüncü sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde ilk aşamada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada bu yöntemin kullanılma nedeni araştırmanın daha hızlı ve pratik olmasını

sağlamaktır. Ayrıca bu yöntemin maliyetinin daha düşük olması da araştırmada kullanılmasının bir diğer nedenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 123).

Çalışma grubuna ait demografik bilgiler Tablo 5’te, çalışmanın yürütüldüğü okul bilgileri ise Tablo 6’ da verilmiştir.

Tablo 5

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgileri

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	245	51
Erkek	233	49
Toplam	487	100

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan 487 dördüncü sınıf öğrencisinin 245’inin (% 51) kız ve 233’ünün (% 49) erkek öğrenciden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 6

Çalışmanın Yürütüldüğü Okul Bilgileri

Okul türü	Okul kodu	Çalışmaya katılan Öğrenci sayısı
1. Devlet	D1	102
2. Devlet	D2	36
3. Devlet	D3	68
4. Devlet	D4	61
5. Devlet	D5	24
6. Devlet	D6	25
7. Devlet	D7	24
8. Devlet	D8	22
9. Devlet	D9	33
10. Devlet	D10	26
11. Devlet	D11	20
12. Devlet	D12	15
13. Özel	Ö1	19
14. Özel	Ö2	12
Toplam		487

Tablo 6 incelendiğine araştırmanın 12’si devlet, 2’si özel toplamda 14 ilkokulda yürütüldüğü görülmektedir.

Çalışmanın ikinci aşamasında görüşme yapılacak öğrencilerin belirlenmesinde amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014: 90). Görüşmelerin gerçekleştirildiği öğrencilere ait detaylı bilgiler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Görüşme Yapılan Öğrencilere Ait Bilgiler

Okul kodu	Sınıf	Öğrenci Kodları	f
D9	4A	KÖ250, KÖ252, EÖ253, KÖ258	4
D6	4C	KÖ331, KÖ334	2
D7	4B	KÖ392, KÖ393, KÖ394, KÖ398	4
D2	4C	KÖ356, KÖ357, EÖ358	3
D8	4C	EÖ284	1
D3	4D	KÖ99, EÖ104, EÖ109, EÖ116	4
D11	4A	KÖ419, KÖ421, KÖ422	3
D10	4C	(KÖ306, KÖ311	2
D12	4B	EÖ437, KÖ439, EÖ444	3
D4	4A	EÖ166, EÖ169, KÖ173, KÖ174, EÖ175, KÖ184	11
	4B	EÖ197, KÖ198, KÖ200, KÖ201, EÖ207	
D3	4A	KÖ133, KÖ138, KÖ142, KÖ145	4
Ö1	4A	KÖ450, KÖ451, KÖ452, EÖ460	4
D1	4B	KÖ9, EÖ28	9
	4F	KÖ38, KÖ40, KÖ41, KÖ52	
	4G	KÖ65, KÖ68, EÖ90	
D5	4A	EÖ226, KÖ227	2
Toplam			56

Tablo 7’de de görüldüğü gibi bu çalışmada, başlangıçtaki 487 öğrencinin resimlerinin araştırmacının belirlediği kriterlere (sevgi değerini ifade etme, sevgi değeri ile ilgili olma ve açıklayıcı yazı yazma) göre elenmesi sonucunda 56 öğrenci ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak; “Kişisel Bilgi Formu”, “Sevgi Eğilim Ölçeği”, “Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)” ve “Yarı

Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının araştırılan olguyu ortaya koyup koyamayacağını saptamak için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Türkiye’deki farklı üniversitelerde görev yapmakta olan çoğunluğu Sosyal Bilgiler ve değer eğitimi alanlarında uzman 48 öğretim elemanına veri toplama araçları mail yoluyla gönderilmiştir. 8 uzmandan (Sosyal bilgiler/ değer eğitimi (5), İstatistik Analiz ve Uygulamaları (1), Resim-İş Eğitimi (1), Fen Eğitimi (1)) gelen dönütler doğrultusunda veri toplama araçlarına son şekli verilmiştir. Uzmanlardan alınan dönütlerin bir örneği Ek 7’de verilmiştir.

Veri toplama araçlarının hepsi “Öğrenci Görüş Formu” başlığı altında birleştirilerek, veri toplama, analiz ve yorumlama aşamalarında yaşanabilecek olası karışıklığın önüne geçilmiştir.

2.3.1. Öğrenci Görüş Formu

Dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algılarını tespit etmek amacıyla kullanılan form 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “Kişisel Bilgi Formu”, ikinci bölümde “Sevgi Eğilim Ölçeği”, üçüncü bölümde “Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)” ve dördüncü bölümde ise “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” yer almaktadır.

Öğrenci Görüş Formu’nda bulunan veri toplama araçlarının kullanım amaçlarının özetlendiği Tablo 8 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 8

Veri Toplama Araçlarının Kullanım Amaçları

Veri Toplama Araçları	Kullanım Amacı
Kişisel Bilgi Formu	Öğrencilerin demografik ve kişisel özelliklerini belirlemek
Sevgi Eğilim Ölçeği	Öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerini ölçmek
Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)	Belirlenen farklı kriterlere göre öğrencilerin sevgi, sevgi değeri kavramlarına yönelik algılarını tespit etmek
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Öğrencilerin sevgi değerine yönelik görüşlerini belirlemek

2.3.1.1 Kişisel Bilgi Formu (Ek 3)

Öğrenci görüş formunun birinci bölümünde “Kişisel Bilgi Formu” bulunmaktadır. Öğrencilerin demografik ve kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından yedi soru belirlenmiştir. Bu formda öğrencilere sırasıyla cinsiyet, yaş, sınıf, ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, annenin yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, babanın yaşı ve oturulan ev ile ilgili bilgilerinin sorgulandığı sorular yer almaktadır. Her bir sorunun yanında boşluklar ve seçenekler verilmiş, öğrencilerden seçeneklerden kendilerine uygun olanı işaretlemeleri ve boşluklara uygun bilgileri yazmaları istenmiştir.

2.3.1.2 Sevgi Eğilim Ölçeği (Ek 4)

Öğrenci görüş formunun ikinci bölümünde yer alan “Sevgi Eğilim Ölçeği” Duygu Sarmusak’ ın 2011 yılında hazırlamış olduğu “*İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve Algıladıkları Öğretmen Tutumlarının Öğrencilerin Ahlakî Değer Yargılarına Etkisi*” adlı tezinde kendisinin geliştirdiği ve kullandığı ölçeklerden biridir. Duygu Sarmusak’tan izin alınarak (Ek 2) bu araştırmada kullanılmıştır. Bu ölçek öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Maddelerin puanlanması dörtlü likert tipinde “her zaman” (4), “çoğu zaman” (3), “çok nadir” (2), ve “hiçbir zaman” (1) şeklindedir. Sarmusak (2011), ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla Temel Bileşenler Analizi (TBA) ve dik döndürme (Varimax) işlemi yapmıştır. TBA sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğunu belirlenmiştir. Ölçeğin toplam varyansı 32.34, güvenirlik düzeyi .7319’dur. Ölçekte 11 madde yer almıştır. Ölçekte yer alan maddelerin yük değerleri .336 ile .719 arasında değişmektedir. Tersinden kodlanan soru olmayan ölçekten alınacak minimum puan 11, maksimum puan ise 44’ tür. Toplam puan, deneklerin sevgi eğilim puanlarını ifade etmektedir. Puanın yüksek olması, sevgi eğilimlerinin yüksek olduğunu; düşük olması sevgi eğiliminin düşük olduğunu göstermektedir. Veri

toplama sürecinde öğrencilerden her bir madde için kendilerine uygun gelen dereceye işaret koymaları istenmiştir.

Başta 14 ilkokuldaki toplam 487 dördüncü sınıf öğrencisinden toplanan verilerde yapılan incelemeler sonucunda “Sevgi Eğilim Ölçeği”nde dokuz öğrencinin hatalı işaretlemeler (bazı maddeleri boş bırakma, bir maddede birden fazla işaretleme yapma vb.) yaptığı tespit edilmiştir. Tespit edilen hatalı dokuz veri çalışmadan çıkarılarak kalan 478 öğrenciden elde edilen veriler kullanılarak çalışma sürdürülmüştür.

2.3.1.3 Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!) (Ek 5)

Öğrenci görüş formunun üçüncü bölümünü “Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)” oluşturmaktadır. Bu formda öğrencilerden “*Sevgi değişimin sihridir.*” cümlesi ile sevgi ve sevgi değeri kavramlarının zihinlerinde uyandırdıklarını istedikleri boyalarla resmetmeleri istenmiştir. Ayrıca resmini tamamlayan öğrencilerden kâğıdın arka yüzüne resimde çizdiklerini anlatan açıklayıcı bir yazı yazmaları istenmiştir. Öğrenci resimleri ve öğrencilerin resimlerine ait açıklamaları Ek 9’da sunulmuştur.

2.3.1.4 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Ek 6)

Öğrenci görüş formunun dördüncü bölümünde “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” yer almaktadır. Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Görüşme, araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk vd., 2014). Bu bağlamda öğrencilerin sevgi değeri ile ilgili görüşlerini derinlemesine belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından 10 soru hazırlanmıştır. Görüşme sorularının ilk kısmında öğrencilere literatürde yer alan sevgi değeri alt boyutları (Anne sevgisi, bayrak sevgisi, baba sevgisi, öğretmen sevgisi, doğa sevgisi, aile sevgisi, arkadaş sevgisi,

hayvan sevgisi) ile ilgili bazı fotoğraflar gösterilerek hangi duyguyu çağrıştırdığı ve fotoğraflardaki ortak duygunun ne olduğu araştırmacı tarafından öğrencilere sorulmuştur. Öğrencilerden elde edilen yanıtlar doğru, kısmen doğru ve yanlış olarak kodlanmıştır. Öğrenciler alan yazında yer alan ve araştırmacının eşleştirdiği sevgi değeri alt boyutunu doğru ifade ettiklerinde doğru; ilişkili bir boyutu ifade ettiğinde kısmen doğru (Örneğin; doğa sevgisini ifade eden görsele bazı öğrencilerin ağaç sevgisi demesi); eşleştirilen sevgi değeri alt boyutunu yanlış ifade ettiklerinde yanlış olarak kabul edilmiştir. Buradaki amaç öğrencilerin görsellerdeki sevgi algılarının nasıl olduğunu tespit etmektir. Ek 10’da yer alan Tablo 20’de ayrıntılı olarak öğrenci cevapları yer almaktadır. Soruların devamında yarı yapılandırılmış görüşme sorularına yer verilmiştir. Soruların hazırlanmasında konu ile ilgili literatür taramasından elde edilen bilgilerden yararlanılmıştır. Hazırlanan form ile ilgili uzman görüşleri alınmış ve öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Hazırlanan sorular öğretmen ve öğrencilerle birlikte belirlenen uygun zamanlarda araştırmacı tarafından öğrencilere sorulmuştur. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler yaklaşık olarak 4-10 dakika sürmüştür.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma için gerekli izinler (Ek 1) alınıp, çalışmanın sürdürüleceği okullarla iletişime geçildikten sonra, okulların yöneticileri ve dördüncü sınıf öğretmenleri araştırmanın amacı ve niteliği hakkında bilgilendirilmiştir. Sınıfında çalışma yapılmasına gönüllü katılım gösteren dördüncü sınıf öğretmenleri belirlenerek elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağı ve öğrencilerinin kimliklerinin kesinlikle gizli tutulacağı ifade edilmiştir.

Veriler 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz dönemi Kasım, Aralık aylarında iki aşamalı olarak toplanmıştır. İlk aşamada gönüllü katılım gösteren öğretmenlerin belirlediği uygun saatlerde derse girilmiş, çalışma öncesinde öğrencilere araştırmanın amacı ve öneminden bahsedilerek öğrenciler bilgilendirilmiştir. Öğrencilere öncelikle kendileri ve aileleri ile ilgili bilgilerin

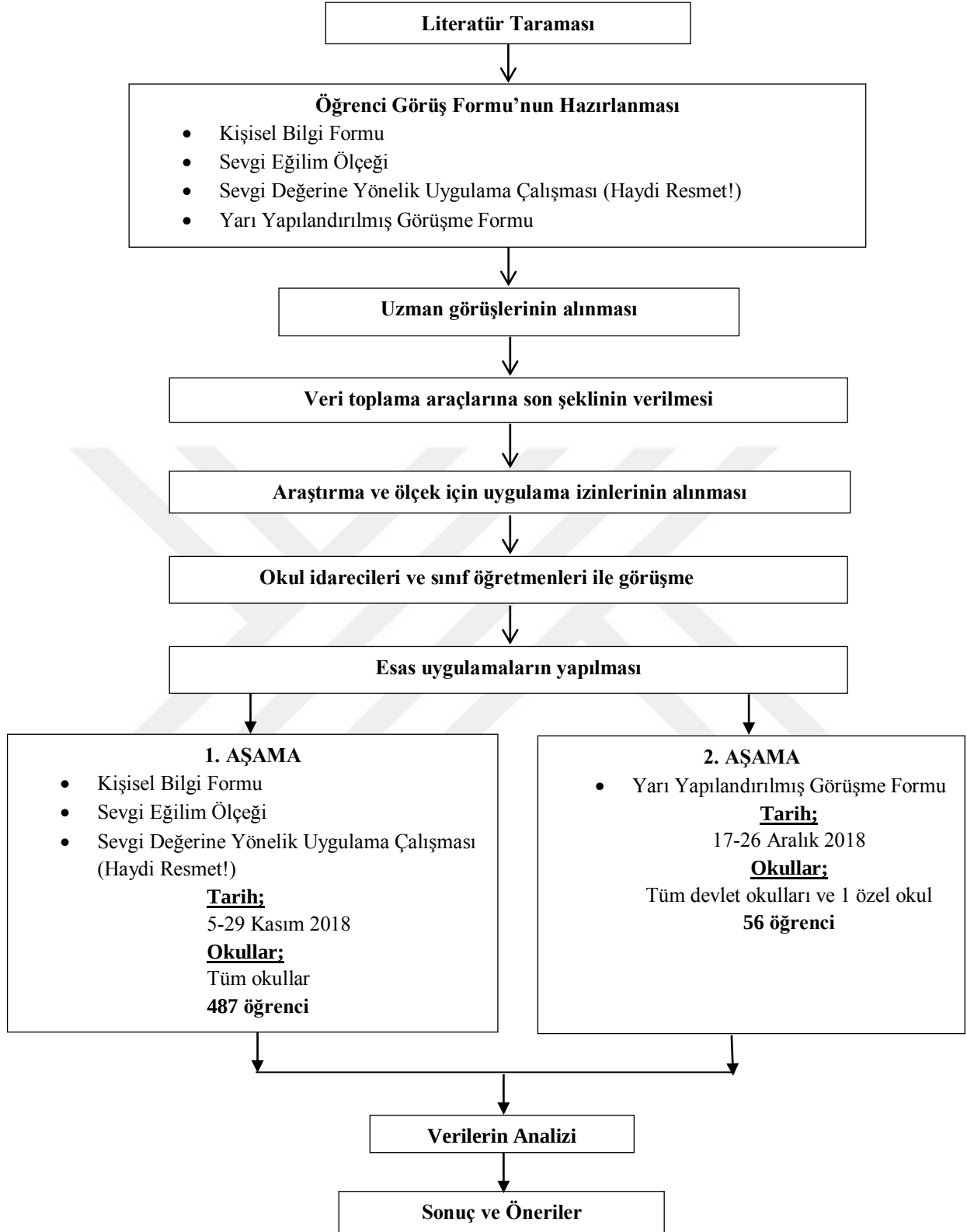
sorulduğu “Kişisel Bilgi Formu” verilerek seçeneklerden kendilerine uygun olanı işaretlemeleri ve boşluklara uygun bilgileri yazmaları istenmiştir. Daha sonra öğrencilerden 11 maddelik “Sevgi Eğilim Ölçeği”ndeki her bir madde için kendilerine uygun gelen dereceye işaret koymaları istenmiştir. Son olarak öğrencilerden “Sevgi değişimin sihridir.” cümlesi ile birlikte sevgi ve sevgi değeri kavramlarının zihinlerinde uyandırdıklarını istedikleri boyalarla resmetmeleri istenmiştir. Resmini tamamlayan öğrencilerden kâğıdın arka yüzüne resimlerinde çizdiklerini anlatan açıklayıcı bir yazı yazmaları istenmiştir. Her bir sınıfta çalışma bir ders saati (40 dakika) sürmüştür.

Başta 14 ilkokuldaki 487 dördüncü sınıf öğrencisinden toplanan verilerde yapılan incelemeler sonucunda “Sevgi Eğilim Ölçeği”nde dokuz öğrencinin hatalı işaretlemeler yaptığı tespit edilmiştir. Tespit edilen hatalı dokuz veri çalışmadan çıkarılarak kalan 478 öğrenciden elde edilen veriler kullanılarak çalışma sürdürülmüştür. Öğrencilerin çizdiği resimler ve resimlerinin arka yüzüne yazdıkları açıklayıcı yazılardan yola çıkılarak sevgi değeri ile ilgili 19 alt boyut (*Arkadaş sevgisi, hayvan sevgisi, insan sevgisi, aile sevgisi, doğa sevgisi, anne sevgisi, baba sevgisi, öğretmen sevgisi, kardeş sevgisi, vatan sevgisi, bayrak sevgisi, evlat/çocuk sevgisi, ders sevgisi, Atatürk sevgisi, oyun sevgisi, okul sevgisi, kitap sevgisi aşk/sevgi, sevginin gücü*) araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. 478 öğrencinin çizdiği resimler tespit edilen alt boyutlara göre sevgi değerini ifade etme, sevgi değeri ile ilgili olma ve açıklayıcı yazı yazma durumlarına göre ön elemenden geçirildiğinde 128 öğrenci resmi ikinci elemeye alınmıştır. Seçilen 128 resim, iki uzman ile birlikte tekrar incelenerek, öğrencilerden derinlemesine veri elde edebilmek amacıyla belirlenen her boyut için konuyu en iyi yansıtan en az iki resim olmak üzere toplam 56 öğrenci ile görüşme yapılmasına karar verilmiştir.

İkinci aşamada, ilk aşamadan elde edilen veriler incelendikten sonra seçilen 56 öğrenciye okul idarecileri ve öğretmenlerden izin alınarak uygun saatlerde yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınan görüşmeler 4 ile 10 dakika arasında değişen sürelerde

tamamlanmıştır. Görüşme yapılan 56 öğrenciden elde edilen veriler incelendiğinde görüşme sorularına en uygun cevapları veren ve aynı zamanda sevgi değerini en iyi resmeden toplamda 36 öğrencinin verileri içerik ve görsel analiz edilmek üzere iki uzman ile birlikte seçilmiştir. Araştırmanın yürütülmesinde izlenen süreç şekil 2’de detaylandırılarak sunulmuştur.

Şekil 2. Araştırmanın yürütülmesinde izlenen süreç

2.5.Verilerin Analizi

Bu başlık altında çalışma kapsamında elde edilen nitel ve nicel verilerin analizleri sunulmuştur.

2.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Çalışmanın genel amacı doğrultusunda cevapları aranan alt problemlere yönelik “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sevgi Eğilim Ölçeği”nden elde edilen nicel veriler istatistik programına aktarılmış ve farklı istatistiki analizler kullanılarak değerlendirilmiştir. “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sevgi Eğilim Ölçeği”nden elde edilen veriler aşağıdaki şekilde analiz edilmiştir;

- Öğrencilerin demografik ve kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılan kişisel bilgi formundan elde edilen veriler yüzde ve frekans kullanılarak betimlenmiştir.
- Öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılan “Sevgi Eğilim Ölçeği”nden elde edilen verilerin normallik dağılımına bakıldığında normallik varsayımı karşılandığı için ölçeğin analizinde parametrik tekniklerden yararlanılmıştır. Verilerin normalliğinin sınındığı değerler Tablo 9’da sunulmuştur. Normallik dağılımlarını gösteren ilgili şekiller Ek 8’de verilmiştir.

Tablo 9

Verilerin Dağılımının Normalliğinin Sınanması

N	478
Ortalama	35.0900
Medyan (Orta değer)	36.0000
Mod	36.00
Çarpıklık	-.463
Basıklık	-.050

Tablo 9 incelendiğinde ortalama (35.09), ortanca (36.0) ve tepe değer/mod (36.0) birbirine yakın değerlerdir. Aynı zamanda çarpıklık (-.463) ve basıklık (-.050) değerleri de 1’den küçük değerlerdir. Bir dağılımın simetrisinin çarpıklık

ölçüsü; çoğu durumda normal bir dağılım için karşılaştırma yapılır. Pozitif çarpık bir dağılımın nispeten az sayıda büyük değeri vardır ve sağa doğru kuyrukları vardır ve negatif çarpık bir dağılımın nispeten az sayıda küçük değeri vardır ve sola doğru kuyrukları vardır. -1 ila +1 aralığının dışına düşen çarpıklık değerleri, büyük ölçüde çarpık bir dağılımı gösterir (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2013). Bu sebeple verilerin normal dağılım özelliği gösterdiği kabul edilmiştir. Bununla beraber verilerin analizinde yararlanılan testlerden biri olan one sample t test'inin Büyüköztürk'e (2005) göre güvenilir sonuçlar verebilmesi için yerine getirilmesi gereken sayıtlardan biri olarak verilerin normal dağılım özelliği taşıması gerektiği belirtilmektedir. Ancak bu sayıtların veri sayısının 30'un altına düştüğünde önem arz ettiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla araştırmadaki veri sayısı 478 olduğu için parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için parametrik istatistiksel analizlerden bağımsız t-testi kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alan diğer değişkenler (yaş, sınıf, ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, annenin yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, babanın yaşı ve oturulan ev) ile sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bulguların anlamlı olup olmadığının yorumlamasında .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır.

2.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Araştırmada nitel veriler öğrenci resimleri ve görüşme sorularından oluşan veri toplama formu ile toplandığından içerik analizi ve görsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç; *“Toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucuların anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır”* (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242). Resimlerin çözümlenmesinde

görsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman analizinin bir alt başlığı olarak ele alınabilen görsel analizde görsel verilerin analizi yapılmaktadır. Görsel analiz; görsel verilerin, simgelerin, sembollerin, işaretlerin açıklanıp yorumlanması şeklinde tanımlanabilmektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2015: 200). “Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme”lerden elde edilen veriler aşağıdaki şekilde analiz edilmiştir;

- İlk olarak 478 öğrenciden elde edilen resimler Buyurgan ve Demirel (2013) tarafından geliştirilen resim değerlendirme kriterlerine (konu, renk kullanımı, bilişsel, duyuşsal, davranışsal tepkiler, en çok kullanılan figür ve nesneler) göre incelenerek, elde edilen veriler frekans kullanılarak tablolastırılmıştır. Bulguların sunumunda öğrencilere verilen kodlar aracılığıyla resimlere de yer verilmiştir. Resimlerdeki figür ve nesneler analiz edilirken TDK (2019) sözlüklerinde yer alan figür ve nesne tanımları dikkate alınmıştır. TDK (2019) sözlüklerinde figür, resim ve heykel sanatlarında varlıkların biçimi olarak tanımlanırken; nesne, belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey, obje olarak tanımlanmaktadır.

- 56 öğrenciden elde edilen, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınan görüşmeler öncelikli olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşme sorularına en uygun cevapları veren 36 öğrencinin verileri üzerinden belli kodlamalar yapılmış ve bu kodlamalardan yola çıkarak kategoriler elde edilmiştir. Daha sonra elde edilen veriler frekans kullanılarak tablolastırılmış ve bulgular yorumlanmıştır. Görüşme yapılan öğrencilerin bakış açılarını yansıtabilmek amacıyla bulguların sunumunda öğrencilere verilen kodlar aracılığıyla alıntılara da yer verilmiştir. Görüşme sorularından elde edilen bulgulara yönelik öğrenci kodlarının da yer aldığı ayrıntılı tablolar Ek 10’da yer almaktadır.

2.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği

Nitel araştırmacılar, geçerliği ve güvenirliliği artırmak için birçok farklı yöntem kullanmaktadırlar. Bunların en önemlisi farklı veri kaynakları, farklı veri toplama ve analiz yöntemleri kullanmaktır. Bununla beraber nitel araştırmalarla ilgili literatürde niteliği artırmak için sıklıkla kullanılan önlemler arasında; katılımcı teyidi (dönüt alma, iletişimsel geçerleme), uzun süreli çalışmalar, ayrıntılı betimleme, kısa yoldan denetleme, eş denetleme (uzman incelemesi), çeşitleme (üçgenleme, sac ayağı), negatif ve alternatif sonuçlarla karşılaştırma, çarpık durumları gösterme, kendini değerlendirme (dönüşlülük, eylemden etkilenme), araştırmanın sınırlarını ortaya koyma, analiz formu, bağlantılara yoğunlaşma, ayrıntılı alıntılar yapma, rastlantısal örneklem seçme, tekrarlı sorular, sorularla araştırmacının kendi rolünü sorgulaması yer almaktadır (Yıldırım, 2010).

Çalışma kapsamında geçerlik ve güvenirliliğin arttırılmasını sağlamak amacı ile birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırmada iç geçerliği artırmak amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma konusu hakkında bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri ile ilgili uzmanlığı olan kişilerden araştırmayı çeşitli boyutlarda incelemelerini istemek, araştırmanın inandırıcılığı konusunda alınabilecek bir önlemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 279). Görüşme esnasında birden fazla öğrenci ile görüşme yapıldığı için karşılaştırma yapılabilmiş ve kullanılan ses kayıt cihazı sayesinde sorulan ek sorular da kayıt altına alınabilmiştir. Dış geçerliği artırmak amacıyla doğrudan alıntılar yapılmıştır. Ayrıca araştırma süreci ile ilgili ayrıntılı betimlemelere yer verilmiştir. Creswell ve Miller'a (2000) göre bir araştırmada güvenirliliği (inandırıcılık) sağlamanın yollarından birisi de araştırılan durumu, katılımcıları ve nitel araştırmanın temalarını ayrıntılı bir şekilde betimlemektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUM

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algılarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde, veri toplama sürecinde uygulanan nicel ve nitel veri toplama araçlarından elde edilen bulgular, araştırmanın amaç ve alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek yorumlanmıştır.

3.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu aşamada araştırma sürecinde öğrencilerin demografik ve kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla uygulanan “Kişisel Bilgi Formu” ve sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerini ölçmek amacıyla uygulanan “Sevgi Eğilim Ölçeği” aracılığıyla elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır.

3.1.1. Kişisel Bilgi Formuna Ait Bulgular

Öğrencilerin demografik ve kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla uygulanan “Kişisel Bilgi Formu”ndan elde edilen veriler Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori		f	%
Cinsiyet	Kız	245	51
	Erkek	233	49
	Toplam	478	100
Yaş	8	21	5
	9	209	44
	10	236	49
	11	12	2
	Toplam	478	100
Ailedeki kişi sayısı	1-3 kişi	59	12
	4-6 kişi	390	82
	7 kişi ve daha fazlası	29	6
	Toplam	478	100
Anne eğitim düzeyi	Hiç okula gitmemiş	10	2
	Okula bir süre gitmiş ama mezun olamamış	26	6
	İlkokul	68	14
	Ortaokul	62	13
	Lise	107	22
	Üniversite	149	31
	Belirtilmemiş	56	12
	Toplam	478	100
Anne meslek*	Ev hanımı	307	64
	Profesyonel meslek mensupları	69	14
	Hizmet ve satış elemanları	55	12
	Belirtilmemiş	24	5
	Nitelik gerektirmeyen meslekler	18	4
	Yöneticiler	5	1
	Toplam	478	100
Anne yaş	20-30	75	16
	31-41	301	63
	42-52	82	17
	53 ve üzeri	3	1
	Belirtilmemiş	17	3
	Toplam	478	100
Baba eğitim düzeyi	Hiç okula gitmemiş	2	1
	Okula bir süre gitmiş ama mezun olamamış	22	4
	İlkokul	37	8
	Ortaokul	63	13
	Lise	91	19
	Üniversite	187	39
	Belirtilmemiş	76	16
	Toplam	478	100

Tablo 10 (Devam) Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori		f	%
Baba meslek*	Hizmet ve satış elemanları	186	38
	Profesyonel meslek mensupları	79	16
	Serbest meslek	73	15
	Nitelik gerektirmeyen meslekler	50	11
	Belirtilmemiş	50	11
	Yöneticiler	14	3
	Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	10	2
	Silahlı kuvvetlerle ilgili meslekler	6	1
	Emekli	6	1
	Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	3	1
	Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	1	1
	Toplam	478	100
Baba yaş	20-30	8	2
	31-41	184	38
	42-52	239	50
	53 ve üzeri	27	6
	Belirtilmemiş	20	4
	Toplam	478	100
Oturulan ev	Kira	159	33
	Kendilerine ait	301	63
	Lojman	18	4
	Toplam	478	100

* Anne ve baba meslekleri Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)'nun internet sitesindeki meslek sınıflandırmalarına göre düzenlenmiştir.

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan 487 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisinin 245'inin (% 51) kız ve 233'ünün (% 49) erkek öğrenciden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlere göre eşit bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yaşları incelendiğinde büyük çoğunluğunun 9 (% 44) ve 10 (% 49) yaş aralığında olduğu görülmektedir. Ailedeki kişi sayısına bakıldığında genellikle 4-6 kişilik (% 82) ailelerden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyine bakıldığında büyük bir çoğunluğunun lise (% 22) ve üniversite (% 31) mezunu olduğu görülmektedir. Annelerin mesleklerine bakıldığında önemli bir kısmının ev hanımı (%64) olduğu, yaşlarına bakıldığında ise büyük çoğunluğunun 31-41 (%63) yaş aralığında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyine bakıldığında ise % 39'unun üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Babalarının mesleklerine

bakıldığında çoğunun hizmet ve satış elemanlığı (%38) yaptığı, yaşlarına bakıldığında ise önemli bir bölümünün 31-41 (%38) ve 42-52 (% 50) yaş aralıklarında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin oturdukları evlere bakıldığında büyük çoğunluğunun kendilerine ait (% 63) evlerde oturdukları tespit edilmiştir.

3.1.2. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın ilk alt problemi “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin cinsiyet, yaş, aile kişi sayısı, anne eğitim düzeyi, anne mesleği, anne yaşı, baba eğitim düzeyi, baba mesleği, baba yaşı, oturdukları ev sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinde farklılığa neden olmakta mıdır?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla öğrencilerin demografik bilgileri ile sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinde bir farklılık olup olmadığını belirlemek için “Sevgi Eğilim Ölçeği”nden elde edilen veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Bu bağlamda ilk olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinde bir farklılık olup olmadığı bağımsız t-testi ile test edilerek sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sevgi Eğilim Ölçeği Bağımsız t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	t	df	p
Kız	245	35.8122	4.14658	3.703	476	.000
Erkek	233	34.3305	4.59833			

245 kız ve 233 erkek öğrenciden oluşan 478 kişilik bir grupta, kız ve erkek öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan bağımsız t-testinin sonucuna göre, kızların sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri ile erkeklerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($t(476)=3.703$; $p<.05$). Bulgulara göre kız öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri ($\bar{x}=35.8122$), erkek öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinden ($\bar{x}=34.3305$) daha yüksektir.

Dolayısıyla cinsiyetin araştırmaya konu olan sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinde kız öğrencilerin lehine anlamlı bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin yaş, sınıf, ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, annenin yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, babanın yaşı ve oturulan eve göre sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinde bir farklılık olup olmadığı tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilerek sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Öğrencilerin Yaş, Sınıf, Ailedeki Kişi Sayısı, Annenin Eğitim Düzeyi, Annenin Mesleği, Annenin Yaşı, Babanın Eğitim Düzeyi, Babanın Mesleği, Babanın Yaşı ve Oturulan Eve Yönelik Sevgi Eğilim Ölçeği Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Kategori	N	$\bar{x}$	Ss	F	p
Yaş	8 yaş	21	35.2857	.026	.994
	9 yaş	209	35.0431		
	10 yaş	236	35.1186		
	11 yaş	12	35.0000		
Aile Kişi Sayısı	1-3 kişi	59	35.7458	1.192	.304
	4-6 kişi	390	35.0538		
	7 kişi ve daha fazlası	29	34.2414		
Anne Eğitim Düzeyi	Hiç okula gitmemiş	10	34.7000	.378	.893
	Okula bir süre gitmiş ama mezun olamamış	26	34.3462		
	İlkokul	68	34.8971		
	Ortaokul	62	34.9516		
	Lise	107	35.2523		
	Üniversite	149	35.4094		
Anne Meslek	Belirtilmemiş	56	34.7321	.400	.849
	Ev hanımı	306	35.1111		
	Profesyonel meslek mensupları	71	35.1690		
	Hizmet ve satış elemanları	54	35.3519		
	Belirtilmemiş	24	35.0000		
	Nitelik gerektirmeyen meslekler	18	34.3889		
Anne Yaş	Yöneticiler	5	35.0900	1.144	.335
	20-30	75	34.3333		
	31-41	301	35.1628		
	42-52	82	35.7073		
	53 ve üzeri	3	33.6667		
	Belirtilmemiş	17	34.4118		

Tablo 12 (Devam) Öğrencilerin Yaş, Sınıf, Ailedeki Kişi Sayısı, Annenin Eğitim Düzeyi, Annenin Mesleği, Annenin Yaşı, Babanın Eğitim Düzeyi, Babanın Mesleği, Babanın Yaşı ve Oturulan Eve Yönelik Sevgi Eğilim Ölçeği Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Kategori	N	$\bar{x}$	Ss	F	p
Baba Eğitim Düzeyi	Hiç okula gitmemiş	2	36.0000	7,07107	
	Okula bir süre gitmiş ama mezun olamamış	22	35.1818	4,47891	
	İlkokul	37	35.0811	4.64506	
	Ortaokul	63	35.2222	4.51679	.361
	Lise	91	35.5934	4.74219	.903
	Üniversite	187	34.9519	4.24807	
Baba Meslek	Belirtilmemiş	76	34.6711	4.36161	
	Hizmet ve satış elemanları	188	35.3617	4.42610	
	Profesyonel meslek mensupları	77	35.2727	3.66576	
	Serbest meslek	74	34.8108	4.47421	
	Nitelik gerektirmeyen meslekler	49	34.2857	4.56892	
	Belirtilmemiş	50	35.3200	5.21943	
	Yöneticiler	14	35.2143	4.57718	.589
	Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	10	33.5000	5.12619	.824
	Silahlı kuvvetlerle ilgili meslekler	6	33.5000	5.00999	
	Emekli	6	36.6667	4.71876	
	Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	3	34.0000	3.00000	
	Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	1	36.0000	-	
Baba Yaş	20-30	8	31.5000	4.56696	
	31-41	184	35.2663	4.54723	
	42-52	239	35.1590	4.32015	1.962
	53 ve üzeri	27	33.9259	4.11307	.099
	Belirtilmemiş	20	35.6500	4.57999	
Oturulan Ev	Kira	159	35.2390	4.26119	
	Kendimize ait	301	35.0963	4.49600	1.019
	Lojman	18	33.6667	4.78969	.362

Öğrencilerin yaşlarına ($F=.026$; $p>.05$), ailelerindeki kişi sayısına ($F=1.192$; $p>.05$), annelerinin eğitim düzeylerine ($F=.378$; $p>.05$), annelerinin mesleklerine ($F=.400$; $p>.05$), annelerinin yaşlarına ($F=1.144$; $p>.05$), babalarının eğitim düzeylerine ($F=.361$; $p>.05$), babalarının mesleklerine ($F=.589$; $p>.05$), babalarının yaşlarına ($F=1.962$; $p>.05$) ve oturdukları eve ($F=1.019$; $p>.05$) göre sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre, öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir Dolayısıyla yaş,

ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, annenin yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, babanın yaşı ve oturulan evin araştırmaya konu olan sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerine etki etmediği söylenebilir.

3.1.3. Birinci Alt Probleme İlişkin Yorumlar

Araştırma bulgularına göre; kız ve erkek öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan bağımsız t-testi sonucuna göre, kızların sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri ile erkeklerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Öğrencilerin yaşları, ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, annenin yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, babanın yaşı ve oturdukları evlere göre sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre, öğrencilerin yaşları, ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, annenin yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, babanın yaşı ve oturdukları ev ile sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Literatürde de araştırmanın bu bulguları ile örtüşen çalışmalar mevcuttur. Yiğittir (2009) ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi ğretim Programı'ndan seçtiği değerlerin kazanılma düzeyini ve farklı değişkenlerin değerlerin kazanılmasındaki etkisini tespit etmeyi amaçladığı çalışmasında “Doğa sevgisi” değerinde öğrencilerin toplam puan ortalamaları ile cinsiyetleri arasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Aynı şekilde Sağlam (2014) alışmasında öğrencilerin dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi ğretim programındaki değerleri kazanım düzeyleri ile cinsiyetleri arasında belirlediği değerlerden biri olan “Doğa sevgisi” alt boyutunda ve toplamda kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Koç (2007) yapmış olduğu çalışmasında ise öğrencilerin evrensel değerlere ilişkin tutumları üzerinde cinsiyet faktörünün

etkisini incelemiş, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılan çalışmanın yanı sıra Çetin (2016) çalışmasında kız öğrencilerin toplumsal değer algıları, erkek öğrencilere göre daha yüksek çıkmış olmasına rağmen ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre toplumsal değer algılarının anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Çiçek' de (2017) çalışmasında öğrencilerin dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki değerleri kazanma düzeyleri ile cinsiyetleri arasında “Sevgi-hoşgörü”, “Merhamet”, “Saygı”, “Yardımlaşma”, “Sorumluluk” ve “Doğruluk-dürüstlük” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre, cinsiyetin değer kazandırmada hem kız hem de erkek öğrenciler lehine herhangi bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin değer kazanma düzeylerinin aynı benzerlikte ilerlediğini tespit etmiştir. Buradan hareketle araştırmada kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmesinin kızların sevgisini daha fazla ifade eden, daha sevgi dolu olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durumda cinsiyet değişkeninin araştırmaya konu olan sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinde bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Diğer değişkenlere yönelik de literatürde araştırmanın bulguları ile örtüşen çalışmalar mevcuttur. Yiğittir (2009) çalışmasında “Doğa sevgisi” değeri ile öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sağlam (2014) çalışmasında öğrencilerin dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki değerleri kazanım düzeyleri ile annelerinin öğrenim durumu ve anne mesleği arasında “Doğa sevgisi” değerinde ve toplamda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çiçek (2017) çalışmasında öğrencilerin dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki değerleri kazanma düzeyleri ile anne öğrenim durumu arasında “Sevgi-hoşgörü”, “Merhamet”, “Saygı”, “Yardımlaşma”, “Sorumluluk” ve “Doğruluk-dürüstlük” alt boyutlarında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde Çetin (2016) çalışmasında dördüncü sınıf öğrencilerinin anne eğitim düzeyine göre toplumsal değer algıları anlamlı bir farklılık göstermemesi araştırma sonuçlarını

destekler niteliktedir. Yapılan çalışmanın yanı sıra Türk ve Nalçacı (2011) ve Keskin (2008), çalışmalarında anne öğrenim düzeyi arttıkça öğrencilerin değerleri edinim düzeylerinin de arttığını belirtmişlerdir. Bu durum araştırma sonucuna paralellik göstermemektedir. Yiğittir (2009), çalışmasında baba öğrenim durumu ve baba mesleği değişkenine göre “Doğa sevgisi” değerinde anlamlı farklılık bulunamamıştır. Çiçek (2017) çalışmasında öğrencilerin dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki değerleri kazanma düzeyleri ile baba öğrenim durumu arasında “Sevgi-hoşgörü”, “Merhamet”, “Saygı”, “Yardımlaşma”, “Sorumluluk” ve “Doğruluk-dürüstlük” alt boyutlarında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılığın bulunmaması yapılan çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Bunun yanı sıra Çetin ‘in (2016) çalışmasında dördüncü sınıf öğrencilerinin baba eğitim düzeyi üniversite mezunu olma durumuna göre toplumsal değer algıları yapılan çalışmanın aksine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Türk ve Nalçacı (2011) ve Keskin’de (2008) çalışmalarında baba öğrenim düzeyi arttıkça öğrencilerin değerleri edinim düzeylerinin de arttığını belirtmişlerdir. Bu durumlar yapılan çalışmanın sonucuyla paralellik göstermemektedir. Sağlam (2014) çalışmasında ailedeki kişi sayısına göre dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki değerlerin kazanılma düzeyi arasında yapılan çalışma ile benzer olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Benzer şekilde Yiğittir’in (2009) çalışmasında “Doğa sevgisi” değeri ile ailedeki kişi sayısı arasında anlamlı bir farklılık olmaması bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Buradan hareketle araştırmaya konu olan öğrencilerin yaşları, ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, annenin yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, babanın yaşı ve oturdukları evler sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

3.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu aşamada araştırma sürecinde öğrencilerden “Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme” soruları aracılığıyla elde edilen veriler alt problemler doğrultusunda analiz edilerek yorumlanmıştır.

3.2.1. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi, sevgi değeri kavramları ile ilgili yaptıkları resimlerde yer alan konu, renk, bilişsel, duyuşsal, davranışsal tepkiler, figür ve nesneler nelerdir?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla öğrencilerden “Sevgi değişimin sihridir.” cümlesi ile sevgi ve sevgi değeri kavramlarının zihinlerinde uyandırdıklarını resmetmeleri istenmiş, elde edilen resimler resim değerlendirme kriterlerine göre analiz edilerek yorumlanmıştır.

Bu bağlamda ilk olarak öğrencilerin resimlerindeki sevgi değeri alt boyutlarına yönelik elde edilen bulgular Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13

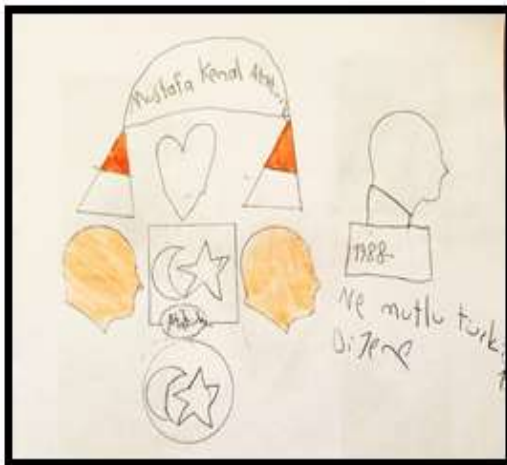
Öğrencilerin Resimlerindeki Sevgi Değeri Alt Boyutlarına Yönelik Frekans Dağılımı

Resmedilen Sevgi Değeri Alt Boyutları	f
Arkadaş sevgisi	115
Hayvan sevgisi	89
İlişkisz	65
İnsan sevgisi	49
Aile sevgisi	44
Doğa sevgisi	41
Aşk/sevgi	29
Anne sevgisi	24
Öğretmen sevgisi	16
Sevginin gücü	13
Kardeş sevgisi	12
Oyun sevgisi	10
Vatan sevgisi	8
Bayrak sevgisi	8
Evlat/çocuk sevgisi	6
Baba sevgisi	5

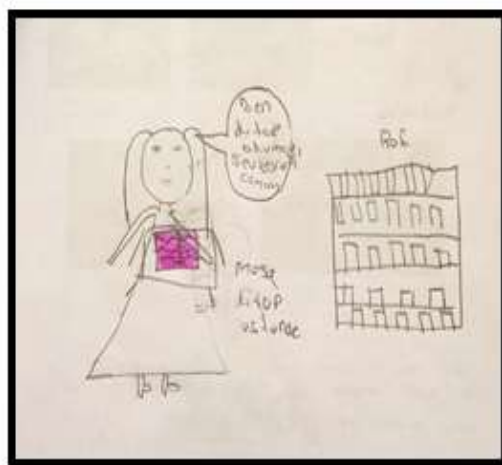
Tablo 13 (Devam) Öğrencilerin Resimlerindeki Sevgi Değeri Alt Boyutlarına Yönelik Frekans Dağılımı

Resmedilen Sevgi Değeri Alt Boyutları	f
Ders sevgisi	4
Atatürk sevgisi	2
Okul sevgisi	2
Kitap sevgisi	2

Tablo 13'e göre öğrencilerden "Sevgi değişimin sihridir." cümlesi ile sevgi ve sevgi değeri kavramlarının zihinlerinde uyandırdıklarını resmetmeleri istendiğinde, öğrencilerin sevgi değerinin 19 farklı alt boyutuna yönelik resim yaptığı görülmüştür. Bunlar *arkadaş sevgisi*, *hayvan sevgisi*, *insan sevgisi*, *aile sevgisi*, *doğa sevgisi*, *aşk/sevgi*, *anne sevgisi*, *öğretmen sevgisi*, *sevginin gücü*, *kardeş sevgisi*, *oyun sevgisi*, *vatan sevgisi*, *bayrak sevgisi*, *evlat/çocuk sevgisi*, *baba sevgisi*, *ders sevgisi*, *Atatürk sevgisi*, *okul sevgisi*, *kitap sevgisi*dir. Öğrenciler sevgi ile ilgili resimlerinde daha çok *arkadaş sevgisine* (115 öğrenci) yer vermişlerdir. Öğrencilerin en az *Atatürk sevgisi* (2 öğrenci), *okul sevgisi* (2 öğrenci) ve *kitap sevgisi* (2 öğrenci) ile ilgili resimler yaptığı tespit edilmiştir. Bunun yanında sevgi değeri alt boyutları içerisine giremeyen, konu ile alakalı olmayan resimler *ilişkisiz* (65 öğrenci) kategorisine alınmıştır. Bu temaya ilişkin öğrencilerin resimlerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

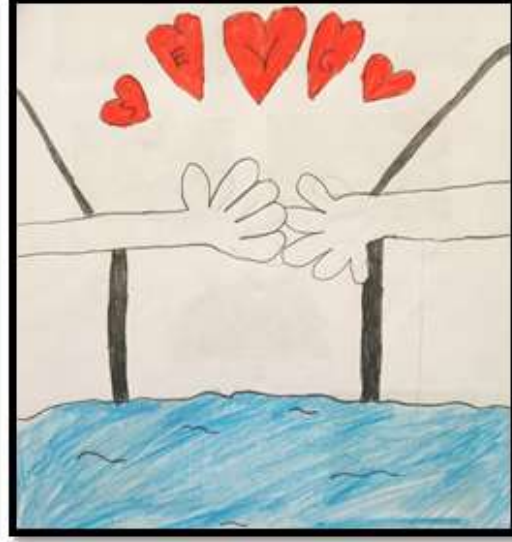
Atatürk Sevgisi (EÖ28)

Kitap Sevgisi (KÖ52)

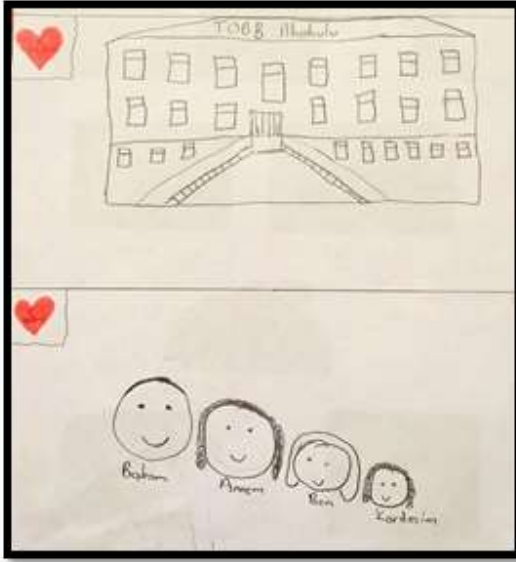
Arkadaş Sevgisi (KÖ198)

Arkadaş Sevgisi (KÖ41)

Hayvan Sevgisi (KÖ419)

Okul Sevgisi/ Aile Sevgisi
(KÖ9)

Öğrencilerin resimlerinde en çok kullandıkları renklere yönelik elde edilen bulgular Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14

Öğrencilerin Resimlerinde En Çok Kullandıkları Renklere Yönelik Frekans Dağılımı

Kullanılan Renkler	f
Mavi	337
Sarı	313
Yeşil	306
Kırmızı	276
Kahverengi	248
Siyah	203
Mor	178
Pembe	170
Turuncu	169
Ten rengi	74
Renksiz	38
Gri	3

Tablo 14’e göre öğrencilerin sevgi ve sevgi değeri ile ilgili resimlerinde en çok kullandıkları renklerin *mavi* (337 öğrenci), *sarı* (313 öğrenci) ve *yeşil* (306 öğrenci) olduğu görülmektedir. Resimlere bakıldığında mavi rengin genellikle bulut, gökyüzü, deniz ve kıyafetlerde kullanıldığı görülmüştür. Öğrencilerin resimlerinde en az *gri* (3 öğrenci) rengi kullandıkları görülmektedir. Ayrıca resimlerinde hiçbir renk kullanmayan öğrenciler de bulunmaktadır. Bu resimler tabloda *renksiz* (38 öğrenci) olarak kodlanmıştır. Bu temaya ilişkin öğrencilerin resimlerinden bazı örnekler aşağıda yer verilmiştir:

Öğrencilerin resimlerinde resmettikleri bilişsel, duyuşsal ve davranışsal tepkilere yönelik elde edilen bulgular sırasıyla Tablo 15, Tablo 16 ve Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 15

Öğrencilerin Resmettiği Bilişsel Tepkilere Yönelik Frekans Dağılımı

Bilişsel Tepkiler	f
Güzel söz	56
Birlik, beraberlik	18
Sihir, büyü	13
Kutlama	8
Ölüm	4
Evlilik	3
Hayal kurma, görme	2
Değişim	2
Duyarlılık	1
Bilim	1

Tablo 15 öğrencilerin resimlerindeki bilişsel tepkileri ortaya koymaktadır. “Sevgi değişimin sihridir” cümlesi ile sevgi ve sevgi değeri kavramları ile ilgili yapılan resimler incelendiğinde öğrencilerin bilişsel anlamda çoğunlukla konuşma balonları içerisinde *güzel sözler* (56 öğrenci) sıklıkla kullandıkları görülmüştür. Bunun yanında *birlik, beraberlik* (18 öğrenci), *sihir, büyü* (13 öğrenci) gibi durumlar da çoğunlukla resmedilen bilişsel tepkilerdendir. Öğrencilerin resimlerinde en az yer verdiği bilişsel tepkilerin ise *duyarlılık* (1 öğrenci) ve *bilim* (1 öğrenci) olduğu görülmektedir. Bu temaya ilişkin öğrencilerin resimlerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

Doğa Sevgisi (EÖ169)

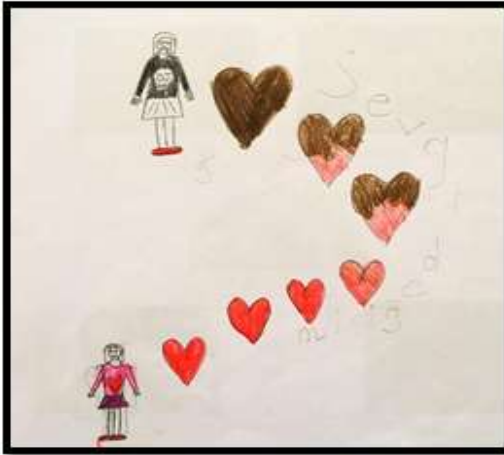
Kitap Sevgisi (EÖ444)

Baba Sevgisi (KÖ392)

Doğa Sevgisi (KÖ398)

Sevginin Gücü (EÖ197)

Sevginin Gücü (EÖ253)

İnsan Sevgisi (KÖ40)

Tablo 16

Öğrencilerin Resmettiği Duyuşsal Tepkilere Yönelik Frekans Dağılımı

Duyuşsal Tepkiler	f
Sevme	70
Mutluluk, neşe	38
Üzüntü	24
Öfke	17
Aşk	14
Yalnızlık	4
Pişmanlık	4
Sevmeme	4
Eğlence	2
Şaşkınlık	2
Sıkılma	1

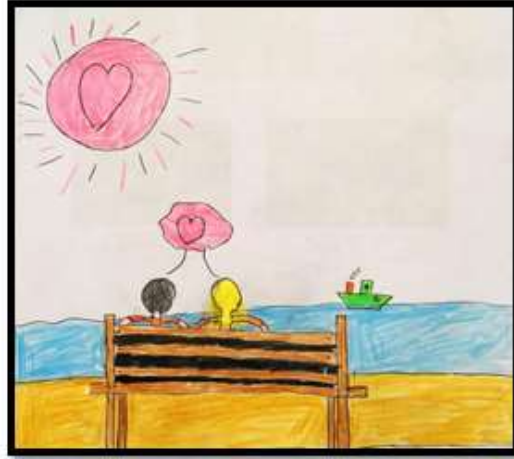
Tablo 16 öğrencilerin resimlerindeki duyuşsal tepkileri ortaya koymaktadır. “Sevgi değişimin sihridir” sözü ile sevgi ve sevgi değeri kavramları ile ilgili yapılan resimler incelendiğinde öğrencilerin duyuşsal anlamda çoğunlukla *sevme* (70 öğrenci), *mutluluk, neşe* (38 öğrenci) gibi olumlu durumları resmetmişlerdir. Bunun yanında *üzüntü* (24 öğrenci), *öfke* (17 öğrenci) gibi olumsuz durumları resmeden öğrencilerin de olduğu görülmüştür. Öğrencilerin resimlerinde en az yer verdiği duyuşsal tepki ise *sıkılma* (1 öğrenci) olduğu görülmektedir. Bu temaya ilişkin öğrencilerin resimlerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

Evlat/ çocuk Sevgisi
(KÖ252)

Aile Sevgisi (KÖ38)

Aşk/sevgi (EÖ358)

Tablo 17

Öğrencilerin Resmettiği Davranışsal Tepkilere Yönelik Frekans Dağılımı

Davranışsal Tepkiler	f	Davranışsal Tepkiler	f
Elele tutuşma	55	Misafir karşılama	1
Yardım etme	30	Çiçek koklama	1
Hediye alıp verme	29	Uçurtma uçurma	1
Çiçek verme	26	Alay etme	1
Başını okşama	25	Yumak verme	1
Sarılma	24	Ateşi söndürme	1
Yemek, yem verme	22	Kitap okuma	1
Oyun oynama	21	Korkma	1
Fidan dikme, sulama	10	İyileştirme	1
Gezme, dolaşma	8	Uyuma	1
Sihir, büyü yapma	7	Bağırma	1
Küsme	6	Bayrağı kaldırma	1
Uyarma	5	Alkışlama	1
Kurtarma	4	Saldırma	1
Bayrak tutma	4	Kırma	1
Paylaşma	4	Bekleme	1
Balon uçurma	3	Bakma	1
Balon verme, alma	3	Kurtarma	1
Köpeği gezdirmeye	3	Not yazma	1
Çöp toplama	3	Elini öpme	1
Barışma	3	Diz çökme	1
Ata binme	3	Kaydıraktan kayma	1
Evlenme teklifi etme	3	Piknik yapma	1
Ağaç kesme	2	Balık tutma	1
Fotoğraf çekinme	2	Sohbet etme	1
Yemek yapma	2	Bebeği havaya zıplatma	1
Yere çöp atma	2	Mum üfleme	1
Salıncakta sallanma	2	Bomba atma	1

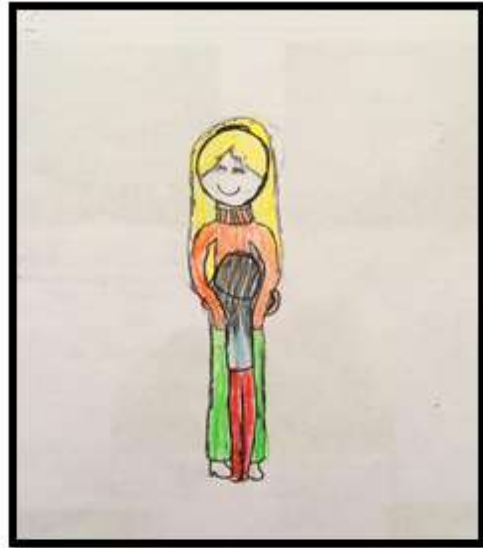
Tablo 17 (Devam) Öğrencilerin Resmettiği Davranışsal Tepkilere Yönelik Frekans Dağılımı

Davranışsal Tepkiler	f	Davranışsal Tepkiler	f
İp atlama	2	Köpeğe dönüşme	1
Ağlama	2	İnsana dönüşme	1
Çatışma	2	Resim yapma	1
Dövme, dövüş	2	Piknik yapma	1
Ders çalışma	2	Denizi seyretme	1
Yüzme	2	Sınıftan ayrılma	1
Saç kesme	1		

Tablo 17 öğrencilerin resimlerindeki davranışsal tepkileri ortaya koymaktadır. “Sevgi değişimin sihridir” sözü ile sevgi ve sevgi değeri kavramları ile ilgili yapılan resimler incelendiğinde öğrencilerin davranışsal anlamda çoğunlukla *el ele tutuşma* (55 öğrenci), *yardım etme* (30 öğrenci), *hediye alıp verme* (29 öğrenci), *çiçek verme* (26 öğrenci), *başını okşama* (25 öğrenci) gibi durumları resmettikleri görülmüştür. Bununla beraber frekansı 1 olan resmedilen davranışsal tepkilerden bazıları ise şunlardır; *saç kesme*, *misafir karşılama*, *çiçek koklama*, *kitap okuma*, *alkışlama*, *elini öpme*, *balık tutma*, *mum üfleme*, *resim yapma* en az resmedilen davranışsal tepkilerdir. Bu temaya ilişkin öğrencilerin resimlerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

Aile Sevgisi (KÖ133)

Öğretmen Sevgisi (KÖ439)

Anne Sevgisi (KÖ145)

Baba Sevgisi (KÖ250)

Öğretmen Sevgisi (EÖ460)

İnsan Sevgisi (KÖ334)

Öğrencilerin sevgi ile ilgili resimlerinde en çok kullandıkları figür ve nesnelere yönelik elde edilen bulgular sırasıyla Tablo 18 ve Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 18

Öğrencilerin Resimlerinde En Çok Kullandıkları Figürlere Yönelik Frekans Dağılımı

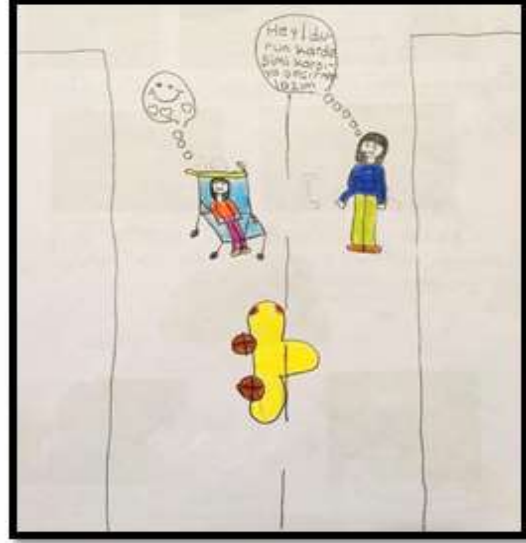
İnsan Figürleri	f	Hayvan Figürleri	f
Kız çocuk	225	Kedi	39
Erkek çocuk	218	Köpek	34
Anne	75	Kuş	29
Adam, erkek	51	Kelebek	16
Baba	50	Tavşan	11
Kadın, Kız	30	Balık	8
Kardeş	22	At	5
Öğretmen	22	İnek	5
Abla	11	Koyun	2
Ağabey	9	Arı	2
Melek, peri	9	Kuzu	1
Kötü insan	6	Horoz	1
Dede	5	Tavuk	1
Teyze	4	Tırtıl	1
Yaşlı insan	3	Eşek	1
Cadı	2	Aslan	1
Nine	2	Ayı	1
Bebek	2	Maymun	1
Engelli insan	2	Ahtapot	1
Robot	2	Kuş	1
Amca	1	Flamingo	1
Polis	1	Dadı	1
Misafir	1	Sihirbaz	1

Tablo 18’de öğrencilerin sevgi ile ilgili yaptıkları resimlerinde en çok kullandıkları figürlerin neler olduğu görülmektedir. Öğrenciler sevgi ile ilgili resimlerinde insan figürü olarak çoğunlukla *kız çocuk* (225 öğrenci) ve *erkek çocuk* (218 öğrenci) resmetmişlerdir. Bunun yanında *anne* (75 öğrenci), *baba* (50 öğrenci), *kardeş* (22 öğrenci), *öğretmen* (22 öğrenci) çoğunlukla resmedilen insan figürleri arasındadır. Bununla beraber frekansı 1 olan figürlerden bazıları ise şunlardır; *amca*, *polis*, *misafir*, *dadı* ve *sihirbaz* en az resmedilen insan figürlerindendir. Resmedilen hayvan figürlerine baktığımızda ise genellikle *kedi* (39 öğrenci), *köpek* (34 öğrenci) ve *kuş* (29 öğrenci) figürlerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Frekansı 1 olan figürlerden; *kuzu*, *horoz*, *tavuk*, *tırtıl*, *eşek*, *aslan*, *ayı*, *maymun*, *ahtapot*, *kuş* ve *flamingo* ise en az resmedilen hayvan

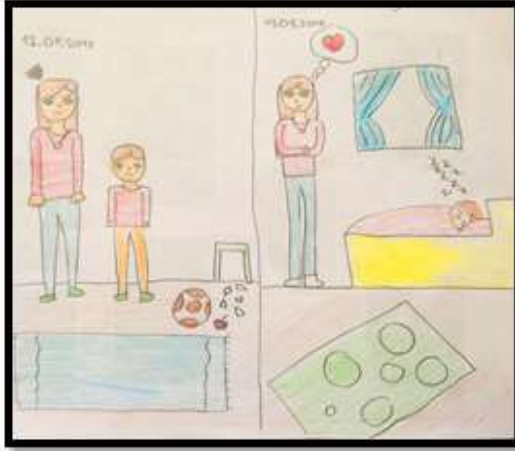
figürleridir. Bu temaya ilişkin öğrencilerin resimlerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

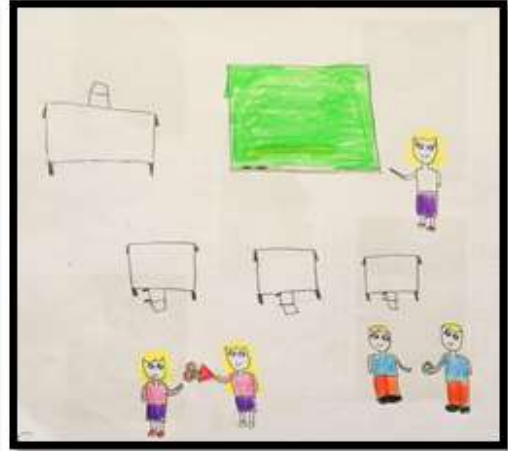
Kardeş Sevgisi (KÖ201)

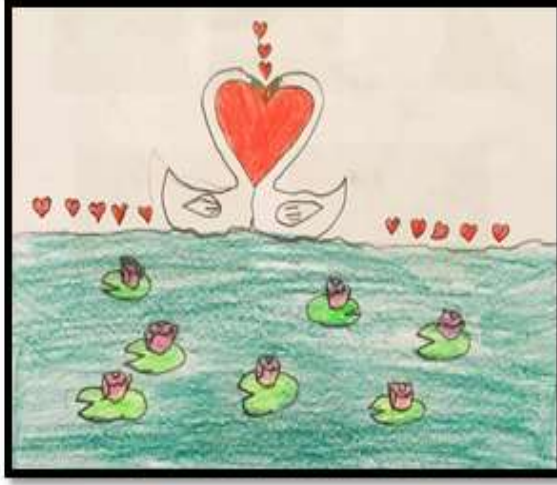
Kardeş Sevgisi (KÖ142)

Evlat/ çocuk Sevgisi
(KÖ174)

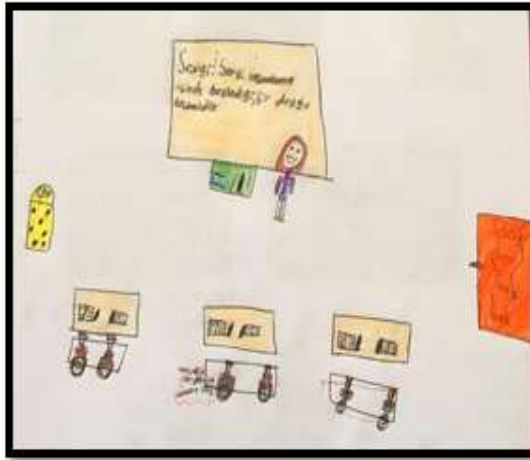
Okul Sevgisi (KÖ184)

Hayvan Sevgisi (EÖ104)

Doğa Sevgisi (KÖ394)

Ders Sevgisi (KÖ311)

Oyun Sevgisi (KÖ306)

Tablo 19

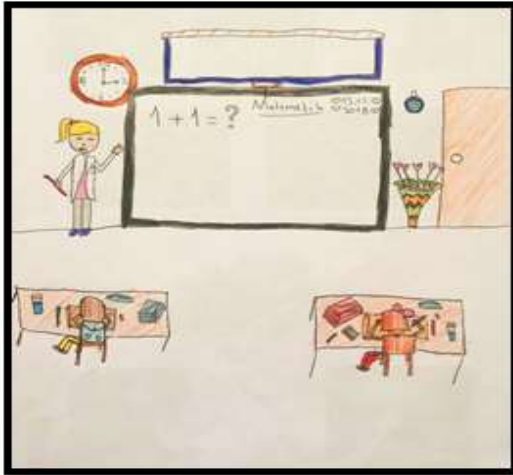
Öğrencilerin Resimlerinde En Çok Kullandıkları Nesnelere Yönelik Frekans Dağılımı

Nesneler	f	Nesneler	f
Kalp	170	Dondurma	2
Güneş	145	Uçak	2
Bulut	104	Ateş	2
Ağaç	88	Havuç	2
Ev	81	Külübe	2
Çiçek	70	İp	2
Meyve	25	Arı kovanı	2
Hediye paketi	24	Mezar	2
Masa	24	Ağaç kesme motoru	2
Bayrak	23	Hortum	2
Araba	17	Uçurtma	2
Sopa, sihirli değnek, asa	16	Vazo	2
Sandalye	15	Halı	2
Balon	14	Ay	2
Yemek, yem	13	Çadır	2
Top	12	Tekerlekli sandalye	2
Deniz, göl, dere	10	Yatak	2
Sıra	10	Çikolata	1
Yıldız	10	Saat	1
Kapı	9	Nazar boncuğu	1
Defter, kalem, silgi	9	Şato	1
Gökkuşağı	9	Bomba	1
Çöp	8	Marul	1
Yağmur	8	Köprü	1
Çöp kutusu	8	Tuval/fırça	1
Dağ	8	Anahtar	1
Okul	8	Olta	1
Su, sulama kabı	7	Gemi	1
Park	6	Canavar/yaratık	1
Şimşek	6	Kuş kafesi	1
Tahta	5	Köprü	1
Pencere, perde	5	Kitaplık/raf	1
Şemsiye	5	Teleferik	1
Kale	5	Şapka	1
Kitap	5	Şeker	1
Emoji	5	Kemik	1
Doğum günü pastası	4	Saha	1
Poşet	4	Bakkal	1
Müzik, nota	4	Ruj	1
Mum	3	Yaya geçidi	1
Bisiklet	3	Atatürk heykeli	1

Tablo 19 (Devam) Öğrencilerin Resimlerinde En Çok Kullandıkları Nesnelere Yönelik Frekans Dağılımı

Nesneler	f	Nesneler	f
Fidan	3	Pano	1
Bank	3	Balta	1
Dünya	3	Çukur/Kuyu	1
İksir	3	Havuz	1
Çeşme	3	Tank	1
Oyuncak, Oyuncakçı	3	Kuru kafa	1
Yüzük	3	Makas	1
Trafik lambası	3	Dolap	1
Cami	3	Çalışma masası	1
Baston	2	Basket potası	1

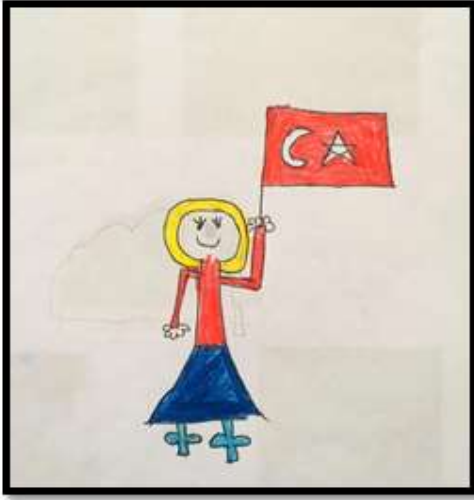
Tablo 19’da öğrencilerin sevgi ile ilgili yaptıkları resimlerinde en çok kullandıkları nesneler görülmektedir. Öğrencilerin sevgi ile ilgili resimlerinde nesne olarak çoğunlukla *kalp* (170 öğrenci) resmettikleri görülmektedir. Bunun yanında *güneş* (145 öğrenci) ve *bulut* (104 öğrenci) nesnelerinin de öğrencilerin sevgi ile ilgili resimlerinde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bununla beraber frekansı 1 olan nesnelerden bazıları ise şunlardır; *saat*, *nazar boncuğu*, *anahtar*, *olta*, *kuş kafesi*, *köprü*, *balta*, *makas* en az resmedilen nesnelerdendir. Bu temaya ilişkin öğrencilerin resimlerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

Ders sevgisi (KÖ173)

Vatan Sevgisi (KÖ450)

Bayrak sevgisi (KÖ65)

Oyun sevgisi (EÖ175)

Bayrak sevgisi (EÖ284)

Vatan sevgisi (EÖ90)

3.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Yorumlar

İkinci alt probleme ait araştırma bulgularına göre; öğrencilerden “Sevgi değişimin sihridir.” cümlesi ile sevgi ve sevgi değeri kavramlarının zihinlerinde uyandırdıklarını resmetmeleri istendiğinde, öğrencilerin sevgi değeri ile ilgili 19 farklı alt boyutta resim yaptığı belirlenmiştir. Bunlar *arkadaş sevgisi*, *hayvan sevgisi*, *insan sevgisi*, *aile sevgisi*, *doğa sevgisi*, *aşk/sevgi*, *anne sevgisi*, *öğretmen sevgisi*, *sevginin gücü*, *kardeş sevgisi*, *oyun sevgisi*, *vatan sevgisi*, *bayrak sevgisi*, *evlat/çocuk sevgisi*, *baba sevgisi*, *ders sevgisi*, *Atatürk sevgisi*, *okul sevgisi*, *kitap sevgisi*dir. Bu durumda öğrencilerin sevgi değerine yönelik algılarının çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Ak Tefek’in (2016) Hayat Bilgisi dersinde kazandırılan değerlere yönelik öğrenci görüşlerini ve edinim durumlarını belirlemeyi amaçladığı çalışmasında da öğrenciler; insan sevmek (arkadaş sevmek), aileden olanları sevmek, yuvayı sevmek, doğayı sevmek ve hayvan sevmek anlamlarına gelen resimler çizmişlerdir. Öğrenciler sevgi ile ilgili resimlerinde daha çok *arkadaş sevgisine* yer vermişlerdir. Bu durum öğrencilerin yaş grubunun (9-12 yaş) özelliği de dikkate alındığında gerçeklik dönemi ile alakalı olabilir. Temel eğitimin sonlarına sarkan bu döneme “gruplaşma” veya “başkaldırma” dönemi de denmektedir (Artut, 2006). Bu dönemle ergenlik dönemine girilmesiyle bilişsel değişimdeki gelişmelerle birlikte ergenin çevreyi tanıma, okul içindeki akranlarıyla iletişimin artması, aileden bağımsız olarak bazı konularda hareket edebilme yetilerinin hissedilmesiyle gruplaşmalar başlar (Geçen, 2018). Bu durum öğrencilerin sevgi değeri ile ilgili çizimlerinde daha çok arkadaş sevgisini resmetmelerine neden olmuş olabilir. Öğrencilerin resimlerinde *Atatürk sevgisi*, *okul sevgisi* ve *kitap sevgisine* çok az yer vermiş olmaları dikkat çekmiştir. Bunun yanında sevgi değeri alt boyutları içerisine giremeyen, konu ile alakalı olmayan resimlerde tespit edilmiştir.

Çizim yaparken seçtiği ve sıklıkla kullandığı renk çocuğun iç dünyasını, olumlu ve olumsuz duygularını yansıtmaktadır (Çankırılı, 2012: 206). Öğrenciler sevgi değeri ile ilgili resimlerinde çok sayıda renk kullanmıştır. Sevgi değeri ile ilgili resimlerde *mavi*, *sarı* ve *yeşil* diğer renklere göre daha çok tercih edilmiştir.

Ayrıca öğrencilerin çoğunluğunun sevgi değeri ile ilgili resimlerinde kâğıdın tamamını kullandığı görülmüştür. Buyurgan ve Demirel (2013) televizyon dizilerinin çocuklar üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin resimlerinde en çok tercih ettikleri renklerin mavi, siyah, yeşil, kırmızı ve turuncu olduğu tespit edilmiştir. Bu durum araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir. Mavi sakinliği ve uyumu ifade eder. Bu renk çocuğun kendine olan güvenini gösterir. Sarı renk parlaklığı, ışığı, sıcaklığı, enerjiyi ve kutsallığı simgelediği için izleyenlere olumlu hisler kazandırır. Ailesi tarafından sevilen ve değer verilen çocuklar sarı rengi tercih ederler. Yeşil tazelik, gençlik, büyüme, gelişme, bereket ve sağlık demektir. Yeşili bol kullanan çocuk kendisine güveni olan, uyumlu ve mutlu bir çocuktur (Çankırılı, 2012: 208). Resimler incelendiğinde mavi renk genellikle bulut, gökyüzü, deniz ve kıyafetlerde kullanılmıştır. Çankırılı (2012: 209) da kitabında çocuk resimlerinde mavi rengin genellikle deniz, göl ve bulut çizimlerinde kullanıldığına değinmiştir. Resimlerde renk kullanımı açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çeşitli renkler kullandığı ve renk kullanımında daha başarılı oldukları görülmüştür. Aynı şekilde Bostancı (2006) çalışmasında resimde renk kullanımı konusunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha başarılı olduğunu görmüştür. Öğrencilerin resimlerinde en az *gri* rengi kullandıkları görülmüş, ayrıca resimlerinde hiçbir renk kullanmayan öğrencilerin de olduğu tespit edilmiştir. Resim yaparken veya belli konuları çizerken renklere yer vermemesi, çocuğun duygusal yoksunluk çektiğini ve asosyallik eğilimi olabileceğini gösterir (Davido, 2014: 35). Yapılan çalışmanın aksine Kınıcioğlu (2009) çalışmasında öğrencilerin yaptıkları resimlerde en fazla yeşil rengi, en az ise mor rengi kullanmayı tercih ettiklerini tespit etmiştir.

Öğrencilerin resimlerindeki bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler incelendiğinde öğrencilerin sevgi ile ilgili resimlerinde bilişsel anlamda çoğunlukla konuşma balonları içerisinde *güzel sözler* sıklıkla kullandıkları görülmüştür. Bunun yanında *birlik*, *beraberlik*, *sihir*, *büyü* gibi durumlar da çoğunlukla resmedilen bilişsel tepkilerdendir. Öğrencilerin resimlerinde en az yer verdiği bilişsel tepkilerin ise *duyarlılık* ve *bilim* olduğu tespit edilmiştir. Benzer

şekilde Buyurgan ve Demirel (2013) çalışmalarında öğrencilerin yaptıkları resimleri incelendiklerinde öğrencilerin bilişsel anlamda genellikle dizi filmlerde izledikleri birlik-beraberlik, ölüm, sihir, yoksulluk gibi kavramlardan etkilendikleri ve bu tarz kavramların geçtiği sahneleri resmettikleri görülmüştür. Buyurgan, Küpeli ve Yıldız (2015) ise inceledikleri oyun konulu resimlerde bilişsel anlamda genellikle birlik-beraberlik, yoksunluk, mağdurluk, ölüm gibi kavramları yansıtan sahnelerin resmedildiğini tespit etmişlerdir. Duygusal tepkiler incelendiğinde ise, öğrenciler çoğunlukla *sevme*, *mutluluk*, *neşe* gibi olumlu durumları resmetmişlerdir. Bunun yanında *üzüntü*, *öfke* gibi olumsuz durumları resmeden öğrencilerin de olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin resimlerinde en az yer verdiği duyuşsal tepki ise *sıkılma* olduğu tespit edilmiştir. Buyurgan ve Demirel (2013) çalışmalarında duygusal tepkileri incelediğinde ise, öğrencilerin genelde korku, mutluluk, alaycılık, eğlence, aşk-sevgi, üstünlük, çaresizlik, kaygı ve öfke gibi kavramları anlatan sahnelerden etkilendikleri ve resimlerinde bu sahnelere yer verdikleri görülmüştür. Buyurgan, Küpeli ve Yıldız (2015) ise çalışmalarında resimlerdeki duygusal tepkileri incelediklerinde çocukların genelde çaresizlik, mutluluk, korku, öfke, şaşkınlık, aşk/sevgi ve üzüntü/yalnızlık gibi kavramları anlatan sahneleri resmettikleri görülmüştür. Davranışsal tepkiler incelendiğinde ise, öğrenciler çoğunlukla *el ele tutuşma*, *yardım etme*, *hediye alıp verme*, *çiçek verme*, *başını okşama* gibi durumları resmettikleri tespit edilmiştir.

Öğrenciler sevgi ile ilgili resimlerinde insan figürü olarak çoğunlukla *kız çocuk* ve *erkek çocuk* resmetmişlerdir. Bunun yanında *anne*, *baba*, *kardeş*, *öğretmen* de çoğunlukla resmedilen insan figürleri arasındadır. Buyurgan, Küpeli ve Yıldız (2015) inceledikleri resimlerde en çok erkek çocuk figürü kullanıldığı görülmüştür. Tozduman Yaralı, Özkan ve Güngör Aytar'ın (2016) ise çalışmalarında 7 yaş çocuklarının en sevdiği kişiyi çizdikleri resimlerde en fazla arkadaş figürünü kullandıkları; bunu sırasıyla abla/ağabey, öğretmen ve baba figürünün izlediği görülürken, on yaş çocuklarının en sevdiği kişiyi çizdikleri resimlerde ise yine en fazla arkadaş figürünü kullandıkları, aile bireylerinin çizilme oranının azaldığı görülmüştür. Öğrencilerin sevgi ile ilgili resimlerindeki

hayvan figürlerine bakıldığında ise genellikle *kedî, köpek* ve *kuş* gibi evcil hayvanları resmettikleri görülmüştür. Davido (2014: 46) kitabında çocukların çoğunlukla evcil hayvan resmi çizdiklerini bunun da genellikle çocuğun çevresine iyi uyum sağladığını gösterdiğine değinmiştir. Nesne olarak ise, öğrencilerin resimlerinde çoğunlukla *kalp* resmettikleri görülmüştür. Kişi sevgisini gönlünde, kalbinde, yüreğinde yaşadığından dolayı Türkçe’de kalp, yürek ve gönül ile sevgi değeri ilişkilendirilmiştir (Yıldız, 2013: 8). Bu çalışmada öğrenciler çizdikleri resimlerde kalbi sıklıkla kullanarak sevgi değerini betimlemişlerdir. Bunun yanında *güneş* ve *bulut* nesnelerinin de öğrencilerin sevgi ile ilgili resimlerinde sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Güneş-bulut, güneş-dağ kompozisyonları ortaya çıkan ilk kompozisyonlardandır. Güneş ve onunla birlikte çizilen bulut ve dağ daima mutluluk, neşe, bütünlük sembolü olarak çocuk resimlerinde yer alır. Mutsuz temalarda bu figürlere rastlanmaz (Paktuna Keskin, 2012: 32). Benzer şekilde Buyurgan, Küpeli ve Yıldız (2015) inceledikleri oyun konulu resimlerde bulut, ağaç, araba, güneş, top, çimen, ev ve bayrak gibi nesnelerin çoğunlukla resmedildiği görülmüştür.

3.2.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik görüşleri nelerdir?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiş ve elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır.

Bu bağlamda ilk olarak öğrencilere sevgi değeri alt boyutlarına yönelik gösterilen fotoğraflardaki duygu eşleştirmesi ve ortak duygu tespitine yönelik elde edilen bulgular Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20

Öğrencilerin Verilen Fotoğraflardaki Duygu Eşleştirmesi ve Ortak Duygu Tespitine Yönelik Frekans Dağılımı

Fotoğraf- Duygu Eşleştirmesi	f
Anne Sevgisi	Doğru
	Kısmen doğru
	Yanlış
Bayrak Sevgisi	Doğru
	Kısmen doğru
	Yanlış
Baba Sevgisi	Doğru
	Kısmen doğru
	Yanlış
Öğretmen Sevgisi	Doğru
	Kısmen doğru
	Yanlış
Doğa Sevgisi	Doğru
	Kısmen doğru
	Yanlış
Aile Sevgisi	Doğru
	Kısmen doğru
	Yanlış
Arkadaş Sevgisi	Doğru
	Kısmen doğru
	Yanlış
Hayvan Sevgisi	Doğru
	Kısmen doğru
	Yanlış
Fotoğraflardaki Ortak Duygu Tespiti	f
Sevgi	Doğru
	Yanlış

Tablo 20’de öğrencilere görüşme sırasında gösterilen sevgi değeri alt boyutları ile ilgili fotoğraflardaki duygu eşleştirmesi ve ortak duygu tespitleri görülmektedir. Görüşme yapılan öğrencilerin tamamının *anne sevgisi* (36 öğrenci), *baba sevgisi* (36 öğrenci), *öğretmen sevgisi* (36 öğrenci), *aile sevgisi* (36 öğrenci) ve *hayvan sevgisi* (36 öğrenci) ile ilgili fotoğraflara doğru cevap verdiği görülmektedir. Bunun yanında *bayrak sevgisi* (13 öğrenci), *doğa sevgisi* (24 öğrenci) ve *arkadaş sevgisi* (24 öğrenci) gibi alt boyutlarda doğru cevap veren öğrencilerin yanı sıra kısmen doğru cevap veren öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Kısmen doğru cevap veren öğrenciler bayrak sevgisi ile ilgili

fotoğrafa *vatan sevgisi* (23 öğrenci), doğa sevgisi ile ilgili olan fotoğrafa *ağaç sevgisi* (12 öğrenci) ve arkadaş sevgisi ile ilgili fotoğrafa *kardeş sevgisi* (12 öğrenci) yanıtlarını vermiştir. Fotoğraflara yanlış cevap veren öğrencinin olmadığı görülmektedir. Sevgi değeri alt boyutları ile ilgili fotoğraflardaki ortak duygu tespitine yönelik ise öğrencilerin tamamı “*ortak duygu sevgidir*” diyerek doğru yanıt verdiği görülmüştür.

Öğrencilerin sevgi değeri denilince akıllarına gelenlere yönelik elde edilen bulgular Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21

Öğrencilerin Sevgi Değeri Denilince Akıllarına Gelenlere Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	f
Aile, aile sevgisi	12
Arkadaşlar, arkadaş sevgisi	10
Mutluluk/neşe	9
Sarılmak	6
Hayvanlar, hayvanlara sevgi	6
Birisinin diğerini sevmesi	5
Öğretmen, öğretmen sevgisi	5
Anne	4
Saygı, saygı duymak	3
Dostluk	2
Hediyeleşmek	2
Barış	2
Kardeş	2
Baba	2
Yardım etmek, yardımseverlik	2
Okul, okul sevgisi	2
Öpmek	2
Paylaşmak	2
Bir insana değer/önem vermek	2
Sevilen insanlar	2
Doğa sevgisi	2
Yalan söylememek	2
Ders sevgisi, ders çalışmak	2
Diğer	35

Öğrencilerin sevgi değeri denilince akıllarına gelenlerle ilgili görüşlerinin yer aldığı Tablo 21 incelendiğinde; öğrencilerin çoğunluğu *aile, aile sevgisi* (12 öğrenci), *arkadaşlar, arkadaş sevgisi* (10 öğrenci) ve *mutluluk, neşe* (9 öğrenci)

şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında *sarılmak* (7 öğrenci), *birisinin diğerini sevmesi* (6 öğrenci), *öğretmen, öğretmen sevgisi* (6 öğrenci) şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de çoğunlukta olduğu görülmektedir. Ayrıca diğer kategorisinde yer alan ve frekansı 1 olan ifadelerden bazıları ise şunlardır; *beraberlik, dayanışma, hoşgörülülük, annemi öpmek, yurttaşlık, ölen balığım, birisinin diğer bir kişiyi görünce mutlu olması, vatan, iyi şeyler söylemek, küs olmamak, beraber eğlenmek, vakit geçirmek, kötülük yapmamak, ihanet etmemek, güzel sözler söylemek, anneannem, sevdiğim şeyler, sevgiyle ilgili duygular, özel bir duygu, karşıda kişiye duyulan hoşgörü, saygı, sevgi, karşındakinin gözünde başka bir değeri olması, huzur, insanların sevdiği kişiye sevgiyle davranması, dürüstlük, güler yüzlü olmak, hayvanlarla oynamak, kitap okumak, oyun oynamak, kötü olmamak, iyi olmak, başkalarına iyi bir şey yapmak, başkalarına sevgi göstermek, sevgi kazanmak zor bir şey değil, iyi şeyler yapmak, olumlu insan olmak, iki aşık ifadeleri de yer almıştır. Görüşme yapılan öğrencilerin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:*

- “Sevgi; dostluk, barış, küs olmamak, beraber eğlenmek, vakit geçirmek, karşıımızdakine inanmak, yalan söylememek, doğruyu takip etmek, iyi davranmak, kötülük yapmamak, ihanet etmemek öyle şeyler çağrıştırıyor.” (KÖ41)

- “Aklıma aile geliyor. Sonra sevdiğim insanlar geliyor aklıma. Hayvanları çok seviyorum hayvanlar geliyor aklıma. Bir de vatan geliyor.” (EÖ169)

- “Mutluluk, paylaşmak, hediyeleşmek, arkadaşlık, aile içerisinde mutluluk, hayvanlarla mutluluk, okul sevgisi, doğa sevgisi.” (KÖ184)

- “Sarılmak, öpmek, birine seni seviyorum gibi güzel sözler söylemek. Arkadaşlar, anne, baba, aile bir de benim aklıma anneannem geliyor. O beni çok seviyor bende onu çok seviyorum.” (KÖ198)

- “Sevgi deyince sarılmak geliyor aklıma. Sarılınca nedense çok mutlu oluyorum. Annem geliyor aklıma çünkü en çok sevgimi onunla yaşayabiliyorum evde olduğu için. Kardeşim geliyor aklıma oyun oynuyoruz

mutlu oluyorum seviyorum onu. Bazen kötü bir durumda annemiz, arkadaşımız bizi merak eder onlarla paylaşırım.” (KÖ394)

• “*Sevgi deyince birbirimizi çok sevmek, birbirimize yardım etmek, yardımlaşmak, yurttaşlık, aile, arkadaş gibi şeyler.” (KÖ398)*

Öğrencilerin neye/kime sevgi duyulacağı yönündeki görüşlerine yönelik elde edilen bulgular Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22

Öğrencilerin Neye/Kime Sevgi Duyulacağı Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	f
Hayvanlara	24
Öğretmenlere	23
Arkadaşlara	22
Aileye	22
Anneye	17
Babaya	14
İnsanlara	11
Doğaya	11
Akrabalara	9
Kardeşlere	8
Vatana	5
Okula	4
Doğadaki canlılara	3
Bitkilere	2
İyi davrananlara	2
Kitaplara	2
Diğer	12

Öğrencilerin neye/kime sevgi duyulacağına yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 22 incelendiğinde; öğrencilerin çoğu *hayvanlara* (24 öğrenci), *öğretmenlere* (23 öğrenci), *arkadaşlara* (22 öğrenci), *aileye* (22 öğrenci) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında *anneye* (17 öğrenci), *babaya* (14 öğrenci), *insanlara* (11 öğrenci), *doğaya* (11 öğrenci) şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de çoğunlukta olduğu görülmektedir. Ayrıca diğer kategorisinde yer alan ve frekansı 1 olan ifadelerden bazıları ise şunlardır; *Allah’a, Kendimize, Oyuncaklarıma, Tanıdıklara, Dedeye, Ağaçlara, Etrafımızdaki Kişilere,*

Büyüklerle, Bayrağa, Oyunlara, Topluma, Bir Eşyamıza ifadeleri de yer almıştır. Görüşme yapılan öğrencilerin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

- “*Bütün insanlara sevgi duyabiliriz. Yakınlarımıza, ailemize, hayvanlarımıza, akrabalarımıza.*” (KÖ38)
- “*Her şeye sevgi duymalıyız. Ailemize, arkadaşlarımıza, hayvanlara. Her şeyi sevmeliyiz bence. Aslında kendime sevgi duyabileceğimi de biliyorum. Zarar vermemeliyiz kendimize.*” (KÖ41)
- “*Her şeye. Çevreye, hayvanlara, ailemize, arkadaşlarımıza, akrabalarımıza.*” (KÖ142)
- “*Ailemize, doğadaki canlılara, hayvanlara, arkadaşlarımıza, öğretmenimize, çevremizdekilere sevgi duyarız.*” (KÖ174)
- “*Ben mesela en çok aileme sevgi duyarım. Çoğu kişide öyledir. Arkadaşlarımıza sevgi duyarız. Yani yakın ortamda bulunduğumuz onlarla beraber yaşadığımız kişilere sevgi duyarız. Öğretmene de sevgi duyarız.*” (EÖ253)
- “*Çevremizdeki bize iyi davranan kişilere. Annemize, babamıza, kardeşimize, hayvanımıza, arkadaşımıza, bütün ailedeki herkese.*” (EÖ358)

Öğrencilerin en son sevgiyi nerede/ne zaman hissettikleri yönündeki görüşlerine yönelik elde edilen bulgular Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 23

Öğrencilerin En Son Sevgiyi Nerede/Ne Zaman Hissettikleri Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	f
Anneme sarıldığımda	7
Annem öptüğünde	3
Annemle sohbet edince	2
Doğum günümde	2
Ablama sarıldığımda	2
Öğretmenler gününde	2
Geziye gidince	2
Annemi özlediğimde	1
Annemle etkinlikler yapınca	1

Tablo 23 (Devam) Öğrencilerin En Son Sevgiyi Nerede/Ne Zaman Hissettikleri Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	f
Annem hediye alınca	1
Anneler gününde	1
Arkadaşımla oyun oynadığımızda	1
Yeni arkadaşlarım olduğunda	1
Babam istediğim oyuncağı alınca	1
Öğretmen sevgi kulübüne alınca	1
Arkadaşımla aynı okula gidice	1
Arkadaşım hediye verince	1
Babam hediye alınca	1
Öğretmen sevdiğim bir konuyu anlatınca	1
Anneanneme sarılınca	1
Pikniğe gidince	1
Babama sarıldığımda	1
Kardeşim sözümü dinleyince	1
Öğretmenimi görünce	1
Anneannem ikram ettiğim şeyi alınca	1
Bayramda herkesle bayramlaşınca	1
Kardeşim doğduğunda	1
Saçım istediğim gibi kestirilince	1
Hatırlamıyorum	1

Öğrencilerin sevgiyi en son nerede/ne zaman hissettiklerine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 23 incelendiğinde; öğrencilerin çoğu sevgiyi hissettikleri an olarak *anneme sarılınca* (7 öğrenci) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunu yanında *annem öptüğünde* (3 öğrenci), *annemle sohbet edince* (2 öğrenci), *doğum günümde* (2 öğrenci), *ablama sarıldığımda* (2 öğrenci), *öğretmenler gününde* (2 öğrenci) şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Ayrıca frekansı 1 olan ifadelerden bazıları ise şunlardır; *Annemi özlediğimde*, *Annem hediye alınca*, *Arkadaşımla oyun oynadığımızda*, *Babama sarılınca*, *Babam istediğim oyuncağı alınca*, *Yeni arkadaşlarım olduğunda*, *Kardeşim doğduğunda* gibi ifadeler de yer almıştır. Bununla beraber öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar arasında dikkat çeken, şaşırtıcı ifadelerin de yer aldığı görülmektedir. Örneğin; *Hatırlamıyorum*, *Anneannem ikram ettiğim şeyi alınca*, *Öğretmen sevdiğim bir konuyu anlatınca*, *Saçım istediğim gibi kestirilince* yanıtları bunlara örneklerdir. Görüşme yapılan öğrencilerin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

- “Doğum günümde hissettim. Doğum günüm olduğunu bilmiyordum halamlarda kalmıştım eve gidince şok oldum. Bana sürpriz yaptılar orda hissettim.” (EÖ28)
- “Her gün oluyor. Bir gün okuldaydım okuldan çıkınca annemin yanına gittim bana sarılıyor, sevgi gösteriyor orda hissettim.” (KÖ38)
- “Bugün oldu. Sınavdan birinci oldum. Bir de arkadaşımın doğum günüydü. Benim babam burada öğretmen. Babam hem ben birinci olduğum için hem de arkadaşımın doğum günü olduğu için ikimize hediye aldı. Orda hissettim mutlu oldum.” (KÖ252)
- “Dün hissettim. Ben saçımı tıraş ettirmeyi sevmem. Annem babama güvenemiyordum artık. Çünkü saçımı çok kötü kestiriyorlar. Benim istemediğim tarzda. Dayım geldi galiba beni sevdiği için beni çok güzel bir berbere götürdü. Saçımı istediğim gibi kestirdik. En son o zaman hissettim sevgiyi.” (EÖ253)
- “Dün gece oldu babamın doğum günüydü ona sarıldım orda hissettim.” (KÖ311)
- “En son öğretmenler gününde hissettim. O gün öğretmenimize ben hediye yaptım. Eski İngilizce öğretmenimize hediye yaptım. Yeni İngilizce hocamıza hediye yaptım. Bir de din kültürü hocamıza hediye yaptım. Hediyesi verince hepsi teşekkür etti.” (KÖ334)

Öğrencilerin sevgi dolu bir insanın özelliklerinin nasıl olduğu yönündeki görüşlerine yönelik elde edilen bulgular Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24

Öğrencilerin Sevgi Dolu Bir İnsanın Özelliklerinin Nasıl Olduğu Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	f
Saygılı olur	13
Hoşgörülü olur	10
Mutlu/neşeli olur	10
Dürüst olur	7
Yardıms sever olur	6
İnsanları sever	5
Yalan söylemez	3

Tablo 24 (Devam) Öğrencilerin Sevgi Dolu Bir İnsanın Özelliklerinin Nasıl Olduğu Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	f
Paylaşımçı olur	3
İyi kalpli olur	2
Güler yüzlü olur	2
Kötü sözler söylemez	2
Hiç kavga etmez	2
Hayvanları sever, saygı duyar	2
İyimser olur	2
İyi birisi olur	2
Derslerine iyi çalışır	2
Diğer	77

Öğrencilerin sevgi dolu bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 24 incelendiğinde; öğrencilerin önemli bir kısmı *saygılı olur (13 öğrenci), hoşgörülü olur (10 öğrenci), mutlu/neşeli olur (10 öğrenci)* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bununla beraber diğer kategorisinde yer alan ve frekansı 1 olan ifadelerden bazıları ise şunlardır; *sevecen olur, empati kurabilir, pozitif, olumlu olur, iyi bir kişiliği olur, herkese iyi davranır, kötümser olmaz, kalbi sıcak olur, yerlere çöp atmaz, kimseyi kırmamaya çalışır, başarılı olur, insanlarla iyi ilişkiler kurar, duygularını ifade edebilir, kabalık yapmaz, içinde kötülük barındırmaz, sevilen biri olur, cimri olmaz, iyi niyetli, iyiliksever olur, birleştirici olur, yenilikçi, yeniliklere açık olur, doğru sözlü olur, öngörülü olur, insanları kırmamaya çalışır, doğaya zarar vermez, ileri görüşlü olur, insanlara değer verir, Ayrımcılık yapmaz, yaradani sever, herkese iyi davranır, açık sözlü olur* gibi ifadeler de yer almıştır. Görüşme yapılan öğrencilerin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

- “Saygılı olur, insanlar birbirlerini sever, hoşgörülü olur, sevdiği kişiyle arkadaşlığını hiç bozmad. Arkadaşına, ailesine karşı böbürlenmez. Beraber olur hiç terk etmez arkadaşını, unutmaz.” (KÖ133)
- “Dürüst olur, ileri görüşlü olur, içinde vatan sevgisi olur, sosyal bir insan olur, duygusal olur.” (KÖ174)

- “Arkadaşlarına, doğaya, ailesine saygılı olur, kimseyi kırmamaya çaba gösterir. Arkadaşların sana daha iyi yaklaşır. Arkadaşlarınla kavga edersen yalnız kalırsın.” (EÖ284)
- “Güler yüzlü olurlar. Kalbi sıcak olur. Konuşmaları tatlı olur. İçinde sevgi bulunur.” (KÖ334)
- “İnsanları kırmamaya çalışır. Onların istediklerini yapmaya çalışır. Ona sevgisini gösterir. Saygı duyar o insana, ona yalan söylemez. Dürüst olur. Ona şiddet uygulamaz.” (KÖ394)
- “Hoşgörülü, saygılı olur, tarafsız olur, kabalık yapmaz, mutlu olur, duygularını ifade edebilen bir insan olur, insanlarla iyi ilişkiler kurar, duygularını istediği zaman istediği yerde paylaşır.” (KÖ450)

Öğrencilerin sevgi dolu bir insan olmazsak neler olabileceği yönündeki görüşlerine yönelik elde edilen bulgular Tablo 25’te sunulmuştur.

Tablo 25

Öğrencilerin Sevgi Dolu Bir İnsan Olmazsak Neler Olabileceği Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	f
Kötü oluruz	8
Kimse bizi sevmez	8
Hiç arkadaş edinemeyiz	5
Yalnız kalırız	4
Kızgın, asabî oluruz	3
Kavga ederiz, kavgacı oluruz	3
Paylaşımçı olmayız	2
Cimri oluruz	2
Hırçın oluruz	2
Mutsuz oluruz	2
Hayat çok kötü olur	2
Üzgün oluruz	2
Diğer	90

Öğrencilerin sevgi dolu bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 25 incelendiğinde; öğrencilerin çoğu *kötü oluruz* (8 öğrenci), *kimse bizi sevmez* (8 öğrenci), *hiç arkadaş edinemeyiz* (5 öğrenci)

şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında *yalnız kalırız (4 öğrenci)*, *kızgın, asabi oluruz (3 öğrenci)*, *kavga ederiz, kavgacı oluruz (3 öğrenci)* şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Ayrıca diğer kategorisinde yer alan ve frekansı 1 olan ifadelerden bazıları ise şunlardır; *hiç arkadaşımız olmaz, kimseyle iyi anlaşamayız, insanlara zarar veririz, çevremize zarar verebiliriz, hep yalan söyleriz, kötü şeyler yaparız, arkadaş edinemeyiz, herkes birbirini öldürür, herkes birbirine kötü davranır, arkadaşlık kurmakta zorlanırız, bencil oluruz, mutlu olamayız, herkese kötü davranırız, hoşgörüsüz oluruz, duyarsız oluruz, kendimize zarar veririz, küstah oluruz, canlılara zarar veririz, doğaya zarar veririz, kötü düşünürüz, insanlar birbirlerini sevmez, kargaşa, savaş olur, somurtkan oluruz, acımasız oluruz, herkes bizden kaçır, kaba oluruz, kötü insanların yolundan gideriz, Asık suratlı oluruz, kötü sözler söyleriz, anlayışsız oluruz, dayanışma içinde yaşayamayız* gibi ifadeler de yer almıştır. Görüşme yapılan öğrencilerin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

- “Kötü, üzgün oluruz. Kötü laflar çıkar ağızımızdan, hiçbir insana yaklaşamayız, biz yaklaşmazsak onlarda bize sevgi göstermez, bizden uzak dururlar.” (KÖ38)
- “Küstah oluruz, kötü oluruz, kendimize zarar veririz, hiç kimse bizim yanımıza yanaşmaz, bizi sevmezler, bizimle vakit geçirmek istemezler.” (KÖ41)
- “Hayatımıza daha da zor olur. Sevgi dolu olursak derslerimizle daha da çok ilgilenebiliriz. Kötü olursak aklımıza başka yerlerde kalır. Arkadaşlarımız bizi hiç sevmez. Ailemiz bile sevmeyebilir.” (EÖ104)
- “Dayanışma içinde yaşayamayız. İnsanlar birbirlerini sevmeseydi birbirleriyle anlaşamazdı. Anlayışsız oluruz. Tek kalırız. Arkadaşlarımızla dayanışma içinde oyunlar oynayamayız. Tek başımıza oynamak zorunda kalırız. Arkadaşında sana sevgi, saygı göstermez.” (KÖ133)
- “Kimse bizi sevmez, bizle arkadaş olmaz. Okula gidince kimse bizimle oturmak istemez. Yalnız kalırız.” (KÖ252)

- “Negatif oluruz. Etrafımızdakiler tarafından sevilmez. Kendimizi de sevmeyiz sevilmezsek. Karamsar bir hayatımız olur. Hayatın bir zevki kalmaz. Yani kötü olur.” (EÖ253)

- “Karşımızdaki kişiler tarafından sevilmez. Öğretmenlerimizin gözünden düşeriz. Arkadaşlık kurmakta zorlanırız. Arkadaşlarla, öğretmenlerimizle ilişkilerimiz azalır, mutsuz oluruz, duygularımızı ifade edemeyiz. Üzgün olduğumuz bir durumda başkalarına söyleyemeyiz.” (KÖ450)

- “Hayat kötü olur, her zaman kavgalar çıkar kavgalar çıkınca dünyanın düzeni bozulur.” (EÖ460)

Öğrencilerin sevgi değerine yönelik etkinlikleri hangi derslerde yaptıkları yönündeki görüşlerine yönelik elde edilen bulgular Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26

Öğrencilerin Sevgi Değerine Yönelik Etkinlikleri Hangi Derslerde Yaptıkları Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	f
Türkçe	23
Sosyal Bilgiler	19
Resim/görsel sanatlar	12
İnsan hakları	11
Fen Bilgisi	9
Din Kültürü	6
Trafik	6
Hayat bilgisi	5
Beden	3
Matematik	3
Oyun ve fiziki etkinlikler	3
Müzik	2
Hatırlamıyorum	2
İngilizce	1

Öğrencilerin sevgi değerine yönelik etkinlikleri hangi derslerde yaptıklarına yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 26 incelendiğinde; öğrencilerin çoğunluğu Türkçe (23 öğrenci), Sosyal bilgiler (19 öğrenci), Resim/görsel sanatlar (12 öğrenci) ve İnsan hakları (11 öğrenci) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında Fen bilgisi (9 öğrenci), Din Kültürü (6 öğrenci), Trafik (6

öğrenci), *Hayat bilgisi* (5 öğrenci), *Beden* (3 öğrenci), *Matematik* (3 öğrenci), *Oyun ve fiziki etkinlikler* (3 öğrenci), *Müzik* (2 öğrenci) gibi derslerde de sevgi ile ilgili etkinlikler yaptıkları yönünde görüş bildiren öğrencilerin olduğu görülmektedir. Ayrıca *hatırlamıyorum* (2 öğrenci) şeklinde görüş bildiren öğrenciler de bulunmaktadır. Bunun yanında sevgi değerine yönelik etkinlikleri en az *İngilizce* (1 öğrenci) dersinde yaptıkları görülmektedir. Görüşme yapılan öğrencilerin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

- “Bütün derslerde. Türkçe, matematik, fen, sosyal. (KÖ38)
- “Resim, Türkçede bazen sevgi konusu çıkıyor.” (EÖ104)
- “İnsan hakları, trafikte yaşlılara yardım var orada. Türkçede bazı metinlerde sevgi var orda.” (EÖ284)
- “Fende. Sosyal bilgilerde vatan sevgisi ile. Türkçede hikayeler var.” (KÖ334)
- “Türkçede insan sevgisi adlı bir metin vardı orda. Sosyal bilgilerde, Fende de olabilir. İngilizcede de oluyor. Din kültüründe çok oluyor.” (KÖ252)
- “Sosyal bilgiler, Türkçe de bazı metinler sevgi ile ilgili.” (EÖ253)
- “Sosyal, Türkçe, aslında her derste bir sevgi vardır benim için.” (EÖ460)

Öğrencilerin sevgi değerinin nerede öğretilmesi gerektiği yönündeki görüşlerine yönelik elde edilen bulgular Tablo 27’ de sunulmuştur.

Tablo 27

Öğrencilerin Sevgi Değerinin Nerede Öğretilmesi Gerektiği Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kategori	Nedeni	f
Her yerde	Sevgi her yerde var	2
	Her yerde sevdiğin kişiler vardır	1
	Okulda öğrendiklerimizi	1
	evde çevrede uygularız	
	Sevginin olmadığı yerde kötü,	1
	başka yerde iyi oluruz	
	Her yerde davranışlarımız kötü olabiliyor	1
	Her insana sevgi, saygılı,	1
	hoşgörülü olmalıyız	
	Her yerde sevgi, saygı olmalı	1
	Çevrede daha fazla sevgi olduğunu görürüz	1
	Okulda da öğreniyoruz	1
	Evde annemizin babamızın	1
	sevgisiyle öğreniyoruz	
	Kötü kalpli biri olursak hem okulda,	1
	hem evde, hem çevreye zarar veririz	
	Sevgi değerli bir şey	1
	Sevgi olmazsa insanlar yaşayamaz	1
	İnsanlar paylaşmazsa diğer insanlarda	1
	paylaşmayı öğrenemez	
	Her yerde bir şeyi sevebiliriz	1
	Aile doğduğundan beri eğitim vermesi lazım	1
	Çocuğun çevrede yansıtması lazım	1
	Okulda derslerde öğretiliyor	1
	Okulda öğretmenlere,	1
	arkadaşlara sevgi duyulur	
	Çevrede hayvanlara doğaya sevgi duyulur	1
	Evde aileye sevgi duyulur	1
	Evde anne baba sevgisiyle öğrenirsin	1
	Okulda öğretmen ders anlatırken öğrenirsin	1
Çevrede	Çevrede daha çok insan var	5
	Sevgiyi herkesin bilmesi gerekiyor	1
	Çevrede daha çok canlı var	1
	Çevrede herkes görür	1
	Çevrede insanlar seni örnek alır	1
	Tüm insanlar sevgiyle dolar	1
	Çevredekilere sevgiyi öğretince kendinde öğreniyorsun	1
	Çevrede daha çok sevgi var	1
	Çevreye daha çok sevgi duymamız gerekiyor	1
	Çevrede sevicecek daha çok şey var	1
	Çevrede hep insanlar olur onlara yardım edersin	1
	Okula gitmeyenler çevrede öğrenebilir	1
	Çevredeki iyiler kötüler karşılıklı birbirlerine öğretebilir	1
	İnsanlar birbirlerine sevgi uyguladığında sevginin nasıl bir şey olduğunu	1
	daha iyi öğrenirsin	

Tablo 27 (Devam) Öğrencilerin Sevgi Değerinin Nerede Öğretilmesi Gerektiği Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kategori	Nedeni	f
Okulda	Öğretmen anlatıyor, gösteriyor	2
	Öğretmenlerden daha iyi öğrenilir	1
	Çevrede iyi örnek olmayabilir	1
	Ailede bazıları yanlış bilebilir	1
	Okulda daha yoğun dersler var	1
	Her şeyi okulda öğreniyoruz	1
	Okulda daha iyi öğreniriz	1
	Okuldaki öğrenciler seni örnek alır	1
	Okul sevgi dolu bir yer olur	1
	Okulda sevgi olmazsa arkadaşları sevmeyiz	1
	Evde sevgi olmazsa anne babayı sevmeyiz	1
Evde	Doğduğumuzdan beri her şey ailemizle oluyor	1
	Annemiz bir şey olduğunda uyarıyor	1
	Annemiz sevgi duyar	1
		1

Öğrencilerin sevgi değerinin nerede öğretilmesi gerektiğine yönelik görüşlerinin yer aldığı Tablo 27 incelendiğinde; öğrencilerin büyük bir bölümü sevginin *her yerde (24 öğrenci)* öğretilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Nedenine yönelik ise öğrenciler “*sevgi her yerde var*”, “*her yerde sevdiğin kişiler vardır*”, “*her yerde bir şeyi sevebiliriz*” şeklinde ifade etmişlerdir. Bunun yanında sevgi değerinin *çevrede (18 öğrenci)* ve *okulda (11 öğrenci)* öğretilmesi gerektiği yönünde görüş bildiren öğrencilerin de çoğunlukta olduğu görülmektedir. Çevrede öğretilmesi gerektiğini düşünen öğrenciler neden olarak çoğunlukla “*çevrede daha çok insan var*” şeklinde ifade etmişlerdir. Okulda öğretilmesi gerektiğini düşünen öğrenciler ise neden olarak çoğunlukla okulda “*öğretmen anlatıyor, gösteriyor*” şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Bunun yanında öğrenciler sevgi değerinin en az *evde (4 öğrenci)* öğretilmesi gerektiği yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Neden olarak öğrenciler “*evde sevgi olmazsa anne babayı sevmeyiz*”, “*doğduğumuzdan beri her şey ailemizle oluyor*”, “*annemiz bir şey olduğunda uyarıyor*”, “*annemiz sevgi duyar*” şeklinde ifade etmişlerdir. Görüşme yapılan öğrencilerin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

- “Daha çok okulda. Çünkü okulda daha yoğun dersler var. zaten her şeyi orada öğreniyoruz. Orda daha iyi öğreniriz. Arkadaşlarımız falan var.” (EÖ104)

- “Çevrede. Çünkü çevrede öğretirsen daha çok insana ulaşılabilir.” (KÖ145)

- “Her yerde. Çünkü sevgi illa bir yerde var diye bir şey yok. Sevgi her yerde var. Çevremizde, ailemizde, okulda her yerde sevgi var ve bunun her yerde öğretilmesi lazım.” (KÖ174)

- “Bence okulda çünkü okulda öğretmenlerden daha iyi öğrenebilirsin. Çevrede bazı kişiler iyi örnek olmayabilir. Ailende de öyle bazıları yanlış bilebilir.” (KÖ252)

- “Okulda ve evde. Çünkü okulda öğretmenimiz bize anlatıyor, gösteriyor. Evde de annemiz bir şey olduğunda bizi uyarıyor. Çevrede fazla öğretilmiyor. Çevrede fazla kişi bizimle ilgilenmiyor sadece bazen bizi uyarıyorlar.” (EÖ284)

- “Çevrede. çünkü çevreye saygılı, sevgili olursak zaten herkese saygılı ve sevgili olmayı öğreniriz. Aslında her yerde öğreniriz çünkü sevgi de her yerde.” (KÖ306)

- “Çevrede çünkü çevrede öğretilirse daha fazla sevgi olduğunu görürüz. Okulda da aslında öğreniyoruz. Eğer çevrede olursa insanlar, hayvanlar bütün canlılar var. Evde de annemizin babamızın sevgisiyle. Aslında her yerde öğretilir.” (KÖ419)

- “Okulda ve çevrede. Çünkü çevrede insanlar hem seni örnek alır o zamanda tüm insanlar sevgiyle dolar. Okuldaysa okuldaki öğrenciler alır ve okul sevgi dolu bir yer olur. Evde de öğretilir ama başka insanlar göremez bizi o zaman sevgi ortamı fazla olmaz.” (EÖ460)

3.2.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Yorumlar

Üçüncü alt probleme ait araştırma bulgularına göre; görüşme yapılan öğrencilere gösterilen sevgi değeri alt boyutları ile ilgili fotoğraflardaki duygu eşleştirmesi ve ortak duygu tespitlerinde öğrencilerin tamamının anne sevgisi, baba sevgisi, öğretmen sevgisi, aile sevgisi ve hayvan sevgisi ile ilgili fotoğraflara doğru cevap verdiği görülmüştür. Bunun yanında bayrak sevgisi, doğa sevgisi ve arkadaş sevgisi gibi alt boyutlarda doğru cevap veren öğrencilerin yanı sıra kısmen doğru cevap veren öğrencilerin de olduğu tespit edilmiştir. Kısmen doğru cevap veren öğrenciler bayrak sevgisi ile ilgili fotoğrafı “vatan sevgisi”, doğa sevgisi ile ilgili olan fotoğrafı “ağaç sevgisi” ve arkadaş sevgisi ile ilgili fotoğrafı “kardeş sevgisi” olarak ilişkilendirmişlerdir. Fotoğraflara yanlış cevap veren öğrencinin olmadığı görülmüştür. Sevgi değeri alt boyutları ile ilgili fotoğraflardaki ortak duygu tespitine yönelik ise öğrencilerin tamamı “ortak duygu sevgidir” diyerek doğru yanıt vermiştir. Bu durumda dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değeri alt boyutlarını görsellerden belirlemede problem yaşamadıkları söylenebilir.

Öğrenciler sevgi değeri denilince akıllarına gelenlerle ilgili görüşlerinde *aile, aile sevgisi, arkadaşlar, arkadaş sevgisi ve mutluluk, neşe* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında *sarılmak, birisinin diğerini sevmesi, öğretmen, öğretmen sevgisi* şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de çoğunlukta olduğu görülmüştür. Bu durumda dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgiyi çeşitli kavramlarla ve geniş bir çerçevede tanımlayabildikleri söylenebilir. Alan yazında çalışmanın bu bulguları ile örtüşen çalışmalar mevcuttur; Tozduman Yaralı, Özkan ve Güngör Aytar (2016) çalışmalarında yedi ve on yaş çocuklarının sevgi kavramına yönelik görüşlerinde “paylaşmak, mutluluk, sevmek, saygılı/hoşgörülü davranmak, iyi davranmak, hediyeleşmek, güzel duygu, mutluluk” gibi yanıtlar verdiği görülmüştür. Ak Tefek’in (2016) çalışmasında öğrenciler sevgiyi; insan sevmek (birini sevmek, arkadaş sevmek), aileden olanları sevmek (anne, baba, kardeş, amca, teyze vb.), hayvan sevme ve doğayı sevmek şeklinde ifade edebilmişlerdir. Ramazan ve Öveç’in (2017) çalışmalarında ise öğrenciler “sevgi

nedir?” sorusuna çoğunlukla “bilmiyorum” yanıtını verdikleri görülmüştür. Bunun yanında “birisini sevmektir, arkadaşlıktır, aşktır, güzel bir şeydir, mutluluktur, sarılmaktır/kucaklaşmaktır, yaşamaktır, kardeşini sevmektir, annemdir, birisine iyi davranmaktır, paylaşmaktır” şeklinde yanıt veren öğrencilerin de olması bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Öğrenciler neye/kime sevgi duyulacağına yönelik görüşlerinde hayvanlara, öğretmenlere, arkadaşlara, aileye şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda öğrencilerin daha çok yakında bulunan kişilere sevgi duyulacağı yönünde bir algısının olduğu söylenebilir. Bunun yanında anneye, babaya, insanlara, doğaya şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de çoğunlukta olduğu görülmüştür.

Öğrenciler sevgiyi en son nerede/ne zaman hissettiklerine yönelik görüşlerinde çoğunlukla *anneme sarılınca* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında *annem öptüğünde, annemle sohbet edince, doğum günümde, ablama sarıldığımda, öğretmenler gününde* şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmanın yanı sıra Tozduman Yaralı, Özkan ve Güngör Aytar (2016) çalışmalarında yedi ve on yaş çocuklarının sevginin gösteriliş şekline ilişkin görüşlerinde ‘kucaklaşarak, öperek’, ‘hediyeleşerek’, ‘sürpriz yaparak’, ‘saygılı davranarak’ şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Öğrenciler sevgi dolu bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde öğrencilerin önemli bir kısmı *saygılı olur, hoşgörülü olur, mutlu/neşeli olur* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğrenciler sevgi dolu bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde çoğunlukla *kötü oluruz, kimse bizi sevmez, hiç arkadaş edinemeyiz* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında *yalnız kalırız, kızgın, asabi oluruz, kavga ederiz, kavgacı oluruz* şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de olduğu görülmüştür. Kayadibi (2002) çalışmasında sevginin olmadığı yerde nefret, sıkıntı ve başarısızlığın olduğunu; sevginin bulunduğu yerde ise neşe, mutluluk, huzur, başarı ve verimliliğin olduğuna değinmiştir.

Öğrenciler sevgi değerine yönelik etkinlikleri hangi derslerde yaptıklarına yönelik görüşlerinde çoğunlukla *Türkçe, Sosyal bilgiler, Resim/görsel sanatlar ve İnsan hakları* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin sevgi ile ilgili etkinlikleri daha çok Türkçe dersinde yaptıklarını söylemelerinde Türkçe dersi kitaplarında sevgi ile ilgili metinlere daha çok yer veriliyor olması olabilir. Bunun yanında *Fen bilgisi, Din Kültürü, Trafik, Hayat bilgisi, Beden, Matematik, Oyun ve fiziki etkinlikler, Müzik* gibi derslerde de sevgi ile ilgili etkinlikler yaptıkları yönünde görüş bildiren öğrencilerin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca *hatırlamıyorum* şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de bulunması araştırma bulgularında dikkat çekmektedir. Bunun yanında sevgi değerine yönelik etkinlikleri en az *İngilizce* dersinde yaptıkları tespit edilmiştir. Bu duruma gerekçe olarak İngilizce derslerinde öğrencilere daha çok temel bilgilerin öğretilmeye çalışıldığı, değerler eğitiminin daha çok hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve Türkçe derslerinde öğretilbileceği anlayışının olduğu söylenebilir.

Öğrenciler sevgi değerinin nerede öğretilmesi gerektiğine yönelik görüşlerinde çoğunlukla *her yerde* öğretilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Nedenine yönelik ise öğrenciler *sevgi her yerde var, her yerde sevdiğin kişiler vardır, her yerde bir şeyi sevebiliriz* şeklinde ifade etmişlerdir. Bunun yanında sevgi değerinin *çevrede* ve *okulda* öğretilmesi gerektiği yönünde görüş bildiren öğrencilerin de çoğunlukta olduğu görülmüştür. Çevrede öğretilmesi gerektiğini düşünen öğrenciler nedeni olarak çoğunlukla *çevrede daha çok insan var* şeklinde ifade etmişlerdir. Okulda öğretilmesi gerektiğini düşünen öğrenciler ise nedeni olarak çoğunlukla okulda *öğretmen anlatıyor, gösteriyor* şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Bunun yanında öğrenciler sevgi değerinin en az *evde* öğretilmesi gerektiği yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Nedeni olarak öğrenciler *evde sevgi olmazsa anne babayı sevmeyiz, doğduğumuzdan beri her şey ailemizle oluyor, annemiz bir şey olduğunda uyarıyor, annemiz sevgi duyar* şeklinde ifade etmişlerdir. Kayadibi (2002) çalışmasında sevginin ailede, okulda ve yaşanılan her ortamda devamlı olması gerektiğine değinmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen nicel ve nitel bulgular ve bulgulara dayalı yapılan yorumların ışığında araştırmanın sonuçlarına yer verilmiş ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Sonuç

Aşağıda araştırmaya katılan öğrencilerin “Sevgi Eğilim Ölçeği”, “Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları”ndan elde edilen bulgulara dayalı olarak oluşturulan sonuçlar açıklanmıştır.

Sevgi Eğilim Ölçeğinden Elde Edilen Sonuçlar

1. Dördüncü sınıf kız ve erkek öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan bağımsız t-testinin sonucuna göre, kız öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri ile erkek öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

2. Öğrencilerin yaşları, ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, annenin yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, babanın yaşı ve oturdukları evlere göre sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre; öğrencilerin yaşları, ailedeki kişi sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin mesleği, annenin yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, babanın yaşı ve oturdukları ev ile sevgi değerine yönelik ahlaki

davranış düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Farklılık tespit edilememiş olması bu değişkenlerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeylerinde etkili olmamasının göstergesidir.

Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışmasından Elde Edilen Sonuçlar

1. Öğrencilerden “Sevgi değişimin sihridir.” cümlesi ile sevgi ve sevgi değeri kavramlarının zihinlerinde uyandırdıklarını resmetmeleri istendiğinde, öğrencilerin sevgi değerine yönelik 19 farklı alt boyutta resim yaptığı belirlenmiştir. Bu alt boyutlar *arkadaş sevgisi, hayvan sevgisi, insan sevgisi, aile sevgisi, doğa sevgisi, aşk/sevgi, anne sevgisi, öğretmen sevgisi, sevginin gücü, kardeş sevgisi, oyun sevgisi, vatan sevgisi, bayrak sevgisi, evlat/çocuk sevgisi, baba sevgisi, ders sevgisi, Atatürk sevgisi, okul sevgisi, kitap sevgisi* dir. Bu durumdan yola çıkarak öğrencilerin sevgi değerine yönelik algılarının çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşılabilir.

2. Öğrenciler sevgi ile ilgili resimlerinde daha çok *arkadaş sevgisine* yer verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin en az *Atatürk sevgisi, okul sevgisi ve kitap sevgisi* ile ilgili resimler yaptığı belirlenmiştir. Bunun yanında sevgi değeri alt boyutları içerisine giremeyen, konu ile alakalı olmayan resimlerde tespit edilmiştir.

3. Öğrencilerin sevgi ve sevgi değeri ile ilgili resimlerinde en çok kullandıkları renklerin *mavi, sarı ve yeşil* olduğu görülmüştür. Öğrencilerin resimlerinde en az *gri* rengi kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca resimlerinde hiçbir renk kullanmayan öğrenciler de bulunmaktadır.

4. Öğrencilerin resimlerindeki bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler incelendiğinde öğrencilerin bilişsel anlamda çoğunlukla konuşma balonları içerisinde *güzel sözler* sıklıkla kullandıkları görülmüştür. Bunun yanında *birlik, beraberlik, sihir, büyü* gibi durumlar da çoğunlukla resmedilen bilişsel tepkilerdendir. Öğrencilerin resimlerinde en az yer verdiği bilişsel tepkilerin ise *duyarlılık ve bilim* olduğu tespit edilmiştir. Duygusal tepkiler incelendiğinde ise,

öğrenciler çoğunlukla *sevme, mutluluk, neşe* gibi olumlu durumları resmetmişlerdir. Bunun yanında *üzüntü, öfke* gibi olumsuz durumları resmeden öğrencilerin de olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin resimlerinde en az yer verdiği duyuşsal tepki ise *sıkılma* olduğu tespit edilmiştir. Davranışsal tepkiler incelendiğinde ise, öğrenciler çoğunlukla *el ele tutuşma, yardım etme, hediye alıp verme, çiçek verme, başını okşama* gibi durumları resmettikleri tespit edilmiştir.

5. Öğrencilerin sevgi ile ilgili resimlerinde insan figürü olarak çoğunlukla *kız çocuk ve erkek çocuk* resmettikleri görülmüştür. Resmedilen hayvan figürlerine bakıldığında ise genellikle *kedi, köpek ve kuş* gibi evcil hayvanların çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Nesne olarak ise, öğrencilerin çoğunlukla *kalp* resmettikleri görülmüştür. Bunun yanında *güneş ve bulut* nesnelerinin de öğrencilerin sevgi ile ilgili resimlerinde sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Sonuçlar

1. Öğrencilere gösterilen sevgi değeri alt boyutları ile ilgili fotoğraflardaki duygu eşleştirmesi ve ortak duygu tespitlerinde öğrencilerin tamamının *anne sevgisi, baba sevgisi, öğretmen sevgisi, aile sevgisi ve hayvan sevgisi* ile ilgili fotoğraflara *doğru cevap* verdiği görülmüştür. Bunun yanında *bayrak sevgisi, doğa sevgisi ve arkadaş sevgisi* gibi alt boyutlarda doğru cevap veren öğrencilerin yanı sıra *kısmen doğru cevap* veren öğrencilerin de olduğu görülmüştür. Fotoğraflara *yanlış cevap* veren öğrencinin olmadığı tespit edilmiştir. Sevgi değeri alt boyutları ile ilgili fotoğraflardaki ortak duygu tespitine yönelik ise öğrencilerin tamamı “*ortak duygu sevgidir*” diyerek doğru yanıt verdiği görülmüştür.

2. Öğrenciler sevgi değeri denilince akıllarına gelenlerle ilgili görüşlerinde *aile, aile sevgisi, arkadaşlar, arkadaş sevgisi ve mutluluk, neşe* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında *sarılmak, birisinin diğerini sevmesi öğretmen, öğretmen sevgisi* şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de çoğunlukta olduğu görülmüştür.

3. Öğrenciler neye/kime sevgi duyulacağına yönelik görüşlerinde *hayvanlara öğretmenlere arkadaşlara, aileye* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Bunun yanında *anneye, babaya, insanlara, doğaya* şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de çoğunlukta olduğu görülmüştür.

4. Öğrenciler sevgiyi en son nerede/ne zaman hissettiklerine yönelik görüşlerinde çoğunlukla *anneme sarılınca* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunu yanında *annem öptüğünde, annemle sohbet edince, doğum günümde, ablama sarıldığımda, öğretmenler gününde* şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de olduğu görülmüştür.

5. Öğrenciler sevgi dolu bir insanın özelliklerinin nasıl olduğuna yönelik görüşlerinde öğrencilerin önemli bir kısmı *saygılı olur, hoşgörülü olur, mutlu/neşeli olur* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

6. Öğrenciler sevgi dolu bir insan olmazsak neler olabileceğine yönelik görüşlerinde çoğunlukla *kötü oluruz, kimse bizi sevmez, hiç arkadaş edinemeyiz* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında *yalnız kalırız, kızgın, asabi oluruz, kavga ederiz, kavgacı oluruz* şeklinde görüş bildiren öğrencilerin de olduğu görülmüştür.

7. Öğrenciler sevgi değerine yönelik etkinlikleri hangi derslerde yaptıklarına yönelik görüşlerinde çoğunlukla *Türkçe, Sosyal bilgiler, Resim/görsel sanatlar ve İnsan hakları* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında *Fen bilgisi, Din Kültürü, Trafik, Hayat bilgisi, Beden, Matematik, Oyun ve fiziki etkinlikler, Müzik* gibi derslerde de sevgi ile ilgili etkinlikler yaptıkları yönünde görüş bildiren öğrencilerin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca *hatırlamıyorum* şeklinde görüş bildiren öğrenciler de bulunmaktadır. Bunun yanında sevgi değerine yönelik etkinlikleri en az *İngilizce* dersinde yaptıkları tespit edilmiştir.

8. Öğrenciler sevgi değerinin nerede öğretilmesi gerektiğine yönelik görüşlerinde çoğunlukla *her yerde* öğretilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Nedenine yönelik ise öğrenciler “*sevgi her yerde var, her yerde sevdiğin kişiler vardır, her yerde bir şeyi sevebiliriz*” şeklinde ifade etmişlerdir. Bunun yanında sevgi değerinin *çevrede* ve *okulda* öğretilmesi gerektiği yönünde görüş bildiren öğrencilerin de çoğunlukta olduğu görülmüştür. Çevrede öğretilmesi gerektiğini düşünen öğrenciler nedeni olarak çoğunlukla “*çevrede*

daha çok insan var” şeklinde ifade etmişlerdir. Okulda öğretilmesi gerektiğini düşünen öğrenciler ise nedeni olarak çoğunlukla okulda “öğretmen anlatıyor, gösteriyor” şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Bunun yanında öğrenciler sevgi değerinin en az “evde” öğretilmesi gerektiği yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Neden olarak öğrenciler “evde sevgi olmazsa anne babayı sevmeyiz, doğduğumuzdan beri her şey ailemizle oluyor, annemiz bir şey olduğunda uyarıyor, annemiz sevgi duyar” şeklinde ifade etmişlerdir.

Öneriler

Yapılan bu araştırmanın Sosyal Bilgiler dersi kapsamında, karma yaklaşıma dayalı ilkokul düzeyinde sevgi değerine yönelik alandaki boşluğu dolduracağı düşüncesinden hareketle geliştirilen öneriler araştırmacılara ve uygulayıcılara olmak üzere iki başlık altında aşağıda sunulmuştur.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışma, sevgi değeri ile sınırlı olup ilkokul dördüncü sınıf düzeyinde yapılmıştır. Değer eğitiminin sürekliliği için bu tür çalışmaların farklı sınıflarda, farklı derslerde ve farklı değer konularında uygulanıp sonuçları tartışılabilir.

2. Bu çalışma, Rize il merkezinde belirlenen 14 ilkokulda gerçekleştirilmiştir. Yapılacak başka çalışmalar Rize il ve ilçe köy okullarında da gerçekleştirilerek çalışma grubu genişletilebilir.

3. Bu çalışmada öğrencilerin sevgi değeri algıları “Kişisel Bilgi Formu”, “Sevgi Eğilim Ölçeği”, “Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması (Haydi Resmet!)” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” veri toplama araçları ile incelenmiştir. Öğretmenlerin, idarecilerin ve velilerin de sevgi değeri algıları benzer yöntemlerle araştırılmalıdır.

4. Öğrencilerin sevgi değeri algılarını çizdikleri resimlerle belirlemeyi amaçlayan çalışma sayısı çok kısıtlı olduğundan elde edilen veriler değerlidir.

Benzer çalışmaların farklı çalışma gruplarında tekrarlanması ve sonuçların karşılaştırılması önerilebilir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Küçük yaşlarda kazanılan davranışların daha kalıcı olduğu düşünüldüğünde sevgi değeri eğitiminin okul öncesi dönemleri de kapsayacak şekilde planlanarak bu değerin doğrudan kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalı ve öğrencilerde doğru sevgi anlayışı oluşturulmalıdır.

2. Okullarda sevgi ortamının önemi vurgulanmalı; buna yönelik olarak ilkokul programlarına “sevgi eğitimi” dersi konulmalıdır.

3. Sevgi değeri tüm derslerle ilişkilendirilmeli ve öğrencilerin bu değeri günlük hayatın içinde kullanabilmeleri sağlanmalıdır.

4. Ailede ve okulda verilen değerlerin çatışmaması için öğretmenlerle ailelerin karşılıklı işbirliğini kapsayacak çalışmalar yapılabilir. Her hafta bir değer belirlenerek o değer ile ilgili aile, öğrenci ve öğretmenler etkinlikler yapabilir.

5. Öğrencilerin olumsuz değer kazanmamaları için buna sebep olan etkenlerin ortadan kaldırılmasına veya en aza indirilmesine yönelik öğrencilere seminer veya eğitim programları hazırlanarak uygulanabilir.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼ (2010). *T¼rkiye’de aile değerleri araştırması*. Ankara.
- Ak Tefek, F. (2016). Hayat bilgisi dersindeki değerlere y¼nelik ¼ęrenci g¼r¼řleri ve edinim durumları (Y¼ksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 01.03.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Akbaş, O. (2004). *T¼rk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* (Doktora tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 29.08.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Akbaş, O. (2006). *Yeni ilköğretim programlarının değer eğitimi boyutunun incelenmesi*. Ulusal Sınıf ¼ęretmenlięi Kongresi Gazi ¼niversitesi Gazi Eğitim Fak¼ltesi İlköğretim B¼l¼m¼ Sınıf ¼ęretmenlięi Ana Bilim Dalı Bildiri Kitabı içinde (s. 14-16). Ankara: K¼k Yayıncılık.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında g¼revli branş ¼ęretmenlerinin değer ¼ęretimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 403-414.
- Akengin, H., Sağlam, D. & Dilek, A. (2002). İlköğretim 4. ve 5. sınıf ¼ęrencilerinin sosyal bilgiler dersi ile ilgili g¼r¼řleri. *M.¼. Atat¼rk Eğitim Fak¼ltesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (16), 1-12.
- Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgiler ¼ęretiminde yeni yaklaşımlar-1. R. Turan, A.M. S¼nb¼l & H. Akdağ, (Ed.), *Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, ¼nemi ve T¼rkiye’deki yeri* içinde (s. 1-24). Ankara: Pegem Akademi.

- Aktaş, N. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri (Erzincan örneği)* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 29.08.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 15.07.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 03.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 15.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Allport, G. W., Vernon, E., & Linzey, G. (1960). *A study of values (3rd Edition)*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Artut, K. (2006). Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, M. Z. (2006). *Ailede çocuğun ahlak eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aydın, M.Z. (2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 16-19.
- Aydın, M. Z. & Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi, yöntemler, etkinlikler, kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, M. Z. & Gürler, A. (2014). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aydın, M. (2011). Değerler işlevleri ve ahlak. *Eğitim Bir-Sen*, Sayı 19.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Bacanlı, H. (2005). *Duygusal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bağcı, İ. (2007). *J. J. Rousseau Emile ve çocuğun sosyal eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi açısından eğitim klasikleri incelemeleri*. B. Ata ve İ. Bağcı, (Ed.), (s. 31-41). Ankara: Pegem Akademi.
- Batmaca, M.K. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan değerlerin öğretime ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 15.07.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Baysal, N. & Saman, O. (2010). İlköğretim beşinci sınıf öğrencileri ile değerler üzerine bir çalışma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(34), 56-69.
- Beldağ, A. (2019). Karakter ve değer eğitimi. S. Z. Genç, A. Beldağ, (Ed.), *Öğretim programlarında değer eğitimi içinde* (s. 136-143). Ankara: Pegem Akademi.
- Berber, S. (2019). *4. sınıf sosyal bilgiler dersinde değer öğretime ilişkin öğrencilerin oluşturduğu metaforların incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 09.06.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Bilsky, W. & Schwartz, S. H. (1994). Values and personality. *European Journal Of Personality*, (8), 163-181.
- Bilgin, B (1988). İslâm'da sevgi. *Din Öğretimi Dergisi*, (17), 22.
- Bostancı, F. (2006). *Çocuk resmini konu, çizgi, şekil ve renk açısından değerlendirme* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 04.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Buyurgan, S. & Demirel, İ. N. (2013). Effects of television series on 11-12 year old children. *Turkish Journal of Teacher Education*, 2(1), 19-35.
- Buyurgan, S., Küpeli, A. E. & Yıldız, U. (2015). *Sokakta çalışan çocukların oyun kavramına yönelik duygularının resimlerine yansımaları*. IFAS “Uluslararası

- Güzel Sanatlar Sempozyumu”, Selçuk Üniversitesi, Görsel Sanatlar Fakültesi ve Sanat ve Tasarım Fakültesi.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E, Karadeniz Ş. & Demirel F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, G., Yaşar, Ş. & Sözer, E. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Coşkun, D. (2011). *İlköğretim birinci kademe 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi Denizli ili örneği* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 15.07.2018 tarihinde edinilmiştir
- Creswell, J.W. & Miller, D.L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *College of Education, The Ohio State University*, 39(3), 124-130.
- Çankırlı, A. (2012). *Çocuk resimlerinin dili*. İstanbul: Zafer Yayınları.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 18.10.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Çetin, H. (2016). *Dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal değer algılarının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 04.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Çiçek, B. (2017). *4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri: Hatay ili örneği* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 18.10.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Çiçekliyurt, Z.T. & Demir, M.K. (2015). Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde doğrudan verilecek değerlerin kazanılma durumunun değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (36), 75-94.

- Çintaş Yıldız, D. (2011). İbrahim Zeki Burdurlu'nun eserlerinde sevgi değeri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 203-230.
- Davido, R. (2014). Çocuğunuzu resimlerinden keşfedin (Çev. Ed. E. Çakmak). İstanbul: Kuraldışı.
- Deveci, H. & Çengelci, T. (2006). *Sosyal bilgiler dersinde duygusal zekanın geliştirilmesi*. II. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Kitabı içinde (s.140–147). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Van.
- Deveci, H. & Ay, T. S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6),167-181.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal bilgiler ve sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek, (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2007). Değerler eğitimi (3.basım). C. Öztürk, (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım* içinde (s.255-286). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2011). Değerler eğitimi. C. Öztürk, (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* içinde (s. 225-272). Ankara: Pegem Akademi.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2011). Değerler eğitimi yaklaşımları. *Diyanet Dergisi*, (245), 1-3.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2014). *Karakter eğitimi el kitabı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Elbir, B., & Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1321-1333.
- Erdem, A.R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Erden, M. (bt). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınları.

- Ergen, G. (2013). Eleştirel-bilinçli sevgi eğitimi. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, (7), 144-152.
- Ersoy, A. F. (2016). Dördüncü sınıf öğrencilerinin hoşgörü algısı ve deneyimleri: bir fenomenolojik araştırma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 454-473.
- Ertuğrul, H. (2000) *Ailede ve okulda çocuk eğitimi*. İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Eser, F. (2013). Değerler eğitimi üzerine. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 14(166), 18-22.
- Evin, İ. & Kafadar, O. (2004). İlköğretim sosyal bilgiler programının ve ders kitaplarının ulusal ve evrensel değerler yönünden içerik çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 293-302.
- Fichter, J. (2004). *Sosyoloji nedir?* (Çev. N. Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fidan, N. & Erden, M. (2001). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Fromm, E. (1994). *Sevme sanatı*. Ankara: Akış Yayınları.
- Geçen, F. (2018). Çocuğun gelişim basamaklarına göre figürleri ele alma biçimleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 5(10), 60-83.
- Gedik, F. (2012). *Sosyal bilgiler programında yer alan değerlerin kazandırılmasında 100 temel eser içerisinde yer alan hikaye kitaplarının rolü* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 12.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Genç, S.Z. (2014). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte karşılaşılan güçlüklerin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisan tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 04.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Gökçe, O. (1994). Türk gençliğinin sosyal ve ahlakî değerleri. *Ata Dergisi*, 131-139.
- Gültekin, F. (2007). *Tarih I dersinde işe koşulabilecek değer öğretiminin yeni yaklaşımlarının öğrencilerin "hoşgörü" değeri anlayışlarının gelişimine*

- etkisi (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 12.07.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Gümüş, O. (2016). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik değerlerinin karma yaklaşıma dayalı etkinliklerle öğretimi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 15.07.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Gündüz, M. (2005). *Ahlak sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2013). *Multivariate Data Analysis*: Pearson Education Limited.
- Halstead, J. M. (1996). Values and values education in schools. J. M. Halstead & M.J. Taylor (Eds.), *Values in education and education in values*. London: Falmer Pres.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Han Kubat, S. (2008). *İlköğretim okulları sosyal bilgiler ders kitaplarında vatan ve millet sevgisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 03.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Hökelekli, H. & Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. R. Kaymakcan, H. Hökelekli, Ş. Arslan, M. Zengin, (Ed.), *Değerler ve eğitimi içinde* (s. 371-396). İstanbul: Dem yayınları.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: Değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, (18), 4-9.
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

- İşcan Demirhan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 04.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- İşcan Demirhan, C. & Senemoğlu, N. (2009). İlköğretim 4. sınıf düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 1-14.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, (187), 138-145.
- Kantar, Ş. (2014). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde 100 temel eser yoluyla değerler eğitimi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 04.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Kapan, E. (2014). *7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki değerleri kazanma durumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 15.07.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Kayadibi, F. (2002). Sevgi faktörünün eğitim verimliliği üzerine etkisi. *İ.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (5), 33-50.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 18.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Kılıç, A. (2012). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders programındaki değerlerin kazanımla ilişkisi ve öğrenci çalışma kitaplarında yer alma düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1593-1612.
- Kıncıoğlu, A. (2009). *Cinsiyet farklılıklarının çocuk resmine yansımaları (10 yaş çocuk resimleri üzerine bir araştırma)* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 31.05.2019 tarihinde edinilmiştir.

- Kirschenbaum, H. (1995). 100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings. Massachusetts: A Longwood Professional Book. Pearson Education.
- Koç, K. (2007). *İlköğretim 7. sınıflarda okutulan vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinde öğrenciye kazandırılması amaçlanan evrensel değerlere ilişkin tutumlar üzerinde öğretim sürecinin etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 04.01. 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Küçükahmet, L. (2002). *Öğretimde planlama ve değerlendirme (13. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ladner, L. (2003). *The lost art of compassion: Discovering the practice of happiness in the meeting of buddhism and psychology*. New York City: Harper Collins.
- Lovat, T. (2007). Values education: the missing link in quality teaching and effective learning. D.N. Aspin & J.D. Chapman (Eds.), *Values Education and Lifelong Learning* (pp.199-210). https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4020-6184-4_11 adresinden 16.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- MEB. (2005). *Sosyal bilgiler 4. -5. sınıf programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2013). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6,7. ve 8. sınıflar öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mehmedoğlu, U. (2006). *Gençlik, değerler ve din: Küreselleşme, ahlak ve değerler*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- NCSS (1994). *Expectations of excellence: curriculum standards for social studies*. Publishing NCSS, Washington, DC.

- Nicholls, G. (2000). Citizenship: the case of science. teaching values and citizenship across the curriculum. R. Bailey (Eds.). London: Kogan Page.
- Otluoğlu, R. (2004). *Sosyal bilgiler izlencesine (programına) bir bakış, toplumsallaşma, kimlik ve kişilik*. I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Kitabı içinde (s. 290–300), Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Önlen, M. (2017). *Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan sevgi-saygı ve hoşgörü değerlerinin ulusal gazete haberlerine yansımaları* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 03.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Özel, A. (2015). *İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki değerler ile ilgili algılarının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 04.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Özen, Y. & Gülaçtı, F. (2010). Duyuşsal alan öğrenilerinden sevgi ve sevgi kuramları (sevgiye dair söylenceler). *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 135-149.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özden, H. Ö. (2004). Türk Vakıf Kurumunun duygusal ve felsefî temelleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 339-349.
- Özden, Y. (2010). *Eğitimde dönüşüm: eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özmen, F. (1999). Etkili eğitimin gerçekleştirilmesinde duyuşsal alanın önemi - sevgi eğitimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 193-198.
- Öztürk, C. (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler öğretimi / demokratik vatandaşlık eğitimi. C. Öztürk, (Ed.), *Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış*. Ankara: Pegem Akademi.

- Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C., Coşkun Keskin, S. & Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller* (6.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Paktuna Keskin, S. (2010). *Çocuk çizgilerindeki giz, çöp çocuk* (8. Baskı). İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Ramazan, O. & Öveç, Ö. (2017). 66-72 aylık çocukların sevgi, mutluluk, korku, üzüntü duygularını tanımlama durumlarının ve resmederken kullandıkları renklerin incelenmesi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 265-289.
- Sağlam, E. (2014). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte karşılaşılan güçlüklerin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 04.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Sağlam, E. & Genç, S. Z. (2014). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte karşılaşılan güçlüklerin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 106-118.
- Sağlam, Ö.F. (2015). *Klasik Türk edebiyatı metinleri aracılığıyla Türkçe dersinde bayrak sevgisi temasının öğretilebilirliğinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 08.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Santrock, J. W. (2014). *Ergenlik* (Çev. D. M. Siyez). Ankara: Nobel Yayınları.
- Sarmusak, D. (2011). *İlköğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ve algıladıkları öğretmen tutumlarının öğrencilerin ahlaki değer yargılarına etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 06.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Schwartz, S.H. (1992). Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Social Psychology*, (25), 1-65.

- Selçuk, Z. (2005). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya* (24. baskı). Ankara: Yargı yayınevi.
- Solak, A. (2009). *Evde ve okulda sevgi eğitimi*. Ankara: Hermes Yayınları.
- Sönmez, V. (1987). Eğitim ortamında sevgi. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 65-77.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2015). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Snook, I. (2007). Values education in context. D.N. Aspin & J.D. Chapman (Eds.), *Values education and lifelong learning* (pp. 80-92). https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4020-6184-4_4 adresinden 16.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Sunal, C. S. & Haas, M. E. (2002). *Social studies for the elementary and middle grades a constructivist approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Superka, D. P., Ahrens, C., Hedstrom, J. E., Ford, L.J. & Johnson, P.J. (1976). *Values education sourcebook: conceptual approaches, material analyses and an annotated bibliography*. Colorado: Social Science Education Consortium Publication. <https://eric.ed.gov/?id=ED118465> adresinden 03.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Şahin, Ş, Ökmen, B. & Kılıç, A. (2018). Sevgi eğitimi dersi alan öğrencilerin sevgi ve sevgi eğitimi dersine dair görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 176-197.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 15.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Şimşek, N. (2013). Hayat bilgisinde kişisel nitelik (değer) öğretimi. *International Journal of Social Science*, 6(1), 1325-1346.

- Tahiroğlu, M. (2011). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma değerlerinin öğretimi ve değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının belirlenmesi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 03.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Taşpınar, M. & Atıcı, B. (2002). Öğretim model, strateji, yöntem ve becerileri/teknikleri: Kavramsal boyut. *Eğitim Araştırmaları*, 2(8), 207–215.
- Tay, B., Durmaz, F. Z & Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1).
- Tepecik, B. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 03.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Tezcan, M. (2003). Gizli müfredat: eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri*, 1(1), 53-59.
- TDK. (2019). Türk dil kurumu sözlükleri. <http://sozluk.gov.tr/> adresinden 03.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Thompson, W. G. (2002). *The effects character education on student behavior*. Electronic Theses and Dissertations. <https://dc.etsu.edu/etd/706> adresinden 03.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Topkaya, Y. (2011). *Sosyal bilgiler programında yer alan değerlerin ders kitaplarına yansıma düzeylerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 12.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Tozduman Yaralı, K., Özkan, H.K. & Güngör Aytar, A. (2016). Yedi ve on yaş çocuklarının sevgiyi ifade ediş biçimlerinin çizdikleri resimlere yansıması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2181-2194.

- Türkiye İş Kurumu (2019). Meslek bilgileri. <https://esube.iskur.gov.tr/Meslek/meslek.aspx> adresinden edinilmiştir.
- Türkoğlu, M. E., Dincel, S. & Cansoy, R. (2012). Sevginin eğitimdeki gücü. IV. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi (s. 2261-2262). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Uludağ, M.E. (2008). *1923–1950 dönemi çocuk romanlarında sevgi ve korku motiflerinin çocuk eğitime etkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 08.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Ulusoy, A. (2005). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2015). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Tay, B. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi. R. Turan, (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar- II* içinde (s. 60-71). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Uygur, A. E. (2016). *Değerler sisteminin (Dini başa çıkma, affedicilik ve emmons şükür ölçekleri açısından) anksiyete duyarlılığı üzerindeki yordayıcı etkisi: Metakognisyonların aracı rolü* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 15.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Ülken, H.Z. (1965). *Bilgi ve değer*. Ankara.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Veugelers, W. (2000). Different ways of teaching values. *Educational Rewiew*, 52 (1), 37-46.
- Yaman Atalay, D. (2013). *2012-2013 öğretim yılı ilköğretim 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan 'sevgi ve duygular' temalarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisan tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 03.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Yarar Kaptan, S. (2015). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde hoşgörü değerinin karma yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli etkinliklerle öğretimi*

- (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 20.05.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Yarar Kaptan, S. (2019). Karakter ve değer eğitimi. S. Z. Genç, A. Beldağ, (Ed.), *Karakter eğitiminde yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler* içinde (s. 146-170). Ankara: Pegem Akademi.
- Yazgan İnanc, B., Bilgin, M. & Kılıç Atıcı, M. (2017). Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yel, S. & Aladağ, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretimi. M. Safran, (Ed.), *Sosyal bilgilerde değer öğretimi* içinde (s.118-145). Ankara: Pegem Akademi.
- Yel, Ü. (2018). *Bayrak ve sancak sevgisinin kazandırılmasında sosyal bilgiler dersinin önemi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 08.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Yeşil, R. & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yeşil, R. (2008). *Mesleki değerler eğitimi perspektifinde ahilik sistemi „tespitler-tahliller*. I. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu (15-17 Ekim). Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kırşehir.
- Yıldırım, A. (2004) . *Sevgiye yolculuk*. İstanbul: İzdüşüm Yayınları.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E. (2013). *Türkçede sevgi sözleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 12.05.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Yiğit, M.F. & Tarman, B. (2013). Değerler eğitiminin ilköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yeri ve önemi. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 79-102.

- Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4 ve 5. sınıf değerlerinin kazanılma düzeyi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden 15.07.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Yiğittir, S. & Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 407-416.
- Yin, R. (2003). *Case study research: Design and methods*. Thousand Oaks: Sage Publication.
- Yüksel, S. (2004). *Örtük program*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Wilkins, C. (2000). Citizenship education. teaching values and citizenship across the curriculum. R. Bailey (Eds.). London: Kogan Page.
- Welton, D.A. & Mallan, J.T. (1999). *Children and their world/ strategies for teaching social studies*. New York: Houghton Mifflin Company.

Google Görseller/ Sevgi Değeri Alt Boyutları İle İlgili Fotoğraf Kaynakları

- **Aile Sevgisi:**
https://www.google.com.tr/search?q=aile+sevgisi&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=aBQZETDPY5UjXM%253A%252CO6jqqQX0XN6JAM%252C_&usg=AI4_kStgoTw5jNen9X87XHipQzk41qtPw&sa=X&ved=2ahUKEwjQxfXvo7beAhUBkywKHYI7DOI9QEWAnoECAUQCA#imgc=aBQZETDPY5UjXM
- **Hayvan Sevgisi:**
https://www.google.com.tr/search?q=hayvan+sevgisi&safe=active&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwim95meprbeAhXFjywKHY7FD4cQ_AUIDigB&biw=1366&bih=657#imgc=rCDpL6J2r6NJ2M
- **Doğa Sevgisi:**
https://www.google.com.tr/search?q=do%C4%9Fa++sevgisi&safe=active&tbm=isch&tbs=rmg:Cefpd59m5F_18IjhCglNDUSDev5v3CVK--aDzLzUsAo8Gkq1s_1t0MOUiKJ5VPbEmlj_1nmcM20ZEWj2OFov5kq6uuPSOscUKCU0NRIN6_1EdZmVtcfvUQKhIJm_1cJUqb75oMRY6JSMVf6cysqEgnMvNSwCjwaShFv18ixiG6GlioSCbWz-3Qw5SIoEdUq7gW4BrjNKhIJnlU9sSaWP-cR0O6ZiHi4e4YqEgmZwzbRkRaPYxEDt8fL1ds4OyoSCYWi_1mSrq649EWzWGISE-u9_1&tbo=u&sa=X&ved=2ahUKEwipxajnp7beAhVCzaQKHVO7CMgQ9C96BAGBEBs&biw=1366&bih=608&dpr=1#imgc=PT7W1FmH-cVKqM
- **Bayrak Sevgisi:**
https://www.google.com.tr/search?safe=active&biw=1366&bih=608&tbm=isch&sa=1&ei=WpPcW6PBMob9swHF9JbgCA&q=vatan+sevgisi&oq=vatan+sevgisi&gs_l=img.3..0i67k1j0j0i67k1j0j0i67k1l2j0l4.3768.4395.0.5115.5.5.0.0.0.168.320.0j2.2.0....0...1c.1.64.img..3.2.319..0i7i30k1.0.Ks0qyCtPOug#imgdii=5szIQuo0d8-ydM:&imgc=Us5-ssi2reZILM
- **Arkadaş Sevgisi:**
<https://www.google.com.tr/search?safe=active&biw=1366&bih=608&tbm=isch&sa=1&ei=WpPcW6PBMob9swHF9JbgCA&q=arkada%C5%9F+sevgisi&oq=arkada%C5%9F++sevgisi&>

gs_l=img.1.0.0i67k1j0i9.3321.6188.0.7492.13.13.0.0.0.0.268.2010.0j6j4.10.0....0...1c.1.64.img.
g..8.5.1025...0i7i30k1.0.1q12FsA9bLw#imgsrc=uK_uUOYP_HJNgM:

- **Anne Sevgisi:**

https://www.google.com.tr/search?safe=active&biw=1366&bih=608&tbm=isch&sa=1&ei=WpPcW6PBMob9swHF9JbgCA&q=anne+sevgisi&oq=anne+sevgisi&gs_l=img.1.0.0i67k1j0i67k1j0i67k1i3j0i3.2635.15272.0.17187.13.12.1.0.0.0.172.1660.0j11.11.0....0...1c.1.64.img..1.12.1665...35i39k1j0i7i30k1.0.i729bD6Y8#imgsrc=2sd6hBbCX4voCM:

- **Baba Sevgisi:**

[https://www.google.com.tr/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=0ZzcW4ahFoLmswGgiLABQ&q=baba+sevgisi&oq=baba+sevgisi&gs_l=img.1.0.0i67k1j0i67k1j0i67k1i3j0i67k1.16156.18556.0.20064.10.8.2.0.0.0.292.1011.0j3j2.5.0....0...1c.1.64.img..5.5.642...0i7i30k1.0.ple-NQfWPdM#imgsrc=5BWZ91UQ0kr7uM:](https://www.google.com.tr/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=0ZzcW4ahFoLmswGgiLABQ&q=baba+sevgisi&oq=baba+sevgisi&gs_l=img.1.0.0i67k1j0i67k1j0i67k1j0i67k1i3j0i67k1.16156.18556.0.20064.10.8.2.0.0.0.292.1011.0j3j2.5.0....0...1c.1.64.img..5.5.642...0i7i30k1.0.ple-NQfWPdM#imgsrc=5BWZ91UQ0kr7uM:)

- **Öğretmen Sevgisi:**

https://www.google.com.tr/search?q=%C3%B6%C4%9Fretmen+sevgisi&safe=active&tbm=isch&tbs=rimg:CXOinun6QtCrIjhW0uDlr8ImvcpLUFBfvxSnXgoT1caA0rVcE8XB3JVhf2ZDrk1W1-Q9uPauennQPTIXwvGKsAi0HCoSCVbS4OWvwia9EYsCaQRmITuAKhIJyktQUF-_1FKcRYnq6Bcci1NcqEgleChPVxoDStRHd6BgX6I-6ryoSCVwTxcHclWF_1ESg7pGKn5r6bKhIJZkOuTVbX5D0RNu2hhht644qEgm49q56edA9ORGNLb0FiDZUtCoSCVfC8YqwCLQcEYYhJ96BVHZV&tbo=u&sa=X&ved=2ahUKEwiG9qDLsrbeAhWD3KQKHc-JDfwQ9C96BAgBEBs&biw=1366&bih=608&dpr=1#imgdii=l6h0oChGrbln9M:&imgsrc=VtLg5a_CJr0-SM:

EKLER

Ek-1: Araştırma İzni

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 57774812-605.01-E.19160246
Kona : Araştırma İzni

12.10.2018

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına)

İlgi : a) 27/09/2018 tarih ve 87374136-302.08.01-E.2008 sayılı yazınız.
b) 01/10/2018 tarih ve 87374136-302.08.01-E.2045 sayılı yazınız.
c) 05/10/2018 tarih ve 87374136-302.08.01-E.2121 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda yüksek lisans öğrencileriniz Aynur KILIÇ, Büşra KOLAY ÇEPNİ ve Duygu TERZİ'nin tez çalışmaları kapsamında müdürlüğümüze bağlı kurumlarda gerçekleştirecekleri araştırmalara ilişkin onaylar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi arz ederim.

Ahmet Hamdi YILMAZ
Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

- 1- Aynur KILIÇ Onay ve Ekleri
- 2- Büşra KOLAY ÇEPNİ Onay ve Ekleri
- 3- Duygu Terzi Onay ve Ekleri

Güvenli Etiler, Ankara
ABLI İLE AYINUR
12.10.2018
Kemal KILIÇ
Bilgisayar İşletmeni

Vali Yardımcısı İl Millî Eğitim Müdürü (RİZE)
Elektronik Posta Adresi: rize@meb.gov.tr
e-posta: rize@meb.gov.tr

Aynı anda bizi için Bilgi: R. BUDAK Şube Müdürü
Tel: 01 4641 250 53 08
Faks: 01 4641 213 64 41

Bu e-imza güvenli elektronik imza ile imzalandı. İmza: 09e2-a717-34fc-b658-94eb. Bu e-imza ile onaylanmıştır.

(Ek-1 Devamı)

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 57774812-605.01-E.18666004
Konu : Araştırma Uygulama İzni

08.10.2018

VALİLİK MAKAMINA

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Aynur KILIC'ın "4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan sevgi değerine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri" konulu tezi kapsamında hazırladığı ekte sunulmuş veri toplama araçlarını ilimiz Merkez ilçedeki 4. sınıf öğretmen ve öğrencilerine uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Mahramlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Balant İÇBUDAK
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
08.10.2018

Ahmet Hamdi YILMAZ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

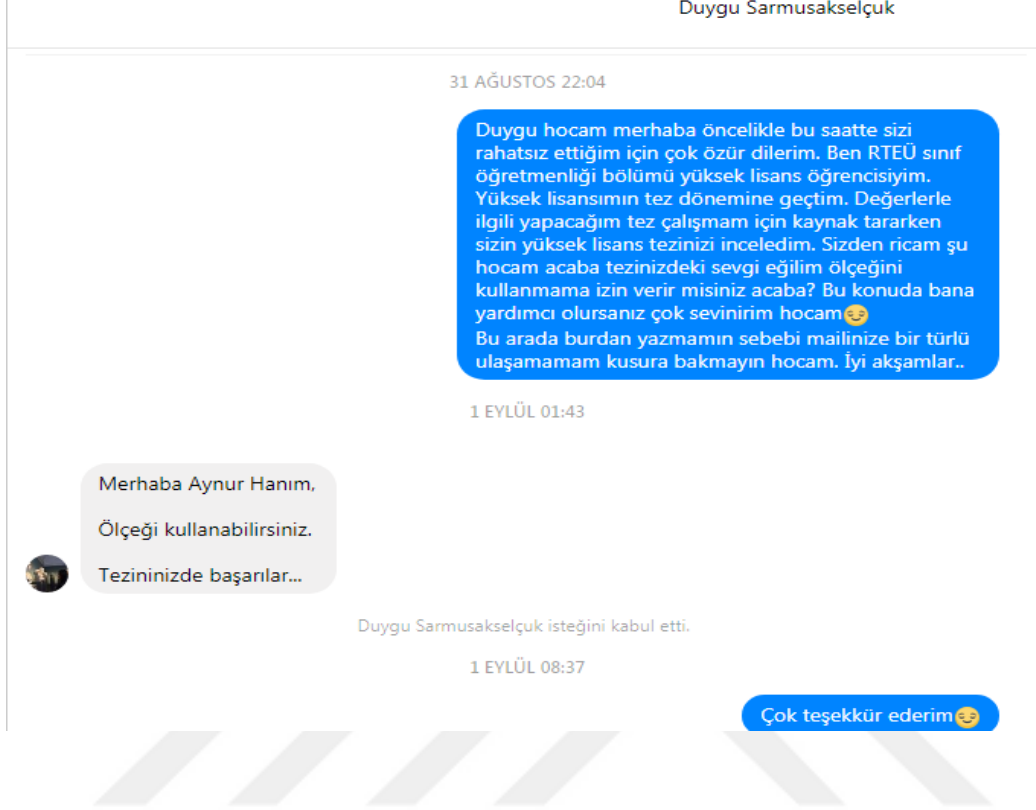
- 1- Yazı ve Ekleri (21 Sayfa)
- 2- Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)

Valilik Binası Basınlı Baskı: 01/10/2018
Elektronik Adı: rize.meb.gov.tr
e-posta: irtis@meb.gov.tr

Rizeli Millî Eğitim Müdürü Balant İÇBUDAK Şube Müdürü
Tel: (0 464) 290 53 09
Faks: (0 464) 2 13 04 41

Bu belge güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır. İmza adresi: irtis@meb.gov.tr adresi ile 4234-5192-3a27-ab69-487a kodu ile doğrulanabilir.

Ek-2: Sevgi Eğilim Ölçeği Uygulama İzni

Ek-3: Kişisel Bilgi Formu**ÖĞRENCİ GÖRÜŞ FORMU****Yer:****Tarih ve Saat:****Öğrenci Kodu:**

Sevgili öğrencim,

Bu görüşme formu; *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sevgi Değerine Yönelik Görüşlerini* belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Formdaki sorulara vereceğiniz içten cevaplar bu çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır.

Verdiğiniz cevaplar sadece bu araştırmanın amacına yönelik kullanılacak ve kimse ile paylaşılmayacaktır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Aynur KILIÇ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği A.B.D.

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM-KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.	Cinsiyetiniz:	Kız() Erkek()
2.	Yaşınız:	
3.	Sınıfınız:	
4.	Ailenizdeki kişi sayısı(siz dahil):	() 1-3 kişi () 4-6 kişi () 7 kişi ve daha fazla
5.	Annenizin Eğitim Düzeyi:	() Hiç okula gitmemiş () Okula bir süre gitmiş ama mezun olamamış. () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Diğer (Lütfen belirtiniz) _____
	Annenizin Mesleği	
	Annenizin Yaşı:	() 20-30 () 31-41 () 42-52 () 53 ve üzeri
6.	Babanızın Eğitim Düzeyi:	() Hiç okula gitmemiş () Okula bir süre gitmiş ama mezun olamamış. () ilkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Diğer (Lütfen belirtiniz) _____
	Babanızın Mesleği:	
	Babanızın Yaşı:	() 20-30 () 31-41 () 42-52 () 53 ve üzeri
7.	Oturduğunuz Ev:	() Kira () Kendimize ait () Lojman

Ek-4: Sevgi Eğilim Ölçeği

II. BÖLÜM-SEVGİ EĞİLİM ÖLÇEĞİ

Değerli öğrencim;

Aşağıda çeşitli durumlarda nasıl davrandığınızı belirteceğiniz cümleler yer almaktadır. Her maddeyi okuyarak ifadelerin karşılarında bulunan boşluklardan sizin için uygun olana “X” işareti koyunuz. İfadelerin herhangi bir doğru cevabı yoktur.

Not: Lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız.

SEVGİ EĞİLİM ÖLÇEĞİ		Her Zaman	Çoğu Zaman	Çok Nadir	Hiçbir Zaman
1.	İnsanları her halleriyle severim.				
2.	İnsanlarla olmaktan mutluluk duyarım.				
3.	Yalnız kalmayı sevmem.				
4.	İyilikleri karşılık beklemeden yaparım.				
5.	İnsanları kırmamaya çalışırım.				
6.	İnsanları mutlu etmeyi severim.				
7.	Çöplerimi yere atmam.				
8.	Hayvanları korurum.				
9.	Hayvanlara kötü davrananları uyarırım.				
10.	Doğaya zarar verenleri uyarırım.				
11.	Sevdiğim bir şeyimi (kalem, defter vb.)arkadaşım beğenirse ona hediye ederim.				

Ek-5: Sevgi Değerine Yönelik Uygulama Çalışması-Haydi Resmet!

III. BÖLÜM-SEVGİ DEĞERİNE YÖNELİK UYGULAMA ÇALIŞMASI HAYDİ RESMET!

Sevgili öğrencim;

Senden “**Sevgi değişimin sihridir.**” cümlesi ile sevgi, sevgi değeri kavramlarının zihninde uyandırdıklarını resmetmeni istiyorum. İstedğin renklerde boyalar kullanarak aşağıdaki boşluğa bu durumu anlatan bir resim yapabilirsin.

- Lütfen! Kâğıdın arka yüzüne resimde çizdiklerini anlatan açıklayıcı bir yazı yazmayı unutma!

Ek-6: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

IV. BÖLÜM-GÖRÜŞME SORULARI

1. Aşağıdaki fotoğrafları incelediğinde sende hangi duyguları çağrıştırıyor yazar mısın?

Bu fotoğraflarda hangi ortak duygu vardır? (✓) (×)

(Ek-6 Devamı)

2. Sevgi değeri denilince aklına ne geliyor?
3. Neye/kime sevgi duyarız?
4. En son sevgiyi nerede/ne zaman hissettin?
5. Sevgi dolu bir insanın özellikleri nasıl olur? (örnek davranışlar, duygu, nesne, sevginin ifadesinin önemi, sevgi gösterme yolları)
6. Sevgi dolu bir insan olmazsak ne olur?
7. Sevgi değeri ile ilgili etkinlikleri hangi derste yapıyorsunuz?
8. Sence sevgi değeri nerede öğretilmelidir. Niçin? (Okulda, evde, çevrede)

Ek-7: Uzman Görüşü Örneği

U5 kodlu uzmanın veri toplama araçlarına yönelik görüşleri

Sevgili öğrencim,
Bu görüşme formu; Okul'da, Sınıf Öğretmeni'nin Sevgi Değerine Farklı Gözlemleri
belirlenmek amacıyla hazırlanmıştır. Formdaki sorulara verdiğiniz için cevaplar bu çalışmaya
önemli katkı sağlayacaktır.
Verdiğiniz cevaplar sadece bu araştırmanın amacıyla yönelik kullanılacak ve kimse ile
paylaşmayacaktır.
Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ayşe KILIÇ
Rıdvan Tıyıp Erdoğan Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sınıf Öğretmenliği A.B.D.
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM-KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Adınız Soyadınız:	
2. Cinsiyetiniz:	Kız / Erkek
3. Yaşınız:	
4. Sınıfınız:	
5. Ailenizin aylık gelir durumu:	☐ 500 TL ve daha az ☐ 750-1000 TL ☐ 1000-1500 TL ☐ 1500 TL ve üzeri
6. Ailenizdeki kişi sayınız dahil:	☐ 1-3 kişi ☐ 4-6 kişi ☐ 7 kişi ve daha fazla
7. Annenizin Eğitim Düzeyi:	☐ Hiç okula gitmemiş ☐ Okula bir süre gitmiş ama mezun olamamış ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz)
Annenizin Mesleği:	
Annenizin Yaşı:	☐ 40-45 ☐ 46-50 ☐ 51-55 ☐ 56-60 ☐ 61-65 ☐ 66-70 ☐ 71-75 ☐ 76-80 ☐ 81-85 ☐ 86-90 ☐ 91-95 ☐ 96-100
8. Babanızın Eğitim Düzeyi:	☐ Hiç okula gitmemiş ☐ Okula bir süre gitmiş ama mezun olamamış ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz)
Babanızın Mesleği:	
Babanızın Yaşı:	☐ 40-45 ☐ 46-50 ☐ 51-55 ☐ 56-60 ☐ 61-65 ☐ 66-70 ☐ 71-75 ☐ 76-80 ☐ 81-85 ☐ 86-90 ☐ 91-95 ☐ 96-100
9. Durduğunuz Ev:	☐ Kimsi ☐ Kendi evi ☐ Lüks

Handwritten notes:
- "Okul" written next to question 1.
- "Okul" written next to question 2.
- "Okul" written next to question 3.
- "Okul" written next to question 4.
- "Okul" written next to question 5.
- "Okul" written next to question 6.
- "Okul" written next to question 7.
- "Okul" written next to question 8.
- "Okul" written next to question 9.
- "Okul" written next to question 10.
- "Okul" written next to question 11.
- "Okul" written next to question 12.
- "Okul" written next to question 13.
- "Okul" written next to question 14.
- "Okul" written next to question 15.
- "Okul" written next to question 16.
- "Okul" written next to question 17.
- "Okul" written next to question 18.
- "Okul" written next to question 19.
- "Okul" written next to question 20.
- "Okul" written next to question 21.
- "Okul" written next to question 22.
- "Okul" written next to question 23.
- "Okul" written next to question 24.
- "Okul" written next to question 25.
- "Okul" written next to question 26.
- "Okul" written next to question 27.
- "Okul" written next to question 28.
- "Okul" written next to question 29.
- "Okul" written next to question 30.
- "Okul" written next to question 31.
- "Okul" written next to question 32.
- "Okul" written next to question 33.
- "Okul" written next to question 34.
- "Okul" written next to question 35.
- "Okul" written next to question 36.
- "Okul" written next to question 37.
- "Okul" written next to question 38.
- "Okul" written next to question 39.
- "Okul" written next to question 40.
- "Okul" written next to question 41.
- "Okul" written next to question 42.
- "Okul" written next to question 43.
- "Okul" written next to question 44.
- "Okul" written next to question 45.
- "Okul" written next to question 46.
- "Okul" written next to question 47.
- "Okul" written next to question 48.
- "Okul" written next to question 49.
- "Okul" written next to question 50.
- "Okul" written next to question 51.
- "Okul" written next to question 52.
- "Okul" written next to question 53.
- "Okul" written next to question 54.
- "Okul" written next to question 55.
- "Okul" written next to question 56.
- "Okul" written next to question 57.
- "Okul" written next to question 58.
- "Okul" written next to question 59.
- "Okul" written next to question 60.
- "Okul" written next to question 61.
- "Okul" written next to question 62.
- "Okul" written next to question 63.
- "Okul" written next to question 64.
- "Okul" written next to question 65.
- "Okul" written next to question 66.
- "Okul" written next to question 67.
- "Okul" written next to question 68.
- "Okul" written next to question 69.
- "Okul" written next to question 70.
- "Okul" written next to question 71.
- "Okul" written next to question 72.
- "Okul" written next to question 73.
- "Okul" written next to question 74.
- "Okul" written next to question 75.
- "Okul" written next to question 76.
- "Okul" written next to question 77.
- "Okul" written next to question 78.
- "Okul" written next to question 79.
- "Okul" written next to question 80.
- "Okul" written next to question 81.
- "Okul" written next to question 82.
- "Okul" written next to question 83.
- "Okul" written next to question 84.
- "Okul" written next to question 85.
- "Okul" written next to question 86.
- "Okul" written next to question 87.
- "Okul" written next to question 88.
- "Okul" written next to question 89.
- "Okul" written next to question 90.
- "Okul" written next to question 91.
- "Okul" written next to question 92.
- "Okul" written next to question 93.
- "Okul" written next to question 94.
- "Okul" written next to question 95.
- "Okul" written next to question 96.
- "Okul" written next to question 97.
- "Okul" written next to question 98.
- "Okul" written next to question 99.
- "Okul" written next to question 100.

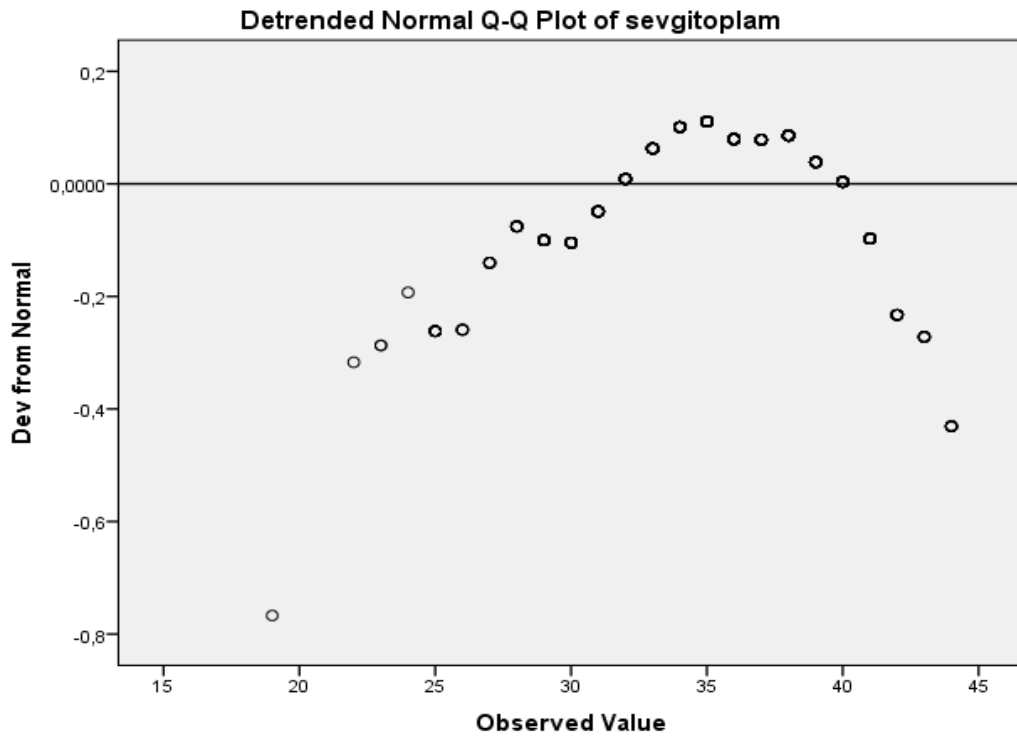
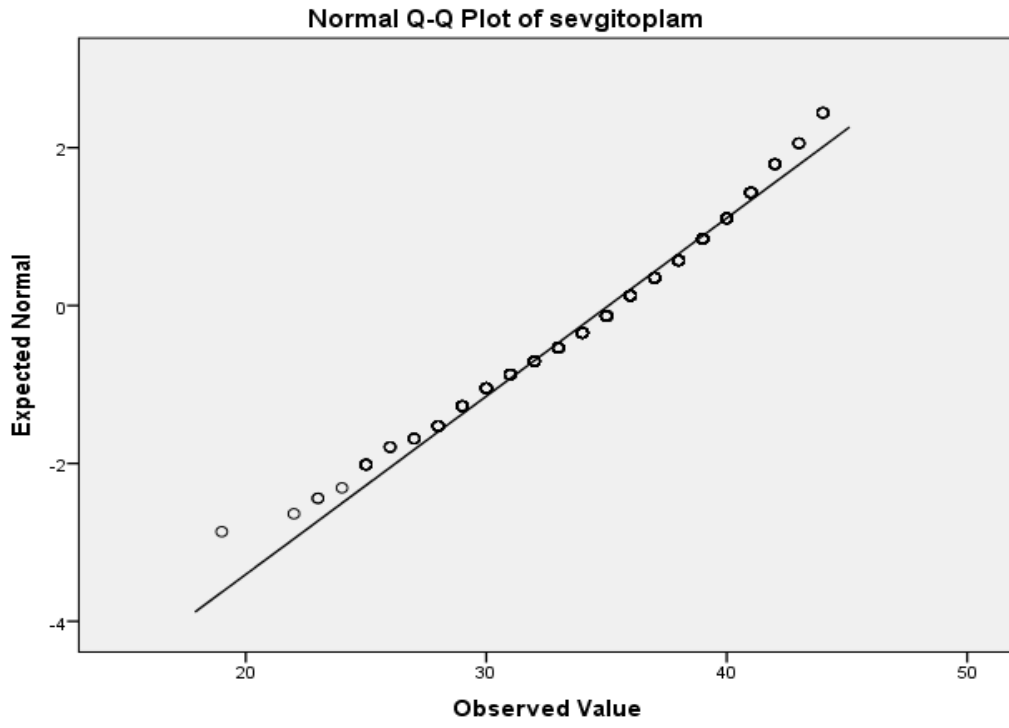
Sevgi Değerine Yönelik Uzmanın
Görüşmesi
HAYDİ PASNET!

III. BÖLÜM-ÖĞRENCİLERİN GÖRÜŞLERİ

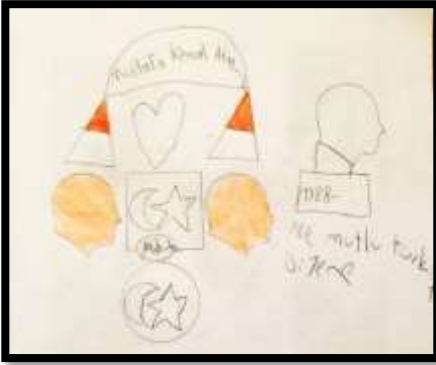
Sevgili öğrencim;
Senin SEVGİ kavramına zihninde ayandıklarını resmetmeni istiyorum. İstediğin renkte
boya kullanarak aşağıdaki boşluğa bu durumu anlatan bir resim yapabilirsin.
Lütfen! Kâğıdın arka yüzüne resimde çizdiklerini anlatan açıklayıcı bir yazı yazmayı unutma!

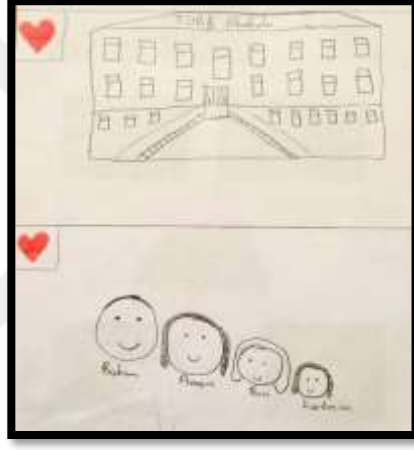
Handwritten text:
"Sevgi değerinin sihridir"
Sözünden ne anladıklarını resmettinler
Diper çok basit kaldı. Kavramsal
değerlendirilip herkesin bildiği şeyler
Sevgiler ve
Pasnetler.

Ek-8: Sevgi Eğilim Ölçeği Normallik Dağılımları

Ek-9: Öğrenci Resimleri ve Açıklamaları

Öğrenci Kodu	Öğrenci Resimleri	Açıklama
KÖ198		Peri yaptım. İki arkadaş var bunlar önceden hiç iyi değillerdi küsmüşler. Bir tane arkadaşları var sevgi iksiri yapmış. Sevgi büyüsüyle karıştırırken ondan koku geliyor. Öyle sevgiyle büyüleniyorlar. Peri de onları izliyor. Güneşte etkileniyor.
KÖ41		Resimde birleşmeyi anlatmak istedim. Dostluğu anlatmak istedim. İki el çizdim çünkü bunlar barışan insanlar. Nehri güzellik katsın diye çizdim. Dostluk, arkadaşlık sevgisi yaptım.
EÖ28		Atatürk'ün heykelini anlatan bir sevgi.

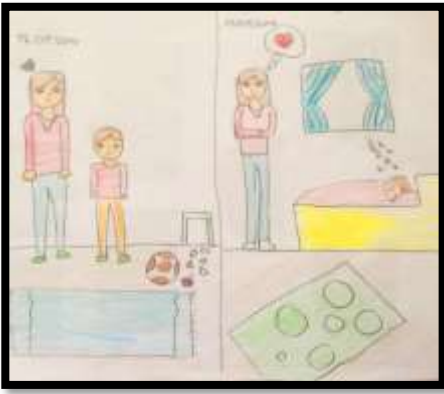
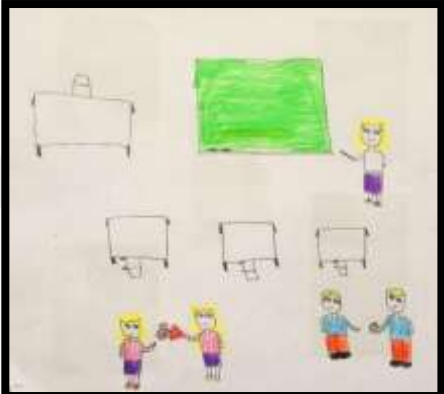
KÖ419		Ben bu resimde hayvan sevgisini anlatan bir resim çizdim. Bu resim hayvanlara iyi davranmamızı anlatıyor. Ben bu resmi çok özenli yaptım. Hayvanlara aç olunca onlara yemek almalıyız. Eğer hayvanlara kötü, onlara hiç iyi davranmıyorsak onların bize güveni düşer ve onlarda bize kötü davranmaya başlar.
KÖ9		Okulumu, öğretmenimi, arkadaşlarımı çok seviyorum. Ailemi, babamı, kardeşimi, evimi çok seviyorum.
KÖ52		Ben kitap okumayı çok sevdiğim için kitapla ilgili resim yaptım. O resimde kitabı seviyorum.

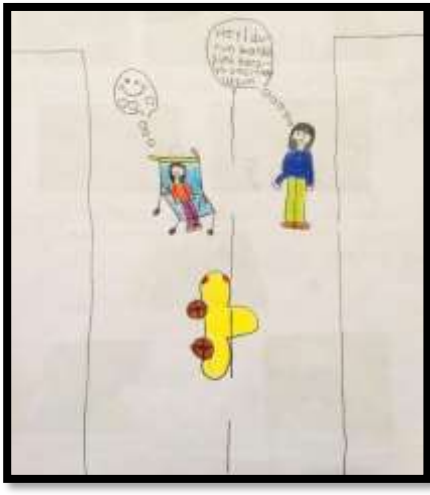
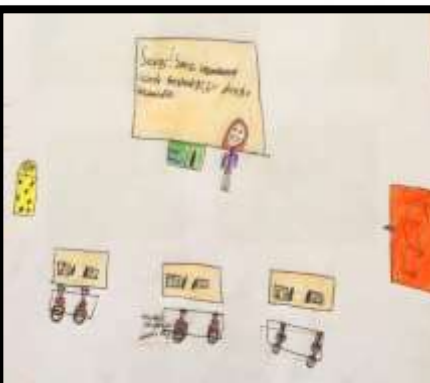
EÖ169		Burada “doğa sevgisi”
EÖ444		Kitap insanların en iyi dostudur. Kitap beyni ve aklımızı geliştirir. Kitap okursak bilgiler öğreniriz. Kitap okumayı sevmeliyiz.
KÖ392		Babama onu çok sevdiğimi anlatmak için çiçek buketi hazırladım.

KÖ398		Ben burada bir ailenin ne kadar mutlu olabileceğini ve bir kedinin bile bir aileden olabileceğini çizdim.
KÖ252		Annesi çocuğunun başını okşayarak ona sevgisini gösteriyor.
KÖ38		Baba, anne, abla, hayvan ve ben. Bizim ailemizin sevgisi.

KÖ133		Ailemi çok sevdiğimi belirtmek istedim.
KÖ439		Öğretmenine sarılmış bir öğrencinin yani öğretmene sevgisini göstermeye çalışan bir çocuğun resmini çizdim.
KÖ145		Resimde ben ve annemi çizdim benim doğum günüm ve annem bana hediye almış ve sonra da sarılıyoruz.

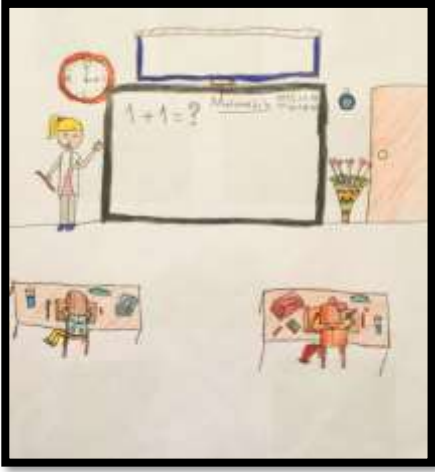
KÖ250		Ben burada babama babalar gününde bir sürpriz yapıyorum. Ben sevgi ile ilgili bunu anlattım ve babama olan sevgimi gösterdim.
EÖ460		Benim resmimde öğretmen sevgisi ve hayvanlara kötülük var. Öğretmen sevgisi olan yer güzel ve hayvanlara kötülük yapılan yer kötü oluyor.
KÖ334		Ben resmimde yardımlaşan iki kadın çok mutlu olmuşlar. Birbirlerine de sevgiyle karşılaşmışlar. Ağacın yanında da iki kadın var. Bunlarda birbirlerine sarılıyorlar. Sarılırken de sevgiyle sarılıyorlar.

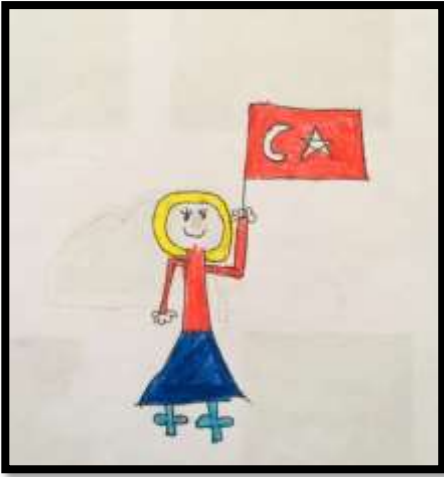
KÖ174		Sevil Hanım çocuğu Can'a bazen çok kızıyor ama bazen onun gibi bir çocuğu olduğu için kendini şanslı hissediyor.
KÖ184		Burada iki sevgi var. Biri okul sevgisi biri paylaşma sevgisi.
KÖ201		Biz üç kardeşiz. Bu benim ortanca kardeşim. Ben onunla vakit geçiriyorum onu çok seviyorum.

KÖ142		Ben kardeşini çok seven ve çok ilgilenen bir abla ve kardeş çizdim. Ablası arabaları durdurup kardeşini karşıya geçiriyor. Kısaca kardeş sevgisi.
KÖ311		3. sınıf Hayat bilgisi dersinde sevgi kavramını öğreniyor.
KÖ306		Benim çizdiğim resimde hiç sevgi olmayan bir park var. Kimi bağıyor, kimi ağlıyor. Fakat sevgi olan parktaki herkes gülüyor.

EÖ104		Resmimde sevginin gücünü anlatıyorum. Kuğular birbirine sevgi duyduğu için birleşiyorlar. Kalp oluşturuyorlar. Hayvan sevgisi yaptım
KÖ394		Hayvanlar, bitkiler, insanlar bütün canlıların içinde sevgi vardır.
EÖ197		Kötüden iyiye değişim.

EÖ253		Sevginin taş kalpli simsiyah bir insanı bile değiştirebileceğini anlattım.
KÖ40		İnsanlar birbirine iyi davransın birbirimize kötü kelimeler kullanmayalım. Herkes birlik olsun. Dünya, arkadaşlık sevgisi.
EÖ358		Resmimin amacı sevgi. Birbirini seven iki genç.

KÖ173		Matematiği sevdiğim için bunu resmettim.
KÖ450		Ben sevgiyi hayvanlarda, arkadaşlarda ve vatanımıza yönelik bir resim yaptım ve çok mutlu oldum. Sevgi çok güzel bir şeydir.
EÖ90		Ben bu resimde vatan sevgisini anlattım.

KÖ65		Bayrak sevgisini anlatmaya çalıştım.
EÖ175		Arkadaşım ve ben top oynuyoruz.
EÖ284		Çocuklar bayrağın yere düştüğünü görüyorlar. Ve bayrağı düştüğü yerden alıp yerine asıyorlar.

Ek-10: Görüşme Sorularından Elde Edilen Bulgulara Yönelik Öğrenci Kodlarının Yer Aldığı Tablolar

Tablo 20

Öğrencilerin Verilen Fotoğraflardaki Duygu Eşleştirmesi ve Ortak Duygu Tespitine Yönelik Frekans Dağılımı

Fotoğraf- duygu eşleştirmesi		Öğrenci kodu	f
Anne sevgisi	Doğru	KÖ145, KÖ398, KÖ439, EÖ460, EÖ253, EÖ197, KÖ394, EÖ169, EÖ284, KÖ65, EÖ104, KÖ419, EÖ90, KÖ450, KÖ142, KÖ201, KÖ306, EÖ175, KÖ250, KÖ392, KÖ184, KÖ9, EÖ444, KÖ52, KÖ252, KÖ174, KÖ173, KÖ311, KÖ38, KÖ133, KÖ40, KÖ334, KÖ41, KÖ198, EÖ28, EÖ358	36
	Kısmen doğru		0
	Yanlış		0
Bayrak sevgisi	Doğru	EÖ460, KÖ65, KÖ201, KÖ306, EÖ175, KÖ250, KÖ52, KÖ252, KÖ38, KÖ40, KÖ198, EÖ28, EÖ358	13
	Kısmen doğru	KÖ145, KÖ398, KÖ439, EÖ253, EÖ197, KÖ394, EÖ169, EÖ284, EÖ104, KÖ419, EÖ90, KÖ450, KÖ142, KÖ392, KÖ184, KÖ9, EÖ444, KÖ174, KÖ173, KÖ311, KÖ133, KÖ334, KÖ41	23
	Yanlış		0
Baba sevgisi	Doğru	KÖ145, KÖ398, KÖ439, EÖ460, EÖ253, EÖ197, KÖ394, EÖ169, EÖ284, KÖ65, EÖ104, KÖ419, EÖ90, KÖ450, KÖ142, KÖ201, KÖ306, EÖ175, KÖ250, KÖ392, KÖ184, KÖ9, EÖ444, KÖ52, KÖ252, KÖ174, KÖ173, KÖ311, KÖ38, KÖ133, KÖ40, KÖ334, KÖ41, KÖ198, EÖ28, EÖ358	36
	Kısmen doğru		0
	Yanlış		0
Öğretmen sevgisi	Doğru	KÖ145, KÖ398, KÖ439, EÖ460, EÖ253, EÖ197, KÖ394, EÖ169, EÖ284, KÖ65, EÖ104, KÖ419, EÖ90, KÖ450, KÖ142, KÖ201, KÖ306, EÖ175, KÖ250, KÖ392, KÖ184, KÖ9, EÖ444, KÖ52, KÖ252, KÖ174, KÖ173, KÖ311, KÖ38, KÖ133, KÖ40, KÖ334, KÖ41, KÖ198, EÖ28, EÖ358	36
	Kısmen doğru		0
	Yanlış		0
Doğa sevgisi	Doğru	KÖ145, KÖ439, EÖ460, EÖ253, EÖ197, EÖ169, EÖ284, KÖ419, KÖ450, KÖ142, KÖ306, KÖ250, KÖ184, KÖ9, KÖ174, KÖ173, KÖ311, KÖ38, KÖ133, KÖ40, KÖ334, KÖ41, EÖ28, EÖ358	24
	Kısmen doğru	KÖ398, KÖ394, KÖ65, EÖ104, EÖ90, KÖ201, EÖ175, KÖ392, EÖ444, KÖ52, KÖ252, KÖ198	12
	Yanlış		0

Tablo 20 (Devam) Öğrencilerin Verilen Fotoğraflardaki Duygu Eşleştirmesi ve Ortak Duygu Tespitine Yönelik Frekans Dağılımı

Fotoğraf- duygu eşleştirmesi		Öğrenci kodu	f
Aile sevgisi	Doğru	KÖ145, KÖ398, KÖ439, EÖ460, EÖ253, EÖ197, KÖ394, EÖ169, EÖ284, KÖ65, EÖ104, KÖ419, EÖ90, KÖ450, KÖ142, KÖ201, KÖ306, EÖ175, KÖ250, KÖ392, KÖ184, KÖ9, EÖ444, KÖ52, KÖ252, KÖ174, KÖ173, KÖ311, KÖ38, KÖ133, KÖ40, KÖ334, KÖ41, KÖ198, EÖ28, EÖ358	36
	Kısmen doğru		0
	Yanlış		0
Arkadaş sevgisi	Doğru	KÖ145, KÖ439, EÖ460, EÖ253, EÖ197, KÖ394, EÖ104, EÖ90, KÖ450, KÖ142, KÖ306, EÖ175, KÖ250, KÖ392, KÖ184, KÖ9, KÖ252, KÖ174, KÖ173, KÖ133, KÖ40, KÖ334, KÖ41, KÖ198	24
	Kısmen doğru	KÖ398, EÖ169, EÖ284, KÖ65, KÖ419, KÖ201, EÖ444, KÖ52, KÖ311, KÖ38, EÖ28, EÖ358	12
	Yanlış		0
Hayvan sevgisi	Doğru	KÖ145, KÖ398, KÖ439, EÖ460, EÖ253, EÖ197, KÖ394, EÖ169, EÖ284, KÖ65, EÖ104, KÖ419, EÖ90, KÖ450, KÖ142, KÖ201, KÖ306, EÖ175, KÖ250, KÖ392, KÖ184, KÖ9, EÖ444, KÖ52, KÖ252, KÖ174, KÖ173, KÖ311, KÖ38, KÖ133, KÖ40, KÖ334, KÖ41, KÖ198, EÖ28, EÖ358	36
	Kısmen doğru		0
	Yanlış		0
Fotoğraflardaki Ortak duygu tespiti		Öğrenci kodları	f
Sevgi	Doğru	KÖ145, KÖ398, KÖ439, EÖ460, EÖ253, EÖ197, KÖ394, EÖ169, EÖ284, KÖ65, EÖ104, KÖ419, EÖ90, KÖ450, KÖ142, KÖ201, KÖ306, EÖ175, KÖ250, KÖ392, KÖ184, KÖ9, EÖ444, KÖ52, KÖ252, KÖ174, KÖ173, KÖ311, KÖ38, KÖ133, KÖ40, KÖ334, KÖ41, KÖ198, EÖ28, EÖ358	36
	Yanlış		0

Tablo 21

Öğrencilerin Sevgi Değeri Denilince Akıllarına Gelenler Yönündeki Görüşlerine
Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	Öğrenci Kodu	f
Aile, aile sevgisi	KÖ9, EÖ28, KÖ38, KÖ52, EÖ104, EÖ169, KÖ174, KÖ198, KÖ250, KÖ398, KÖ439, EÖ460,	12
Arkadaşlar, arkadaş sevgisi	EÖ28, KÖ38, EÖ104, KÖ133, KÖ398, KÖ173, KÖ174, KÖ184, KÖ198, KÖ250,	10
Mutluluk/neşe	KÖ38, KÖ40, KÖ65, EÖ90, KÖ184, KÖ250, KÖ392, EÖ444	9
Sarılmak	KÖ145, EÖ197, KÖ198, KÖ334, KÖ392, KÖ394	6
Hayvanlar, hayvanlara sevgi	KÖ38, KÖ52, EÖ104, EÖ169, KÖ174, EÖ460	6
Birisinin diğerini sevmesi	KÖ201, KÖ252, KÖ306, KÖ398, KÖ419	5
Öğretmen, öğretmen sevgisi	EÖ28, KÖ52, KÖ173, KÖ439, EÖ460,	5
Annem	KÖ173, KÖ198, KÖ394, KÖ439	4
Saygı, saygı duymak	KÖ142, KÖ306, EÖ444	3
Dostluk	KÖ41, KÖ133	2
Hediyeleşmek	KÖ184, KÖ392	2
Barış	KÖ41, KÖ142	2
Kardeşim	KÖ173, KÖ394	2
Babam	KÖ173, KÖ198	2
Birbirimize yardım etmek, yardımseverlik	KÖ142, KÖ398	2
Okul, okul sevgisi	KÖ184, KÖ250	2
Öpmek	KÖ198, KÖ392	2
Paylaşmak	KÖ142, KÖ184	2
Bir insana değer/önem vermek	KÖ201, KÖ450	2
Sevdiğim insanlar	KÖ38, EÖ169	2
Doğa sevgisi	KÖ184, EÖ460	2
Yalan söylememek	KÖ41, EÖ444	2
Ders sevgisi, Ders çalışmak	EÖ28, KÖ52	2
Diğer	KÖ9, KÖ40, KÖ41, KÖ52, KÖ65, KÖ133, KÖ145, EÖ169, KÖ174, EÖ175, EÖ197, KÖ198, KÖ252, EÖ253, EÖ284, KÖ311, KÖ334, EÖ358, KÖ398, KÖ419, EÖ444, KÖ450,	35

Tablo 22

Öğrencilerin Neye/Kime Sevgi Duyulacağı Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	Öğrenci Kodu	f
Hayvanlara	KÖ38, KÖ40, KÖ65, KÖ133, EÖ104, KÖ142, KÖ145, KÖ174, EÖ175, KÖ184, EÖ197, KÖ198, KÖ250, KÖ252, EÖ284, KÖ306, KÖ334, EÖ358, KÖ398, KÖ392, KÖ439, EÖ444, KÖ450, EÖ460,	24
Öğretmenlere	KÖ9, KÖ40, KÖ52, KÖ65, KÖ133, KÖ173, KÖ174, EÖ197, KÖ198, KÖ201, KÖ250, KÖ252, EÖ253, EÖ284, KÖ306, KÖ311, KÖ392, KÖ394, KÖ398, KÖ419, KÖ439, KÖ450, EÖ460	23
Arkadaşlara	KÖ9, KÖ41, EÖ90, EÖ104, KÖ133, KÖ142, KÖ173, KÖ174, KÖ184, EÖ197, KÖ198, KÖ201, KÖ250, EÖ253, KÖ306, EÖ358, KÖ394, KÖ398, KÖ419, KÖ439, KÖ450, EÖ460	22
Aileye	KÖ9, KÖ38, KÖ40, KÖ52, KÖ65, EÖ104, KÖ133, KÖ142, KÖ173, KÖ174, EÖ175, KÖ184, KÖ398, KÖ250, EÖ253, EÖ284, KÖ306, EÖ358 KÖ419, EÖ444, KÖ450, EÖ460,	22
Anneye	EÖ28, KÖ41, KÖ133, KÖ173, EÖ175, KÖ184, KÖ198, KÖ201, KÖ252, EÖ284, KÖ311, EÖ358, KÖ392, KÖ394, KÖ439, EÖ444, KÖ450	17
Babaya	EÖ28, KÖ40, KÖ133, KÖ173, EÖ175, KÖ184, KÖ201, KÖ311, EÖ358, KÖ392, KÖ394, KÖ439, EÖ444, KÖ450	14
İnsanlara	KÖ38, KÖ52, KÖ142, KÖ145, EÖ169, KÖ174, EÖ197, KÖ201, KÖ311, KÖ334, EÖ444,	11
Doğaya	KÖ145, KÖ173, EÖ175, KÖ184, EÖ197, EÖ284, KÖ306, KÖ334, KÖ398, KÖ439, KÖ450	11
Akrabalara	KÖ38, EÖ104, KÖ142, EÖ175, KÖ201, KÖ252, KÖ398, KÖ419, KÖ439	9
Kardeşlere	EÖ28, KÖ133, KÖ173, EÖ175, KÖ184, KÖ201, EÖ358, KÖ450	8
Vatana	KÖ173, EÖ197, KÖ306, KÖ334, KÖ398	5
Okula	KÖ9, KÖ184, KÖ201, KÖ252,	4
Doğadaki canlılara	KÖ174, EÖ169, KÖ439	3
Bitkilere	KÖ252, KÖ392	2
İyi davrananlara	EÖ358, KÖ394	2
Kitaplara	KÖ65, EÖ444	2
Diğer	KÖ9, KÖ40, KÖ41, KÖ65, EÖ175, KÖ334, KÖ392, KÖ398, KÖ450, EÖ444	12

Tablo 23

Öğrencilerin En Son Sevgiyi Nerede/Ne Zaman Hissettikleri Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	Öğrenci Kodu	f
Anneme sarıldığımda	KÖ38, EÖ104, KÖ145, EÖ175, KÖ184, EÖ197, KÖ306	7
Annem öptüğünde	KÖ52, KÖ145, KÖ419,	3
Annemle sohbet edince	KÖ9, KÖ184	2
Doğum günümde	EÖ28, KÖ133	2
Ablama sarıldığımda	EÖ169, KÖ439	2
Öğretmenler gününde	KÖ40, KÖ334	2
Geziye gidince	KÖ394, EÖ444	2
Annemi özlediğimde	EÖ358	1
Annemle etkinlikler yapınca	KÖ184	1
Annem hediye alınca	KÖ65	1
Anneler gününde	KÖ40	1
Arkadaşım ile oyun oynadığımızda	KÖ398	1
Yeni arkadaşlarım olduğunda	KÖ250	1
Babam istediğim oyuncak alınca	KÖ392	1
Öğretmen sevgi kulübüne alınca	KÖ392	1
Arkadaşım ile aynı okula gidice	KÖ201	1
Arkadaşım hediye verince	KÖ174	1
Babam hediye alınca	KÖ252	1
Öğretmen sevdiğim bir konuyu anlatınca	EÖ460	1
Anneanneme sarılınca	KÖ198	1
Pikniğe gidince	KÖ41	1
Babama sarıldığımda	KÖ311	1
Kardeşim sözümü dinleyince	KÖ173	1
Öğretmenimi görünce	KÖ450	1
Anneannem ikram ettiğim şeyi alınca	EÖ284	1
Bayramda herkesle bayramlaşınca	KÖ40	1
Kardeşim doğduğunda	EÖ197	1
Saçım istediğim gibi kestirilince	EÖ253	1
Hatırlamıyorum	EÖ90	1

Tablo 24

Öğrencilerin Sevgi Dolu Bir İnsanın Özelliklerinin Nasıl Olduğu Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	Öğrenci Kodu	f
Saygılı olur	EÖ9, KÖ65, EÖ104, KÖ133, EÖ169, KÖ173, KÖ198, KÖ252, EÖ284, KÖ306, KÖ394, KÖ419, KÖ450	13
Hoşgörülü olur	KÖ9, KÖ133, KÖ173, KÖ198, KÖ201, KÖ252, KÖ306, EÖ358, KÖ419, KÖ450	10
Mutlu/neşeli olur	KÖ38, KÖ40, KÖ52, KÖ65, KÖ145, KÖ184, KÖ252, EÖ358, EÖ444 KÖ450	10
Dürüst olur	KÖ40, EÖ90, EÖ104, EÖ169, KÖ174, KÖ394, KÖ419	7
Yardımsever olur	KÖ40, KÖ41, KÖ142, KÖ392, KÖ398, KÖ439	6
İnsanları sever	KÖ133, KÖ145, KÖ252, KÖ398, EÖ444	5
Yalan söylemez	EÖ175, KÖ394, EÖ444	3
Paylaşımçı olur	KÖ9, KÖ392, KÖ142	3
İyi kalpli olur	KÖ201, KÖ392	2
Güler yüzlü olur	KÖ38, KÖ334	2
Kötü sözler söylemez	KÖ38, EÖ104	2
Hiç kavga etmez	EÖ169, KÖ394	2
Hayvanları sever, saygı duyar	KÖ142, EÖ169	2
İyimser olur	EÖ28, KÖ439	2
İyi birisi olur	KÖ41, KÖ311	2
Derslerine iyi çalışır	EÖ28, KÖ52	2
Diğer	KÖ9, EÖ28, KÖ38, KÖ40, KÖ41, KÖ65, KÖ52, EÖ104, KÖ133, KÖ142, KÖ145, EÖ169, KÖ173, KÖ174, EÖ175, KÖ184, EÖ197, KÖ198, KÖ201, KÖ250, EÖ253, EÖ284, KÖ306, KÖ311, KÖ334, EÖ358, KÖ392, KÖ394, KÖ398, KÖ419, KÖ439, EÖ444, KÖ450, EÖ460	77

Tablo 25

Öğrencilerin Sevgi Dolu Bir İnsan Olmazsak Neler Olabileceği Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	Öğrenci Kodu	f
Kötü oluruz	KÖ38, KÖ40, KÖ41, KÖ198, KÖ311, KÖ334, KÖ392, EÖ444	8
Kimse bizi sevmez	KÖ41, KÖ145, KÖ174, KÖ201, KÖ252, KÖ392, KÖ394, KÖ419	8
Hiç arkadaş edinemeyiz	KÖ142, KÖ174, KÖ250, KÖ252, KÖ394	5
Yalnız kalırız	KÖ133, KÖ142, KÖ252, EÖ284	4
Kızgın, asabi oluruz	KÖ40, KÖ306, EÖ358	3
Kavga ederiz, kavgacı oluruz	KÖ184, KÖ306, EÖ444	3
Paylaşımçı olmayız	KÖ9, KÖ142	2
Cimri oluruz	KÖ9, EÖ90	2
Hırçın oluruz	KÖ311, EÖ444	2

Tablo 25 (Devam) Öğrencilerin Sevgi Dolu Bir İnsan Olmazsak Neler Olabileceği
Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	Öğrenci Kodu	f
Mutsuz oluruz	KÖ52, KÖ450	2
Hayat çok kötü olur	KÖ65, KÖ184	2
Üzgün oluruz	KÖ40, KÖ184	2
Diğer	KÖ9, KÖ38, KÖ52, KÖ41, EÖ104, KÖ133, KÖ145, EÖ169, KÖ174, KÖ184, EÖ197, KÖ198, KÖ201, KÖ250, KÖ252, EÖ253, KÖ306, KÖ311, EÖ358, KÖ392, KÖ394, KÖ398, KÖ419, KÖ439, EÖ444, EÖ460	90

Tablo 26

Öğrencilerin Sevgi Değerine Yönelik Etkinlikleri Hangi Derslerde Yaptıkları
Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kod	Öğrenci Kodu	f
Türkçe	KÖ9, EÖ28, KÖ38, KÖ40, KÖ52, KÖ65, EÖ90, EÖ104, KÖ133, KÖ145, EÖ169, KÖ173, KÖ252, EÖ253, EÖ284, KÖ306, KÖ311, KÖ334, KÖ394, KÖ419, EÖ444, KÖ450, EÖ460	23
Sosyal Bilgiler	KÖ38, KÖ40, KÖ52, KÖ65, EÖ90, KÖ252, EÖ169, KÖ173, EÖ175, KÖ184, EÖ253, KÖ311, KÖ306, KÖ334, EÖ358, KÖ439, EÖ444, KÖ450, EÖ460	19
Resim/görsel sanatlar	KÖ52, EÖ104, KÖ133, KÖ145, KÖ174, EÖ175, KÖ184, EÖ197, KÖ306, KÖ392, KÖ398, KÖ419	12
İnsan hakları	EÖ28, KÖ41, KÖ65, KÖ142, EÖ169, KÖ173, KÖ174, KÖ394, KÖ450, EÖ284, EÖ444	11
Fen Bilgisi	KÖ38, KÖ65, EÖ169, KÖ173, KÖ252, KÖ334, EÖ358, KÖ392, KÖ450	9
Din Kültürü	EÖ28, KÖ40, KÖ41, KÖ252, KÖ398, EÖ444	6
Trafik	EÖ28, KÖ40, KÖ41, KÖ52, KÖ173, EÖ284	6
Hayat bilgisi	KÖ40, KÖ306, KÖ311, KÖ394, KÖ439	5
Beden	EÖ175, EÖ358, KÖ392	3
Matematik	KÖ40, EÖ169, KÖ450	3
Oyun ve fiziki etkinlikler	KÖ184, KÖ198, KÖ311	3
Müzik	KÖ306, KÖ392	2
Hatırlamıyorum	KÖ201, KÖ250	2
İngilizce	KÖ252	1

Tablo 27

Öğrencilerin Sevgi Değerinin Nerede Öğretilmesi Gerektiği Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Kategori	Nedeni	Öğrenci Kodu	f
Her yerde	Sevgi her yerde var	KÖ174, KÖ306	2
	Her yerde sevdiğin kişiler vardır	KÖ38	1
	Okulda öğrendiklerimizi evde çevrede uygularız	KÖ398	1
	Sevginin olmadığı yerde kötü, başka yerde iyi oluruz	KÖ392	1
	Her yerde davranışlarımız kötü olabiliyor	KÖ142	1
	Her insana sevgi, saygılı, hoşgörülü olmalıyız	KÖ201	1
	Her yerde sevgi, saygı olmalı	EÖ169	1
	Çevrede daha fazla sevgi olduğunu görürüz	KÖ419	1
	Okulda da öğreniyoruz	KÖ419	1
	Evde annemizin babamızın sevgisiyle öğreniyoruz	KÖ419	1
	Kötü kalpli biri olursak hem okulda, hem evde, hem çevreye zarar veririz	KÖ439	1
	Sevgi değerli bir şey	KÖ41	1
	Sevgi olmazsa insanlar yaşayamaz	KÖ41	1
	İnsanlar paylaşmazsa diğer insanlarda paylaşmayı öğrenemez	KÖ41	1
	Her yerde bir şeyi sevebiliriz	EÖ197	1
	Aile doğduğundan beri eğitim vermesi lazım	KÖ311	1
	Çocuğun çevrede yansıtması lazım	KÖ311	1
	Okulda derslerde öğretiliyor	KÖ311	1
	Okulda öğretmenlere arkadaşlara sevgi duyulur	KÖ450	1
	Çevrede hayvanlara doğaya sevgi duyulur	KÖ450	1
	Evde aileye sevgi duyulur	KÖ450	1
	Evde anne baba sevgisiyle öğrenirsin	KÖ52	1
	Okulda öğretmen ders anlatırken öğrenirsin	KÖ52	1
Çevrede	Çevrede daha çok insan var	KÖ145, EÖ175, KÖ184, KÖ198, EÖ253	5
	Sevgiyi herkesin bilmesi gerekiyor	KÖ133	1
	Çevrede daha çok canlı var	KÖ250	1
	Çevrede herkes görür	KÖ394	1
	Çevrede insanlar seni örnek alır	EÖ460	1
	Tüm insanlar sevgiyle dolar	EÖ460	1
	Çevredekilere sevgiyi öğretince kendinde öğreniyorsun	KÖ184	1
	Çevrede daha çok sevgi var	KÖ173	1
	Çevreye daha çok sevgi duymamız gerekiyor	KÖ65	1
	Çevrede sevicecek daha çok şey var	EÖ358	1
	Çevrede hep insanlar olur onlara yardım edersin	KÖ40	1
	Okula gitmeyenler çevrede öğrenebilir	KÖ334	1
	Çevredeki iyiler kötüler karşılıklı birbirlerine öğretebilir	EÖ444	1
	İnsanlar birbirlerine sevgi uyguladığında sevginin nasıl bir şey olduğunu daha iyi öğrenirsin	EÖ253	1

Tablo 27 (Devam) Öğrencilerin Sevgi Değerinin Nerede Öğretilmesi Gerektiği Yönündeki Görüşlerine Yönelik Frekans Dağılımı

Okulda	Öğretmen anlatıyor, gösteriyor	EÖ28, EÖ284	2
	Öğretmenlerden daha iyi öğrenilir	KÖ252	1
	Çevrede iyi örnek olmayabilir	KÖ252	1
	Ailede bazıları yanlış bilebilir	KÖ252	1
	Okulda daha yoğun dersler var	EÖ104	1
	Her şeyi okulda öğreniyoruz	EÖ104	1
	Okulda daha iyi öğreniriz	EÖ104	1
	Okuldaki öğrenciler seni örnek alır	EÖ460	1
	Okul sevgi dolu bir yer olur	EÖ460	1
	Okulda sevgi olmazsa arkadaşları sevmeyiz	EÖ90	1
Evde	Evde sevgi olmazsa anne babayı sevmeyiz	EÖ90	1
	Doğduğumuzdan beri her şey ailemizle oluyor	KÖ9	1
	Annemiz bir şey olduğunda uyarıyor	EÖ284	1
	Annemiz sevgi duyar	EÖ28	1

Ek-11: 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kazanımlar İle Programda Yer Alan Değerleri Eşleştirme Çalışmasından Elde Edilen Bulgular

Değerler	Kazanım Kodları ve Kazanımlarla Değerleri Eşleştiren Öğretmen Adayı Sayıları
Bilimsellik	SB.4.1.2. (6Ö), SB.4.2.1. (3Ö), SB.4.2.2. (3Ö), SB.4.2.3. (4Ö), SB.4.3.1. (6Ö), SB. 4.3.2. (6Ö), SB.4.3.3. (6Ö), SB.4.3.4. (8Ö), SB.4.3.5. (5Ö), SB.4.3.6. (3Ö), SB.4.4.1. (8Ö), SB.4.4.2. (8Ö), SB.4.4.3. (6Ö), SB.4.4.4. (9Ö)
Duyarlılık	SB.4.1.4. (4Ö), SB.4.1.5. (3Ö), SB.4.4.3. (5Ö), SB. 4.4.4. (5Ö), SB.4.4.5. (6Ö), SB.4.5.1. (3Ö), SB.4.5.3. (6Ö), SB.4.5.4. (5Ö), SB.4.5.5. (6Ö)
Sorumluluk	SB.4.1.1. (6Ö), SB.4.1.3. (8Ö), SB.4.3.6. (3Ö), SB. 4.4.5. (5Ö), SB.4.5.3. (9Ö), SB.4.5.5. (4Ö), SB.4.5.4. (4Ö), SB. 4.6.1. (5Ö), SB.4.6.2. (9Ö)
Tasarruf	SB.4.5.1. (4Ö), SB.4.5.3. (5Ö), SB.4.5.4. (9Ö), SB.4.5.5. (9Ö)
Saygı	SB.4.1.4. (9Ö), SB.4.1.5. (9Ö), SB. 4.2.4. (3Ö), SB.4.4.5. (5Ö), SB.4.7.4. (9Ö)
Aile birliğine önem verme	SB.4.2.1. (9Ö), SB.4.2.2. (4Ö), SB.4.5.2. (2Ö), SB.4.6.2. (2Ö)
Çalışkanlık	SB.4.3.2. (5Ö), SB.4.4.3. (5Ö), SB. 4.4.4. (5Ö), SB.4.7.1. (5Ö)
Vatanseverlik	SB. 4.2.2. (5Ö), SB.4.2.4. (9Ö), SB.4.6.4. (5Ö), SB.4.7.2. (5Ö)
Bağımsızlık	SB.4.2.4. (4Ö), SB.4.6.4. (8Ö), SB.4.7.2. (3Ö)
Özgürlük	SB.4.6.1. (5Ö), SB.4.6.4. (7Ö)
Dayanışma	SB.4.6.4. (3Ö), SB.4.7.2. (6Ö)
Adalet	SB.4.6.1. (7Ö), SB.4.6.4. (3Ö)
Barış	SB. 4.6.4. (3Ö), SB.4.7.2. (5Ö)
Estetik	SB.4.2.2. (1Ö), SB. 4.4.4. (1Ö)
Eşitlik	SB.4.6.1. (6Ö), SB.4.6.4. (3Ö)
Yardımseverlik	SB. 4.3.6. (3Ö), SB.4.4.4. (4Ö)
Dürüstlük	SB.4.5.1. (3Ö), SB. 4.6.2. (1Ö)
Sevgi	SB.4.2.4. (3Ö)

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Aynur KILIÇ		
Doğum Yeri ve Yılı	Rize-1994		
Medeni Durumu	Bekar		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	İngilizce-Orta düzey		
Öğrenim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı	
Lisans	2013	2017	RTEÜ Eğitim Fakültesi/ Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans	2017	-	RTEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sınıf Öğretmenliği Programı
Doktora			
Çalıştığı Kurum (/lar)		Başlama - Ayrılma Yılı	
1. Rize Karasu İlk-Orta Okulu		29.03.2019	14.06.2019
2.			
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayınlar	• Kılıç, A & Yazar Kaptan S. “2017 ilkököl Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri”, 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu (USOS 2018), ANKARA, TÜRKİYE, 11-14 Nisan 2018, pp.416-417 • Çifçi, E., Kılıç, A., Yaylı B. & Oğuz Namdar, A. “Sanat Eğitimi Derslerinde Yaratıcı Drama Kullanımına İlişkin Bir Durum Çalışması”, 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu (USOS 2018), ANKARA, TÜRKİYE, 11-14 Nisan 2018, pp.1523-1524 • Oğuz Namdar A., Yaylı, B., Kılıç, A. & Çifçi, E. “Türkiye’deki Sanat ve Drama ile İlgili Yapılan Tezlerin Eğilimleri ve Akademisyen Görüşleri” , 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi (ICES-UEBK 2018), ANTALYA, TÜRKİYE, 18-22 Nisan 2018, pp--- • Kılıç, A. & Pırasa, N. “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Origami Etkinlikleri Üzerinden Program Ve Öğretim Stratejileri Bilgilerinin İncelenmesi”, 12. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Rize, 25-28 Nisan 2019, pp.242		
Aldığı Ödüller			
İletişim (eposta)	aynur_kilic17@erdogan.edu.tr		